

LGBT
družinske
skupnosti

narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

Na naslovnici so Aksinia, Desislava in njun mesec dni star Maxim iz Bolgarije, ki so se marca udeležili mednarodne konference o istospolnih družinah v Ljubljani. Pogovor z mamama si lahko preberete na straneh 14 in 15, več o konferenci pa na straneh od 10 do 13.

Foto: Miha Lobnik

Zadnji ...

Oktober 2006 sta v Ljubljani svojo istospolno partnersko zvezo registrirala Mitja Blažič in Viki Kern. Dober mesec pozneje sta na ustavno sodišče vložila pobudo za presojo ustavnosti 22. člena *Zakon o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti*, ki ureja dedovanje na drugačen način, kot je dedovanje urejeno pri heteroseksualnih partnerstvih.

Njuna pobuda je bila 21. februarja 2008 uvrščena na dnevni red 6. seje Ustavnega sodišča. Odločitev še vedno ni znana, vendar naj bi bila v kratkem objavljena na spletnih straneh Ustavnega sodišča (www.us-rs.si). Držimo fige!

Legebitra je lansko jesen v sodelovanju z Inštitutom za varovanje zdravja v klubu K4 izvedla akcijo testiranja slin na prisotnost virusa HIV. Končno so znani rezultati akcije: testirali so 124 moških. Trije med njimi so bili pozitivni.

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik II, številka 5
Marec 2008

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar

Sodelovali so: Ana M. Sobočan, Anna Eherlemark, Anamarija Šporčič – Janis, Andrej Zavrl, Boštjan Mlakar, Darja Zaviršek, Doris Orel, Jasna Magič, Karolina Bång, Katarina Majerhold, Luka Pieri, Maja Mojšker, Mitja Blažič, Suzana Tratnik, Tea Hvala, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank
Fotografija na naslovnici: Nada Žgank

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni pomoči ŠOU (Študentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino in Urada za mladino MOL.

Revija *Narobe* je objavljena pod licenco Creative Commons [priznanje avtorstva + nekomercialno]. Licenca je dostopna na www.creativecommons.si

Sklenjen krog

»Kaj boš ti govoru, mulc, k sm ti rit brisala,« mi je moja stara mama neštetokrat zabrusila v obraz. In se takoj zatem nasmehnila, češ, saj ne misli tako resno. To je bil njen ultimativni argument – z njim je zaključila vsak najin spor. Tudi tistega, neko dopoldne v kuhinji, ko sem jo bogsigavedi s čim tako razjezil, da je pograbila leseno desko, na kateri je rezala čebulo, in mi jo razbila na glavi. Resnici na ljubo in stari mami v zagovor je potrebno povedati, da je bila deska trohnliva in usoda, da se razpolovi na pol, neizbežna.

V srednješolskih letih me je ob pol šestih zjutraj budila za prvi jutranji avtobus. Ta jutra sem sovražil in želel sem si tišine. Ona pa je kar naprej žlobodrala in obnavljala vaške čenče, ki me niti najmanj niso zanimale. Zato se nisem odzival na njene besede. Bil sem tiho in včasih sem jo prosil, naj bo tiho tudi ona. »Kaj boš ti govoru, mulc, k sm ti rit brisala,« je potem priletelo na mizo, skupaj z benkotom in šnito kruha z marmelado, ki mi ju je pripravljala za zajtrk. Včasih je dodala še, da sem en tumpec, čuden, ker nič ne govorim.

Njena volja do življenja jo je držala pokonci do lanske jeseni. Štiriindevetdeset let. Potem se je vse začelo strmo spuščati proti koncu. Demenca je zažrla v njene možgane in v glavi se je preselila v svoj svet. Lansko leto novembra, ko sem nek konec tedna pazil nanjo, sem ji moral skuhati le kosilo, vse drugo je postorila še sama. Letos februarja, ko sem spet pazil nanjo, je bila stvar povsem drugačna. Nič več ni bila v svoji hiši – preselili so jo v hišo mojih staršev – in ničesar več ni zmogla sama. Zjutraj sem jo preoblekel in takrat je med nama padla še zadnja pregrada:

njeno golo telo. Z rokami, čeprav brez moči, je še vedno poskušala zakriti svoje prsi in tako ohraniti nekaj dostojanstva. Ko sem jo pozneje peljal na stranišče in tam postoril vse, kar je pač postoriti treba, sem se zavedel, da je krog sklenjen. Vzel sem ji njen ultimativni argument.

Ob tem spoznanju sem potihem jokal v sebi; ko se je krog sklenil, se je zaključil tudi del mojega življenja. In v istem trenutku sem pomislil na konec drugega dela življenja: kdo bo skrbel za mene, ko bo demenca zažrla v moje možgane in bo moč izpuhtela iz mojih rok in nog? Verjetno bom trohnel v kakšnem domu za ostarele in državi visel za vratom. Kajti ta država ne želi, da bi imel svojo družino. Raje si me naprti na svoj hrbet, kot pa da bi pogledala preko svoje ideološke zaslepljenosti.

Zvečer sem mamo dal spat in na obraz sem ji s palcem naredil tri križe. Tako kot je nekoč ona s svojo hrapavo roko drsela po mojem otroškem obrazu in mi s tem odpravila strah pred nočjo. Vem, da je tisto noč zaspala v miru. In ko se enkrat kmalu zdaj ne bo več zbudila, me bodo tolažile besede, ki mi jih je tisti konec tedna izrekla. Rekla je, da je pripravljena. Da ima dovolj. Da si želi konca. Izkusila je svoj pošten del življenja.

Tudi jaz ga hočem. Z nekom, ki me bo zadnjo noč dal spat.

Roman Kuhar, urednik (roman.kuhar@gmail.com)

Kazalo

- 2 Ljubavna pisma
- 2 Novice od tu
- 4 Novice od tam
- Intervju
- 6 Johnny Symons: Ati in oči
- Tema
- 10 LGBT družinske skupnosti: ne forma, pač pa vsebina
- Družina
- 14 Aksinia in Desislava: Dežja ne moreš ustaviti, lahko pa daš otroku dežnik
- 16 Hans Warmerdam in Anne-Marie Thus: »Moram vas razočarati, ampak prav nobenih težav nimamo ...«
- Raziskava
- 19 Mamici sta kakor sonce
- Komentar
- 21 Darja Zaviršek: Gaybyboom v Sloveniji
- Kolumna
- 22 Mitja Blažič: Sveta družina
- 23 Suzana Tratnik: Nekaj mimo tržnosti in amaterizma
- Report
- 24 Šola za vse! ... Tudi za nas?
- 25 Kaj je narobe z Rdečimi zorami?
- Turčija
- 26 Sophia Starmack in R. G. Gözüüm: Ponosni na svoje gibanje
- Knjiga
- 28 Gojmir Polajnar: Smo si moški in ženske res tako različni?
- 29 Suzana Tratnik: Subverzivni vozni redi
- Mediašit
- 31 Bog, narava in človekove pravice
- 32 Plošča
- 34 Film
- Intervju
- 35 Uroš Smolej: »Konferansjeju bi dal trikotnik v vseh barvah«
- Strip
- 39 Zamotane družine
- 41 Karolina Bång: Kako je izginila nuklearna družina – utopija
- Pomoč
- 42 Konec Galfonovega signala
- Zdravje
- 43 Sifilis ponovno vstopa skozi vsa tri vrata
- Kuba
- 44 Več kot mojito, taksi in cigare
- Report
- 46 Strupena salomejščina

»Sovražim proslave,« začne Mitja Blažič svojo kolumno *Cesar je nag!* v prejšnji številki *Narobe*; iz nadaljnjega besedila je razvidno, da sovraži še marsikaj drugega.

Sovraštvo kot osebno čustvo je samo po sebi popolnoma legitimno – dokler z njim javno ne povzročiš krivice, ne diskreditiraš ljudi in njihovih prizadevanj. Jaz *sovražim* javna izpostavljanja svoje najožje zasebnosti, a moram v tem pisanju točno to storiti; ker se čutim zavezano resnici, samospoštovanju in nenazadnje reviji *Narobe*, ki je zame nadvse dragocena (saj potrjuje pestrost identitet – tudi mojo; kot edinstveno glasilo je neprecenljiva za slovensko LGBTIQ skupnost; in je z dotično kolumno postala revija, *kjer ni več vse prav.*)

Mitja cenim kot človeka in aktivista, zelo dobro razumem tudi njegovo stališče. Tudi jaz sem včasih besna, obupana, razpočila bi se od jeze in nemoči nad trenutno situacijo: smo v eri »tolerance«, ki ni zares »sprejemanje«, so pa vsi preveč »ozaveščeni«, da bi »diskriminirali«. Ne glede na vse se nikakor ne morem strinjati s tem, da ta zamotani klobčič čustev privzame izrazno obliko zmerjanja in ciničnega podcenjevanja!

Jasno, ELEM je natanko toliko hinavščina kot vsi ostali datumi, posvečeni določeni temi ali skupini (saj vsi vemo, da so »posebni dnevi« za nižje situirane tematike, balzam za slabo vest družbe). Mitja, prav imaš v tem, da se ne dogaja dovolj – pa vendarle *se dogaja*. Tudi jaz sem besna – ampak v resnici je malo verjetno, da bo pljuvanje čez predstavnike ministrstva pripomoglo k višji delovni motivaciji taistih.

Zakaj tako napadalno? Prosim, ne pozabi, da ne gre samo zate in tvoje nazore, marveč za celotno LGBTIQ skupnost

Slovenije – iz (četudi šibkih) zaveznikov ni smotno delati sovražnikov.

Ne razumem, čemu taka ihta – konec koncev Cveto Uršič in Marjeta Cotman nista edina akterja za pravice LGBT v Sloveniji – za doseganje sprememb deluje še mnogo organizacij, posameznikov in neformalnih skupin. Ljudje z ministrstva niso LGBT aktivisti – z marsikatero od drugačnosti se v zasebnem življenju morda ne srečujejo (pogosto), pa se vendarle trudijo za vključevanje. Seveda delajo napake – zato pa morajo z naše strani prihajati predlogi, ozaveščanje in izboljšave (ne pi*karjenje). Saj me razumeš – nihče ne bo šel na piknik vegetarijancev in se potem tam razburjal, ker mu ne postržejo mesa.

Kar se tiče Cvetove »pravljice« o tem, kako je lezbijko sprejel v hišo – Mitja, to ni pravljica. Čeprav to v bistvu nikogar ne briga, pa ljubi resnici na ljubo: pred šestimi leti sem pod njihovo streho pojedla prvo kosilo. Da ne bo pomote – mnogokrat se ne strinjam s Cvetovimi stališči o homoseksualnosti. Mnogokrat bi skočila iz kože – ampak s kulturnimi pogovori se da stališča tudi spremeniti (ali vsaj dodati nova). Z obtoževanjem in napadanjem pa ne (tako je moje skromno mnenje).

Želel si si otroka, ki bo skočil ven iz publike. V odgovor na tvojo kolumno: *Cesar je resnično nag!*

Doris Orel

Prodorna lezbična literatura

Foto: Moby Dyke

Urška Sterle, najmlajša avtorica ŠKUC-Vizibilije, aktivistka, prevajalka, esejistka, vse bolj pa tudi stand-up komedijantka, je bila ena od štirih nominirancev za letošnjo *Fabulo*, Dnevnikovo nagrado za najboljšo kratkoprozno zbirko zadnjih dveh let. Nagrade sicer ni dobila, a ni se bati, da bi Urška predolgo stala v vrsti za kosilo, a tudi – kot je povedala na pogovoru pred podelitvijo – kuha ne prav rada. Zase pravi, da je kakor »ena urbana podgana«, ki se prehranjuje po vseh mestnih vogalih in ji t. i. nezdrava hitra prehrana nikakor ni tuja. O svoji nominaciji pa je povedala tole: »Zdi se, da nominacije za nagrade, kot je bila Dnevnikova *Fabula* za *Vrsto za kosilo*, potrjujejo ne samo to, da je domača lezbična in gejevska literarna produkcija izjemno bogata in raznovrstna, pač pa tudi, da ima izjemno naklonjeno bralstvo in da doživlja lep odziv. Nominacija za moj prvenec je bila zame veliko presenečenje in seveda tudi spodbuda za nadaljnje ustvarjanje. Ker s svojo literaturo poskušam komunicirati s svetom, sem tovrstnih odzivov zelo vesela. Obenem pa sem vesela, da imam priložnost ustvarjati na lezbični in gejevski literarni sceni, ki je čudovito inspirativen preplet že uveljavljenih in velikega števila novih obetavnih avtoric in avtorjev.«

Ljubezen je ljubezen

Že lansko leto je izšel priročnik za poučevanje o človekovih pravicah LGBTIQ oseb *Ljubezen je ljubezen*, ki ga je izdal Amnesty International, pripravila pa Maja Pan. Priročnik, ki prinaša vrsto napotkov za praktično delo v razredu ali skupini na temo spola in spolne usmerjenosti, je pravzaprav nadgrajena različica priročnika *Homofobija ni kul!* Letos je izšel še angleški prevod priročnika *Love is Love*, vse skupaj pa lahko brezplačno dobite na www.amnesty.si (zavihek: izobraževanje). Vredno ogleda, čitanja in uporabe.

Lijepa naša u lijepej njihovoj

Foto: www.bigbrother.rtl.hr

Vsestranska Salome se je vrnila na rodno grudo (s svojimi ne-ravnorodnimi grudmi) kot tekmovalka v

resničnostnem šovu Big Brother. Pa ne kateremkoli, temveč v posebni izdaji, v kateri se merijo slavni Hrvati, Hrvatice in na Hrvaškem rojeni iz kategorije »nešto između«. Šov je krenil na pot marca, hrvaški mediji pa so za Salome zapisali, da se »smatra pozitivnom i duhovitom osobom pa će ostali stanari sigurno brzo prepoznati njezine kvalitete«. O tem ni dvoma. Čeprav smo sprva želeli pobirati stave, kolikokrat na oddajo bo zaradi Salome naredilo »Biiiiip!«, so nas prehiteli hrvaški gledalci: po drugi oddaji so Salome vrgli iz stanovanja.

Ja statistične

V Sloveniji se je od uveljavitve Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti poleti 2006 registriralo 15 parov. Leta 2006 se je po en lezbični par registriral v Kamniku, Kranju, Ljubljani in Piranu, gejevski par se je registriral v Laškem, trije pa v Ljubljani. Leta 2007 se je v Ljubljani registriralo še pet gejevskih in dva lezbična para. Letos se ni registriral še nihče.

Sredi marca je *Mag* objavil rezultate raziskave o socialni distanci do manjšin (raziskava *Dela Stik*, N=502). Dobrih 33% vprašanih ne bi želelo imeti homoseksualca za sosedo. Pred nami so manj zaželeni še Romi (43%), narkomani (65%), nacisti (72%) in satanisti (78%).

No, morda bo kdo spremenil mnenje, ko bo prebral rezultate svetovne raziskave, ki jih je na svojih internetnih straneh objavil *Durex*. Hetero moški imajo v povprečju 13 partnerk v življenju, hetero ženske 7 partnerjev, biseksualni moški 21 partnerjev in 14 partneric, biseksualne ženske 13 partnerjev in 3 partnerice, lezbijke

11 partneric in ... pozor! ... geji 108 partnerjev. Z besedami Georjea Michaela, ko so ga novinarji zasledovali na *kruzingu* po parku: »Pustite me na miru, to je moja kultura!«

Lezbijke na kole

Foto Ganzza

Med sprehodom po Kranju smo odkrili grafit, ki Prešernovemu mestu gotovo ni v ponos. Upamo, da to ni tisto, kar »ušeč se Kranjcam poje«, saj je naš veliki poet o takšnih avtorjih že davno tega zapisal tudi: »Márska po blévi diší tvója beséda, kmetávs!«

Začne se pri vicih, konča pa ...

V dijaški reviji gimnazije Velenje s pomembnim imenom Špric je bil objavljen menda ultrasmešen vic o tem, kaj dobimo, če

dva pedra povozi valjar. Topli pod, jasno. Ker se Kekec ne sekira preveč zaradi podobne šale o Kekec pašteti, in ker se znamo kakšnemu pedrskemu vicu tudi sami nasmejati, se ne bomo preveč sekirali. Bolj zaskrbljujoče pa je, da

to ni bil edini lapsus urednice glasila, prof. Marjane Gmajnar Korošec, ki je skozi svoje uredniško sito spustila tudi nacionalistični članek, ki je skrajno žaljiv do pripadnikov in pripadnic neslovenskih etničnih manjšin v Sloveniji. Namesto da bi svoje dijake poučili o strpnosti, profesorji dovoljujejo objavo diskriminatornih besedil, po možnosti pa tega niti ne opazijo. Fuj in fejj.

Pretepli Kadrija in Demirja

Foto: Nada Žgank/Memento

Škuc LL je sporočil, da je 15. marca ob 6h zjutraj policija v Azilnem domu zvezala in pretepla Kadrija in Demirja, prosilca za azil na osnovi spolne usmerjenosti s Kosova. Pretepli so ju, ker naj bi kršila javni red in mir, nato pa so ju za vikend zaprli v zaprt oddelek Azilnega doma. Niso jima omogočili dostop do odvetnice, Damirju pa so izstavili kazen 600 eurov. Škuc LL je že sprožil uradne postopke v zvezi z indicentom.

Leti, leti, leti ...

Na področju športa neuki smo si ogledali prenos ekipne tekme v smučarskih skokih v Willingenu, in bili presenečeni nad izjemno

koncentracijo istospolno usmerjenih med skakalci. Vsakemu je namreč na sprednji strani dresa na veliko pisalo FAG, kar je bilo med skokom še posebej dobro vidno. Naš moment zmagoslavja je trajal le nekaj minut, dokler nismo odkrili, da gre pravzaprav za sponzorsko podjetje, ki izdeluje krogične ležaje. Kako lezbično.

Jam, kjer Murko cveti

Foto: damjan-murko.com

Štajerski slavček Damjan Murko se je udeležil podelitve novih glasbenih nagrad *Diamanti* na Ljubljanskem gradu. Nadvse presenetljivo je ostal praznih rok, potem pa se je še zlobna Violeta Tomič pošalila na račun njegovega komada *Srečen, ker sem moški*, češ da bi bilo zabavno, če bi ga pela Salome. Murko je nemudoma užaljeno zapustil prizorišče in se še danes kuja v kakšnem kotu, kadar seveda novinarjem ne daje izjav tipa: »Nič nimam proti homoseksualnim parom, to da bi imeli (vzgajali) otroke, je pa popolnoma nepriemerno.« Enako bi lahko rekli za njegovo glasbeno ustvarjanje, zato apeliramo na pristojne organe, da ga v dobro naroda čim prej zakonsko prepovejo.

Novice od tu so pripravili Anamarija Šporič – Janis, Suzana Tratnik in Roman Kuhar.

30 let

avstralskega ponosa

Med 9. februarjem in 1. marcem je v Sydneyju potekal 30. gejevski in lezbični festival *Mardi Gras*, ki danes velja za enega najpomembnejših avstralskih dogodkov. Prvi *Mardi Gras*, ki je kot oster protest leta 1978 privabil okoli 1500 gledalcev, je policija grobo zatrla in izvedla 50 aretacij. Ob otvoritvi letošnjega obsežnega programa, ki je med drugim zajemal filmski festival, glasbene in gledališke predstave, razstave, okrogle mize in delavnice, je županja Clover Moore poudarila kljub nespornemu napredku zadnjih let še vedno globoko prisotno potrebo po odpravljanju homofobije, ustrezni vzgoji in spremembi v splošnem odnosu do tovrstnih vprašanj. Osrednjo, 4 km dolgo parado je po ocenah organizatorjev spremljalo okoli 450.000 ljudi (tudi heteroseksualcev ter takih in drugačnih družin). Znameniti skupini *Dykes on Bikes* je sledilo 150 skupin, vključno z verskimi organizacijami ter predstavniki policije in gasilcev, ki so navdušeno množico povedle do zaključne zabave v kompleksu Fox Studios, kjer se je dogodek zaključil ob 8h zjutraj z nastopom Olivie Newton-John in Cyndi Lauper. Obsežnejšo reportažo z *Mardi Gras* si boste lahko prebrali v naslednji številki *Narobe*.

Vse se trese

Izraelska skrajna ortodoksna stranka Šas je povsem osmešila seizmologe, saj je ugotovila pravi izvor potresov. Le-te namreč povzročata, kaj pa drugega, kot homoseksualnost. Poslanec Šlomo Benizri meni, da je zadnje potrese na izra-

Foto: jemsweb

elskem ozemlju povzročilo sprejete zakona, ki istospolnim parom omogoča posvojitve. Naš prijatelj Šlomko je prepričan, da lahko parlament prepreči potrese tako, da preneha z liberalizacijo zakonov o homoseksualnosti. »Bog je dejal, da bo stresal svet, če bodo spolni organi tam, kjer ni njihovo mesto,« je še dodal. Ko se boste torej naslednjič znašli na potrebnem območju, vedite, da ste krivi vi, in ne nekakšne mitološke izmišljotine, kot na primer litosferske plošče ali, boggedaj, seizmični valovi.

Roza Sanremo

Med številne popevkarske vroče zgodbe, ki so pretresale Italijo med letošnjim sanremeskim festivalom, se je konec februarja znašla tudi rožnata. Pesem *Il mio amico* (Moj prijatelj), ki jo je pela 21-letne Anne Tatangelo, v nekoliko

patetičnem besedilu pripoveduje o 30-letnem Claudiu Ferriju, vizažistu, pevcinemu prijatelju, someščanu in o njegovem trpljenju zaradi homofobne okolice. Pesem je od vsega začetka veljala za favoritko, mediji so se raztrgali, da bi našli Anninega prijatelja, in ko so ga, seveda poleg obilice usmiljenja ni manjkalo nesramnih novinarskih cvetk. »Prijatelji so me pretepali, bil sem pasiven, prestrašen, osamljen. Ko se znajdeš sam, pred desetimi fanti, kaj storiti?« je Claudio pripovedoval o svojih izkušnjah s homofobnim nasiljem. Novinar si je dovolil dodati komentar, da ne gre prezreti očitne dvoumnosti te pripovedi. Bruh! Župan mesta Sore, od koder prihajata pevka Anna Tatangelo in njen prijatelj Claudio, pa je potožil, da je pesem žaljiva za mesto. Bruh! Bruh! Mediji so bili poleg fotografij s pevko in prijateljem, polni tudi zelo afirmativnih člankov o Claudiu. Na koncu je bil deležen skoraj večje medijske pozornosti kot pevka. Skratka, Italija je teden dni govorila o homoseksualnosti. In preživela. Pesem pa se je v finalu v kategoriji velikih uvrstila na drugo mesto. Kar je odlično! Zdaj pa vsi na Youtube: Anna Tatangelo-»Il Mio Amico« Sanremo 2008.

Ruperkalije

Foto: waki

Naš dobri stari Rupert postaja prava kraljica drame. Že lani je javkal, češ, da je prestar, da bi bil gej. Menda se mladi moški zanj ne zmenijo in bi lahko v gej baru izbruhnil v plamene, pa se zanj ne bi nihče zmenil, kvečjemu bi si na njem kdo prižgal cigareto. »Homoseksualnost je nekaj za mlade, saj se nihče noče zbuditi ob 50-letniku,« se je pritoževal Everett. Zdaj je očitno ugotovil, da homoseksualnost ni za stare ljudi ali za igralce, saj za svoje igralske neuspehe prav tako krivi svojo spolno usmerjenost. »Za moj posel ni idealno, če si homoseksualec. Sam sem vsaj tako dober in sposoben kot Hugh Grant, pa pogledjte, kakšne vloge dobiva. On dela neprestano, jaz pa sem in tja dobim kakšno vlogo,« je dejal, potem pa izdal svoj življenjepiš, ki je poln opisov njegovih spolnih dogodivščin. Kakopak, z ženskami.

Upokojenci na pohodu

V Berlinu so odprli prvi evropski domu za ostarele geje. Po nekajletnem načrtovanju in zbiranju sredstev ima dom danes prostora za 28 oseb, ki želijo stara leta preživeti karseda udobno, stran od svojih heteroseksualnih vrstnikov in njihovih neskončnih pogovorov o vnukih.

Gospodarice

V Veliki Britaniji se je februarja zaključila nadaljevanka *Mistresses*. Prva sezona nanizanke v šestih delih je kvalitetna mešanica drame in trilerja, v kateri spremljamo štiri prijateljice Katie (Sarah Parish), Trudi (Sharon Small), Jessica (Shelley Conn) in Siobhan (Orly Brady). Inteligentni scenarij z vrhunsko igralsko zasedbo, ki več kot odlično odigra svojo vlogo, nam med drugim postreže z dobrim portretom svobodomiselnih in frfraste biseksualke Jessice – načrtovalke porok, ki se zaljubi in ima ljubezensko razmerje s klientko Alex (Anna Torv), za katero je organizirala poroko z njenim dekletom. Za Shelley Conn *Jessica* ni prva lezbična vloga, saj je igrala lezbičko tudi v filmu *Nina's Heavenly Delights*. Nadaljevanko kritiki opisujejo kot angleško verzijo *Seksa v mestu* in *Razočaranih gospodinj*, vendar je več kot očitno, da je ta kvalitetna nanizanka že presegla omenjeni ameriški verziji in začela nov brand.

Moskva na sodišču

Organizatorji moskovske parade ponosa izžupajo mesto in župana Jurija Luškova, ki je v zadnjih letih že večkrat prepo-

vedal parado. Aktivisti so se obrnili na Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu in vložili odškodninsko tožbo v vrednosti milijon evrov. Organizatorji so parado kljub prepovedi večkrat izvedli v manjšem obsegu, pri čemer je bilo zaradi udeležbe aretiranih več kot dvesto ljudi, lani celo dva poslanca Evropskega parlamenta. Letos je parada napovedana za zadnji majski dan, ko bodo ruski geji praznovali petnajstletnico dekriminalizacije homoseksualnosti, čeprav dovoljenja za izvedbo tudi letos niso prejeli. V drugih primerih oviranja izvedbe parad v nekdanjih komunističnih državah je Evropsko sodišče sicer odločilo v prid GLBT skupnosti, zato lahko upamo na ugoden razplet tudi tokrat.

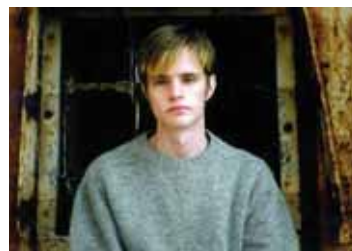
Milijončki v prave roke

Ric Weiland, eden izmed prvih zaposlenih pri Microsoftu, je pred dvema letoma naredil samomor, potem ko je nekaj let trpel za depresijo. Pred kratkim so v javnost prišle podrobnosti njegove oporoke, v kateri enajstim različnim LGBT organizacijam zapušča kar 65 milijonov dolarjev, kar je največja zapuščina, namenjena podpori LGBT skupnosti do zdaj. Takoj so se oglasili tudi zavistni homofobi, ki jih je anti-gejevski akti-

vist Peter LaBarbera že pozval, naj s svojimi donacijami poskušajo ta znesek preseči, saj se desničarske skupine, ki se borijo proti homoseksualnosti, splavu in evtanaziji zdaj ne morejo kosati s finančno tako dobro podprtimi iniciativami za »propagiranje homoseksualnosti«.

Roza kronika

Matthew Sheppard

Deset let po brutalnem umoru geja Matthewa Shepparda, o katerem so posneli celo film, Ameriko pretresa nov umor zaradi spolne usmerjenosti. Petnajstletnega Lawrence Kinga iz Kalifornije je ustrelil štirinajstletni učenec iste šole, ki je Kinga že prej večkrat nadlegoval zaradi nakita in ličil, ki jih je slednji občasno nosil. Predstavniki LGBT organizacij so že pozvali k večji aktivnosti na področju preprečevanja nasilja nad istospolno usmerjenimi. Zagrebško sodišče je zaradi poskusa napada z molotovko na udeležence lanske parade v Zagrebu obsodilo 25-letnega Zagrebčana. Gre za prvo zaporno kazen zaradi napada na pripadnike spolnih manjšin na Hrvaškem. Mladenič je obsojen na 14-mesečno zaporno kazen, ker pa je sodišče menilo, da je bil v času poskusa napada zmanjšano prišteven, mu je naložilo še obvezno 14-mesečno psihiatrično zdravljenje. Ideja ni slaba, morda je po dolgem obdobju

psihiatričnega zdravljenja homoseksualnosti zdaj na vrsti zdravljenje homofobije.

Ugasla zvezda osemdesetih Boy George je spet v elementu (berina sodišču), tokrat zaradi domnevne ugrabitve in protipravnega zadrževanja nekega seksi norveškega državljana v svojem stanovanju. Ah, kdo pa ne bi.

Novice od tam so pripravili Mitja Blažič, Anamarija Šporčič – Janis, Katarina Majerhold in Luka Pieri.

Na pragu poletja

Za pravi ritem noči na pragu poletja bo spet poskrbela Salomé. 10. maja ste vabljeni na njen Disco Session '08 v Factory. Za vzdušje bodo skrbeli mojstri house in disco glasbe in presenečenje večera. Del vstopnine bo namenjen LGBT mavričnemu telefonu za pomoč v stiski 031/258 685.

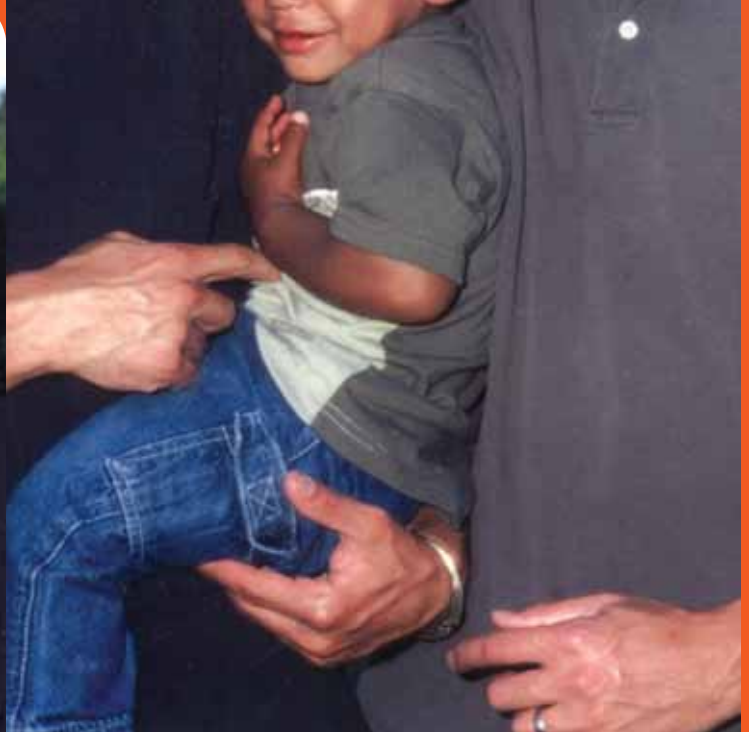

Foto: Kim Larson

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Intervju z Johnnyjem Symonsom

Ati in oči

Dokumentarni film *Daddy and Papa* (www.daddyandpapa.com), ki je bil leta 2004 prikazan na ljubljanskem gejevskem in lezbičnem filmskem festivalu, nikogar ne pusti ravnodušnega. Bržkone niti tiste geje in lezbijke, ki so veseli, da so to, kar so, tudi zaradi tega, da se jim nikoli v življenju ne bo potrebno ukvarjati z otroki. Film namreč ni solzavo glorificiranje družinskega življenja, pač pa je intimna naracija o gejih, ki postanejo očetje.

Daddy and Papa je zgodba o štirih gejevskih družinah v Ameriki, ki so na tri različne načine postali družina: s posvojitvijo, s pomočjo nadomestne matere in s podelitvijo otroka v skrbništvo. Sociologinja Judith Stacey je zapisala, da bi si ta dokumentarec morali obvezno ogledati vsi družinski sodniki, socialni delavci, vzgojitelji, psihologi, oblikovalci politik in vsak sosed.

Johnny Symons, avtor filma, v prvem delu pogovora za *Narobe* pojasnjuje, kako je film nastal, v drugem pa govori o svoji družini. Skupaj s partnerjem Williamom sta namreč v času snemanja filma posvojila dva fanta: Zacharyja in Kenyona.

Dokumentarec ste začeli snemati potem, ko vam je vaš prijatelj Kelly Wallace oznanil, da bo posvojil dva brata. V filmu pravite, da se vam je takrat zdelo, da je nor, ker se spušča v nekaj takega. Zakaj?

Takrat se mi je zdelo, da nase prevzema ogromno obveznost. Bil je samski in posvojil je dva otroka. Izhaja iz konservativne katoliške družine, ki ni zelo podporno sprejemala dejstva, da je gej. Zdelo se mi je, da ga tudi pri posvojitvi otrok družina ne bo podprla. Pa tudi njegovi prijatelji ne, saj je imel okrog sebe predvsem geje, ki živijo urbano, samostojno življenje in jih ne zanimajo odgovornosti, ki jih s seboj prinaša vzgoja otrok. Ampak kot filmarja me vedno potegnejo zgodbe tistih, ki gredo proti toku.

Ko ste začeli snemati film, še niste vedeli, da bo ta dokumentarec govoril tudi o vas in o tem, kako s partnerjem posvojita otroka. Ali pa ste to takrat že načrtovali?

Ne, sploh ne. Kellyja sem zgolj vprašal, če ga lahko snemam in spremljam na tej poti. Drugi dve družini, ki sta prikazani v dokumentarcu, sem spoznal preko ljudi, ki so zvedeli, kaj počnem.

Film ste končali leta 2002. Kakšne so bile reakcije občinstva?

Nisem pričakoval, da se bo film dotaknil toliko ljudi in v njih pravzaprav vzbudil željo po tem, da tudi sami postanejo starši. To drži predvsem za geje, pa tudi za druge. Zdi se, kot da film sporoča, kaj človek pridobi s tem, da vzgaja otroke. Negativnih reakcij je bilo veliko manj, kot sem pričakoval. Dobil sem nekaj pisem ljudi, ki so trdili, da je vse to bogokletno, da film žali Boga in podobno. Neko rejniško mamo je skrbelo, da so črnski otroci, ki jih posvojijo geji belci, iztrgani iz črnske skupnosti in da bodo odraščali brez črnske identitete. Po drugi strani pa se spomnim babice, ki je po filmu prišla do mene, odprla svojo torbico, iz nje vzela sliko in rekla: 'Tole je moj sin, tole njegov partner, tole pa je njuna punčka, moja čudovita vnukinja.'

Kako ste v filmu uravnotežili dejstvo, da po eni strani prikazujete zelo kontraverzno tematiko, po drugi strani pa film ni samo informativen in zanimiv, pač pa je tudi tak, da ga gledalci takoj vzljubijo?

Posneli smo 100 ur materiala. Z redaktorico filma sva se strinjala, da bi bila najslabša stvar, ki jo lahko narediva, resnoben dokumentarec. Če bi film prikazoval, kako idealne so gejevske družine, ne bi bil uspešen. Zato sva ga hotela narediti »človeškega«. Ker film govori tudi o meni, sem ga lahko naredil na zelo intimen način in prikazal del svojega družinskega življenja. Čeprav se ob tem nisem počutil preveč lagodno, sem hkrati vedel, da bo film zaradi tega močnejši.

Film je dolg slabo uro, posneli pa ste 100 ur materiala. Kaj ste izrezali?

Vsekakor smo izrezali vse tiste trenutke, ko se moj partner William obrne proti kameri, začne preklinjati in mi pravi, naj ugasnem kamero. (smeh)

No, pravzaprav vas želim vprašati, če ste izrezali kakšne odlomke, za katere ste se bali, da bi lahko sporočili tisto, česar niste želeli povedati.

Film ni smel biti daljši kot 56 minut, če smo želeli, da ga bodo predvajali na televiziji. V dokumentarcu tako niso vključeni posnetki varuške, ki jo je najel Kelly. Varuška je bila namreč transseksualka in je spremenila spol prav v času, ko je skrbelo za otroke. Zanimivo je bilo, kako je nekajkrat prišla v spor z otrokoma, ki sta jo najprej naslavljala kot žensko, potem pa se je pričakovalo, da jo bosta naslavljala kot moškega. To je bila stranska zgodba, ki pa je nismo vključili, ker bi lahko zameglila celotno sporočilo filma.

Ste imeli s prikazovanjem dokumentarca kakšne težave? Ga kje niso želeli predvajati?

Ja, bilo je nekaj takih primerov. Dokumentarec so prikazali v okviru oddaje *Independent Lands* na nacionalni televiziji, ampak nekaj javnih televizij po Ameriki se je odločilo, da tega dela oddaje ne bodo predvajale. A dokumentarec ni naletel na toliko odpora kot nekatere druge gejevske teme. Film je bil prikazan na več kot sto filmskih festivalih, v nekaj več kot desetih državah. Pogosto ga prikazujejo tudi dijakom in študentom. Mislim, da je vplival tudi na nekatere sodnike in socialne delavce, ki so spoznali, da ni nič narobe, če geji in lezbijke posvojijo otroke. V nekaterih državah v Ameriki so aktivisti uporabili ta film, da so lažje bili svoj boj proti prepovedim gejevskih posvojitvev. Film je uporaben, ker je na nek način lahкотen, zabaven in čustven.

Slovenska raziskava o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk je pokazala, da določen del posameznikov idejo o otrocih potiska ob stran kot nekaj, kar je nerealno in do česar kot geji in lezbijke pravzaprav niso upravičeni. Ste se tudi vi spopadali s temi občutji?

Verjetno so nas vse geje in lezbijke na nek način stremirali, da verjamemo, da se od nas ne pričakuje, da bomo imeli otroke. Že res, da je to logistično lahko naporna naloga, ampak tudi psihološko gledano smo si ustvarili vrsto negativnih podob o sebi. Verjamemo, da starševstvo pripada drugim ljudem, da nimamo tega, kar je za starševstvo potrebno. Verjamemo, da je naša skupnost za otroke lahko celo nevarna. Mislim, da moramo iti preko tega. Tu, v Ameriki, opažam, da se vse več ljudem –

še posebej po ogledu dokumentarca – prižge nekakšna lučka v smislu: 'Hm, pa saj to bi lahko naredil tudi jaz. To torej je legalno.' Odprejo se vrata, za katera so prej mislili, da so zanje zaprta. Vidijo, da lahko naredijo nekaj dobrega, še posebej za otroka, ki sicer ne bi imel doma. Bojim pa se, da nekateri preprosto zgrabijo to možnost, ne da bi se zavedali, kako naporno je vse to in kako otrok spremeni tvoje življenje. Poznam gejevske pare, ki jih je ta ideja navdušila, potem pa so se čez par let ločili, ker preprosto niso bili pripravljeni na to.

Kako sta se vidva pripravljala na starševstvo? V filmu pravite, da je bil vaš partner tisti, ki si je to želel, sami pa ste se sprva nekako upirali tej ideji.

Mislim, da gre za razlike v osebnosti. William se hitro odloči in trdno stoji za svojimi odločitvami, jaz pa potrebujem več časa za premislek. Ampak najbolj me je begalo to, da se podajava v nekaj neznanega. Strah me je bilo, da bi šlo kaj narobe, da bo otrok imel določene težave, ki jim ne bova kos. Strah me je bilo, da bi vse to botrovalo sporom v zvezi, na primer glede vrednotnih usmeritev pri vzgoji otroka, glede dogovorov, kako vzgajati otroka in podobno ...

Te kakšna knjiga lahko tega nauči?

(smeh) Mislim, da ti kakšna knjiga lahko pomaga pri tem, da svojega partnerja in sebe vprašaš prava vprašanja. Z Williamom sicer nisva drug drugega intervjuvala o tem, kakšne vrednote imava glede prehranjevanja ali pa glede varnosti, glede izobraževanja, koliko časa preživeti z otrokom in podobno. Ampak vse to so vprašanja, s katerimi se zdaj vsak dan srečujeva. K sreči se je izkazalo, da imava pri večini teh stvari podobne poglede. Si pa lahko predstavljam, da si kakšen par pravočasno ne zastavi teh vprašanj, in ko je otrok v hiši in zmoti njuno vsakdanjo rutino, ne znata ali ne zmoreta razpravljati o teh stvareh.

Ampak to velja za vse družine, ne samo gejevske.

Res je, ampak hetero družine dobijo bistveno več okrepitev s strani družbe. Potrditev dobijo od družine, od svojih sorodnikov ... pa tudi ko so v javnosti, na tržnici, ljudje okrog njih potrjujejo to družino s tem, da se jim nasmehnejo, rečejo 'o, vaš otrok vam je pa zelo podoben ...' in podobno. Stvari so drugačne, če se v javnosti znajde družina, kjer otrok ne zgleđa tako kot starša, kjer ni ženske, ki igra nekakšno primarno starševsko vlogo in podobno. Včasih se soočaš s stigmatom, včasih pa gre zgolj za radovednost drugih ljudi ... in tudi to je lahko moreče.

Ideja za vaš naslednji projekt je torej na dlani: napišite priročnik za gejevske starše!

(smeh) A veste, da sva o tem res govorila. Ampak knjigo bo napisal William. Pravzaprav je že napisal nekaj poglavij. Res je, da ne obstaja dobra knjiga za gejevske starše.

Vas še vedno sprašujejo na ulici, če ste Zacharyjev pravi oče? In kje je njegova mama?

Ko otrok postaja starejši, te ljudje na cesti ne sprašujejo več toliko stvari. Ko imaš dojenčka, ljudje pridejo do tebe in te sprašujejo. Verjamem pa, da gre to vprašanje še vedno skozi misli ljudi, ki nas vidijo.

Ste bili prej, ko je bil otrok še manjši, kdaj izpostavljeni verbalnemu nasilju, ko ste se razkrili. Ste se sploh razkrili kot istospolna družina?

V nekaj primerih se nisem razkril kot gejevski oče. Ampak v večini primerov sem se. Ker če se ne razkrijem, pravzaprav lažem o strukturi svoje družine. Če je recimo nekdo v trgovini, ko sva z Zacharyjem kupovala mleko, rekel: 'Aha, sta mami dala prost dan, kajne?' in jaz sem na to odgovoril pritrdilno, sem pravzaprav lagal pred svojim otrokom. Kot da bi želel povedati, da je naša družinska struktura sramotna. Tako sramotna, da moram pred tujci lagati. Zato tega nisem počel. Rekel sem, da smo družina z dvema očetoma. In potem je sledil trenutek tišine. Nekateri so se živčno

Rejniška mama Dora z Zacharyjem

nasmehnil in šli stran, razmišljajoč o svoji napačni predstavi o naši družini. Ampak za naju je bilo vedno pomembno, da oba otroka vesta, da sva ponosna na svojo družino.

Sta se z Zachom veliko pogovarjala o različnih družinskih strukturah?

Seveda. V družini, kjer sta dva očeta, te specifične družine ne moreš skriti. Pa tudi zaradi dokumentarnega filma smo se morali o tem pogovoriti. Zach je namreč zelo ponosen na film in misli, da je filmska zvezda. In to mu je dalo določeno legitimiteto. Taki pogovori otrokom dajo vednost, kako se o tem pogovarjati z drugimi ljudmi.

Kaj sta vaju Zachary and Kenyon spraševala?

Zach je star 8 let, Kenyon pa 6 in med seboj sta si zelo različna. Zach je bolj tih in zadržan,

Johnny in Zach

Kenyon pa živahen in radoveden, zato on več sprašuje. Veliko stvari hoče vedeti. Recimo o svoji biološki materi, hoče razumeti, kako sva midva poročena, kako to, da sva par ... Enkrat me je vprašal, če se bo lahko, ko bo odrasel, poročil s človekom katere koli barve kože. Želi vedeti, ali se lahko poroči s fantom ali z dekletom. Lepo je videti, kako ti mladi možgani vsrkavajo znanje.

Z biološko materjo nimate stikov?

Ne. Smo pa še vedno v stikih z Zachovo rejniško mamo Doro Dean. Ona je vsekakor del družine in del življenja obeh otrok. Mislim, da je tako za otroka kot tudi za naju dobro, da je še vedno blizu.

Dora Dean je, kot pravite v dokumentarcu, krščanska fundamentalistka, ki seveda ni bila navdušena nad idejo, da njenega rejenca posvojita dva očeta. Ampak pozneje je spremenila svoje mišljenje. Kako vas je ta izkušnja z rejniško mamo spremenila?

Na začetku se mi je zdelo, da nas kot fundamentalistka ne bo nikoli razumela. Ta izkušnja me je naučila isto, kot verjetno tudi njo: da smo ljudje ljudje. Ona je imela vnaprej izgrajeno podobo, kdo so geji, jaz pa, kakšni so krščanski fundamentalisti. Na koncu sva se oba spremenila. Seveda so nekatere njene vrednote še vedno drugačne od najinih, ampak v njeni družbi se dobro počutimo.

Oba vaša otroka že hodita v šolo. Kako so se v šoli odzvali na vašo družino?

V šoli smo staršem in učiteljem predvajali moj dokumentarni film in po ogledu smo imeli zelo zanimivo razpravo. Mislim, da so v šoli zelo odprti glede tega, saj na to šolo hodijo tudi otroci iz nekaterih drugih istospolnih družin. Sploh pa se v prvih razredih veliko pogovarjajo o družinah, a nekateri pristopi, ki jih uporabljajo za razpravo o družinah, ne funkcionirajo preveč dobro v primeru naše družine. Otroci so na primer morali narisati družinsko drevo in prikazati več generacij svojih sorodnikov. Ampak taka vaja za otroka, ki je posvojen in njegovih bioloških staršev sploh ne poznamo, ni dobra. Z učiteljicami sva razpravljala, kako to vajo narediti tako, da bo bolj vključujoča tudi za otroke, ki so posvojeni.

Eden od pogostih argumentov proti homo družinam je bojazen, da bodo otroci, ki bodo odraščali v istospolnih družinah, diskriminirani ali jih bodo zaradi tega zafrkavali. Kako vi odgovarjate na ta argument?

Katerega otroka pa ne zafrkavajo? Na nekatere se spravijo, ker so previsoki ali prenizki ali pretežki ali presuhi ... Naloga staršev je, da svojemu otroku pomagata oblikovati samozavest in pozitivno podobo o sebi. Tako se bodo lahko odzvali na tisto, kar jim bodo ljudje rekli. Življenje je polno stvari, ki niso idealne. In na nek način geji in lezbijke to bolje razumemo kot večina drugih staršev, ker so to tudi naše lastne izkušnje.

V Ameriki je veliko otrok, ki potrebujejo dom. Statistično gledano obstaja večja verjetnost, da otroci, ki so zapuščeni in odraščajo v rejniškem sistemu, ne bodo končali šole, da bodo nezaposleni, se bodo zapletli v kriminalna dejanja in podobno. Vse to potem postane breme družbe. Če pa ti otroci dobijo stalen dom, potem so izidi bistveno boljši. Ta argument včasih prepriča tudi tiste, ki gejevskim družinam

nasprotujejo zaradi moralnih razlogov. Uvidijo, da ima tovrstno starševstvo določene pozitivne sociološke posledice.

V dokumentarnem filmu omenjate, da je proces posvojitve lahko dolg in naporen. Kako dolg pa je bil ta proces v vašem primeru? In koliko to pravzaprav stane?

Od države do države je odvisno, koliko posvojitve stane. Nekateri se odločijo imeti svoje biološke otroke. To so ponavadi premožni geji, ki plačajo nadomestno mater. To stane več kot 100.000 dolarjev. Pri zasebnih agencijah je za posvojitev potrebno plačati od 12 do 25.000 dolarjev. Te posvajajo otroke, ki se bodo šele rodili. Tretja možnost so posvojitve preko javnih agencij – to sva naredila midva z Williamom. V tem primeru posvojiš otroka, ki je že rojen in je v rejniški družini. Taka posvojitev je zastoj. Ponekod celo država finančno pomaga tistim, ki posvojijo. Posvojitve torej niso rezervirane zgolj za višji srednji razred. Proces je lahko dolg, odvisno je, kje živiš. Midva sva imela srečo – posvojila sva v šestih mesecih. Vsekakor je bilo to hitreje, kot sem pričakoval. Hitro je bilo zaradi tega, ker sva bila odprta za posvojitev katerega koli otroka. Če pa na primer želiš posvojiti dojenčka ali otroka bele rase, potem to lahko podaljša postopek.

Na začetku dokumentarca vaš partner William vpraša: »Kaj bova počela, ko bova stara šestdeset ali sedemdeset. Se bova udeležila še enega odprtja razstave, šla na še eno zabavo s koktejli ... V čem je smisel življenja?« Ali vi veste odgovor na njegovo vprašanje?

(smeh). Seveda, za konec eno lahko vprašanje ...

No, pravzaprav me zanima, če drži tisto, kar pravijo ljudje – da te otroci spremenijo. Kako so spremenili vas?

Zanimivo, da me to sprašujete, ker sem o tem citatu iz filma razmišljal prav danes zjutraj, ko sem pripravljaj zajtrk. Res je, že zelo dolgo časa nisem bil na nobenem odprtju razstave in to pogrešam. In seveda je to neposredna posledica tega, da imam otroke. Dva živahna otroka pač ne bosta dala miru na odprtju razstave in meditativno gledala v slike. Res je, so stvari, ki jih pogrešam in sem jih počel takrat, ko še nisem imel otrok. Po drugi strani pa imam dva čudovita otroka, ki ju imam neznansko rad. Če se vrnem k vprašanju ... mislim, da se to vprašanje plete skozi cel dokumentarni film. Gre namreč za vprašanje, kaj si želiš od svojega življenja. Na to si mora seveda vsak odgovoriti sam. In na to vprašanje ni lahko odgovoriti.

Foto: Qualittee, Mwesigwa, J. Lawton, Pingnews, fazen, Suzijane, zizybalooah, carf, Sean Dreilinger, pete4ducks, prolix6x in djwudi.

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

LGBT družinske skupnosti

Ne forma, pač pa vsebina

Družina je »potujoči« koncept; njena pomen in vsebina se spreminjata v času in prostoru. Okrog nje so vedno potekali ideološki spopadi, bila je teren, na katerem so se bili politični boji. Vedno se je spreminjala in se prilagajala kulturi, razredni strukturi, ekonomiji, politiki, družbi.

Idealizirana nuklearna družina iz petdesetih let (nasmejana mama + resen oče + pridni otroci) je v resnici obstajala samo v romantičnih filmskih podobah. Čeprav je bil tovrstni družinski model prevladujoč, so ljudje tudi

takrat živeli v vrsti različnih družinskih skupnosti. Ugotovitev, da ne moremo govoriti le o eni družini – pač pa o družinah – je zato že dolgo sprejeta v družboslovju. Nekaterim, ki trmoglavo uporabljajo ednino, ko govorijo o družinah, radikalno primanjkuje relevantnega čtiva.

Družine, ki si jih izberemo

Ko so se geji v osemdesetih srečevali s krizo, povezano z aidsem, so bile njihove prave družine prijatelji in prijateljice, ki so skrbeli za njih, ne pa njihovi krvni sorodniki, ki so jim zaradi sramu pogosto obrnili hrbet. Sociologinja Kath Weston je take družine poimenovala »družine izbire«. Pri teh otroci niso bili več nujni konstitutivni element družine, prav tako niso bile več pomembne sorodniške vezi: prijatelji so postali družinski člani. Tisto, kar v naših intimnih definicijah družine določa člane družine, je vsebina odnosa med menoj in teboj, ne pa pravne biološko-krvne formule. Sociologinja Tanja Rener ima vsekakor prav, ko pravi, da družina ni v

krizi. V krizi je le določena predstava, določena ideologija družine.

Vse več GLBT oseb vstopa v navidez klasično družinsko strukturo: družina z otroki. Tudi te družine so družine izbire. A GLBT družine so vendarle pomembno drugačne, ker na tehtnico postavljajo družinske spolne vloge. Istospolne družine seveda ne bodo neposredno spremenile razmerja moči med spoloma v hetero družinah, a na dolgi rok vseeno predstavljajo »motnjo« za institucijo, ki je zaznamovana s spolom. Istospolne družine – tako kot istospolne poroke – vsekakor spreminjajo pomen družbenih kategorij (in vlog) kot sta »mama« in »oče« in »žena« in »mož«. In prav tega se bojijo nasprotniki istospolnih družin. Zavedajo se (ali pa morda tudi ne), da vsaka istospolna družina, ki se bo sprehodila po Čopovi, v sebi nosi politični potencial za spremembo in vpliva na to, kako družba vidi in razume samo sebe.

Heteronormativna politična strategija

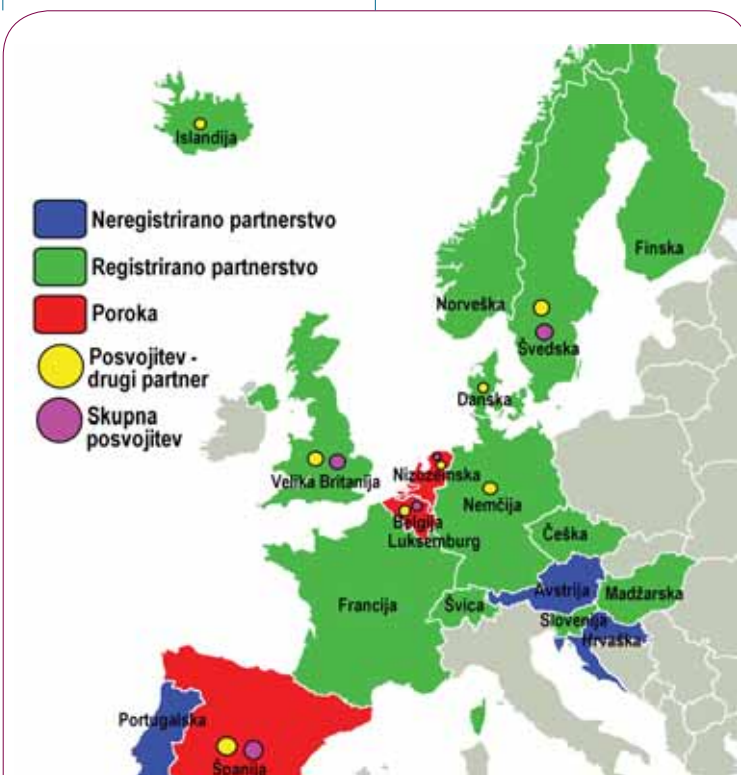
Politično razpravo o istospolnih družinah pogosto diktirajo nasprotniki takih družin; naša stran se na vse pretege prizadeva dokazati, da so homo družine prav tako varno okolje za otroka, da ni pomemben spol, pač pa ljubezen, da geji in lezbijke ne bomo vzgajali novih homoseksualcev in tako naprej. Ampak vprašati se moramo, kakšna sporočila med vrsticami posredujemo, ko želimo dokazati, da se naši nasprotniki motijo. Zakaj smo vedno znova potisnjeni na mesto, s katerega lahko le branimo »svojo stvar«, medtem ko naši nasprotniki diktirajo vsebino? Leta 2001, ko je bila na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve ustanovljena ekspertna skupina za pripravo zakona o registriranem partnerstvu, smo se – morda s stisnjenimi zobmi, pa vendarle – strinjali, da predlog zakona ne bo obravnaval posvojitev in ne bo pravno reguliral istospolnih družin. Državna sekretarka na Ministrstvu je namreč trdila, da bi »te vsebine« zasenčile celoten zakon in parlament bi ga zaradi tega zavrnil. Tako smo pristali na *manj* ... da bi dobili vsaj *nekaj*. Ampak – ali s tem ne ustvarjamo nove manjšine znotraj lastne skupnosti – manjšino LGBT družin? Ali ne potiskamo istospolnih družin na rob, češ naj še malo počakajo, saj ta »neprijetna« tema lahko ogrozi celoten zakon o istospolnih partnerskih skupnostih. In na koncu smo tako ali tako pristali

pri zakonskem zmazku, političen pragmatizem gor ali dol ...

Še en primer, ki kaže, kako nasprotniki uokvirjajo razpravo o istospolnih družinah, je oglas, ki ga je pripravila ILGA. Ta prikazuje istospolno družino pri večerji, kjer otrok dveh očetov naredi razkritje in reče: »Jaz sem strejt«. Glas iz ozadja nato reče: »Otroci, ki jih vzgajajo homoseksualci, nujno ne postanejo homoseksualci.« Oglas sicer na zabaven in humoren način zavrača strahove številnih, da bodo otroci iz istospolnih družin tudi sami istospolno usmerjeni. Ampak mar s tem ne sporoča tudi, da je s homoseksualnostjo nekaj narobe? Da je istospolna usmerjenost nezaželen rezultat vzgoje? Mar s tem ne reproduciramo heteronormativne predpostavke, da je nekaj narobe, če otrok ni heteroseksualec?

Heteronormativna znanost

Zdi se, da so tudi sociološke raziskave o istospolnih družinah pogosto ujele v isto zanko. Sociologa Judit Stacey in Timothy Biblarz sta pretresla 21 različnih študij na to temo in ugotovila, da je večina raziskovalcev v svojih študijah iz političnih razlogov zanemarila razlike, ki so jih odkrili, ko so homo družine primerjali s hetero družinami. Poudarjali so predvsem, da otroci iz istospolnih družin niso ne v psihološkem ne v vedenjskem ne v seksualnem smislu nič drugačni kot otroci iz hetero družin. To seveda ne pomeni,

Istospolna partnerstva in posvojitve v Evropi

V Evropi obstaja vrsta pravnih regulacij istospolnih partnerskih zvez. Neregistrirano partnerstvo (določene pravice so priznane po določenem času skupnega bivanja) urejajo Avstrija, Hrvaška in Portugalska. Registrirano partnerstvo (določene pravice in dolžnosti so priznane z registracijo partnerstva, a te pravice niso enake pravicam, ki pripadajo poročenim hetero parom) omogočajo Danska, Norveška, Švedska, Islandija, Francija, Nemčija, Finska, Švica,

Luksemburg, Slovenija, Velika Britanija, Češka in Madžarska. Poroka med istospolnimi partnerji (vse pravice in dolžnosti so izenačene s hetero pari) je mogoča na Nizozemskem, v Belgiji in Španiji. Belgija, Nizozemska, Španija, Švedska in Velika Britanija istospolnim parom dovoljujejo, da skupaj posvojijo otroke, omogočajo pa tudi posvojitev drugemu partnerju (na primer v primerih, ko je prvi partner biološki starš, drugi partner pa tega otroka posvoji). Drugi partner lahko posvoji otroka tudi na Islandiji, Danskem in v Nemčiji.

da raziskovalci o razlikah niso pisali, le tematizirali jih niso v tolikšni meri kot podobnosti, saj so se bali, da bi nasprotniki istospolnih družin njihove ugotovitve o razlikah zlorabili v političnem boju proti istospolnim družinam.

Stacey in Biblarz ob ponovnem branju raziskav poudarjata, da razlike obstajajo, a da ni problem v razlikah, pač pa v razumevanju, da je vsaka razlika pravzaprav deficit. Problem je torej v tem, da raziskave heteroseksualno družino vzamejo za nevprašljiv zlat standard, vsak odklik od heteronormativnega standarda pa je razumljen kot manko.

Raziskave kažejo vsaj tri razlike. Otroci v homo družinah so v bistveno večji meri osvobojeni tradicionalnih spolnih scenarijev. Deklic, na primer, ne vzgajajo, naj bodo pasivne in poslušne ... kot se baje za deklince spodobi. Lezbične matere so tako manj obremenjene s tipičnimi spolnimi vlogami in razdelitvijo sveta na roza in modro. To je razlika, ki je pravzaprav kvaliteta. A v heteronormativni logiki postane deficit.

Otroci v istospolnih družinah pogosteje poročajo o tem, da so pomislili, da bi lahko vstopili v istospolno partnersko zvezo. Bistveno manj so torej obremenjeni s tem, da je heteroseksualna zveza edina

prava pot. In – da vendarle pomirimo heteronormativce – med otroci v homo in hetero družinah ne obstajajo statistično značilne razlike v identifikaciji seksualne identitete. Istospolne družine ne sproducirajo nič več gejev in lezbijk kot hetero družine.

Tretja razlika je dejstvo, da so otroci iz LGBT družin pogosteje izpostavljeni homofobiji. Susan Golombok opozarja, da so istospolne družine povsem varno okolje za otroke, če so starši le občutljivi na njihove težave, ki jih imajo zaradi homofobije v zunanjem svetu in so se o tem pripravljene pogovarjati. A ker raziskave ne kažejo razlik glede tesnobe in

samozavesti otrok iz homo družin, to pravzaprav pomeni, da so ti otroci psihološko gledano zelo močni, saj jih starši pripravijo na homofobično družbo.

O razlikah in podobnostih se lahko pogovarjamo v neskončnost, a na koncu koncev je vsaka družina zgodba zase. Ni pomembna oblika družine, pač pa vsebina te družine. Za otroka in za njegovo korist je pomembno, kaj se v tej družini dogaja, ne pa, katerega spola so njeni člani. Kako to sporočilo prevesti v političen boj – ne da bi se pri tem ponovno ujeli v zanko heteronormativnosti – ostaja odprto vprašanje.

V začetku marca je v Ljubljani v organizaciji Legebitre in ILGA-Europe potekala mednarodna konferenca o LGBT družinah. Organizirana je bila v času slovenskega predsedovanja EU – predvsem kot opozorilo, da ne samo Slovenija pač pa številne evropske države zatiskajo oči ob dejstvu, da so istospolne družine tu in zdaj ... in da niso pravno zaščitene.

Konferenco sta napovedovala dva plakata z lezbičnim in gejevskim parom in z napisom: Različne družine, enaka ljubezen. Predvsem gejevski par je bil moteč za marsikoga: skoraj polovica plakatov z gejevskim parom je bila potrgana z oglasnih panojev. Ob plakate se je najprej obregnil kolumnist Jane Marko Crknovič, ki se je vprašal, zakaj pa oni nikoli niso na plakatih – in v kolumni pravzaprav priznal, da so, in da je problem v tem, ker so plakati z »mamico in očijem z dojenčkom« razumljeni kot nazadnjaški in klerikalistični. Njegovo paberkovanje, da položaj homoseksualcev v

Sloveniji ni problematičen, ni vreden odgovora. Bistveno več prahu je dvignila Peticija za obranitev dejanske vrednosti pojma družina, ki jo je pripravil Mirko Nidorfer, podpredsednik Koplingovega združenja Slovenije. V intervjuju za MMC Radiotelevizije Slovenije je med drugim dejal, da »če bo šlo tako naprej v Evropi, bomo imeli samo še muslimane.«

Peticijo je podpisalo skoraj 300 ljudi. Zmotilo jih je to, da so na plakatih lezbični in gejevski pari brez otrok, družina brez otrok pa ni družina. Zapisali so: »Res je, da se pojem družine uporablja tudi v drugotnem pomenu, kot npr.: ribiška družina, lovška družina, rejniška družina itd., vendar te 'družine' nimajo s pravnim pojmovanjem družine nobene zveze in tudi ne morejo uživati

bonitet in pravic družine v pravnem pomenu družine. Zato želimo s to peticijo zaščititi svetost pojmovanja družine, ki jo sestavljata heteroseksualni osebi (ženska in moški) in otrok/ci. Kajti samo taka družina bo lahko prispevala k ohranitvi tako Slovenije, Evrope kot človeštva.« Takšna peticija je bila pričakovana. Manj je bilo pričakovano, da se bo pod peticijo, ki pravi, da rejniška družina pravzaprav ni družina, podpisal Jožef Tivadar, direktor Centra za socialno delo Maribor, ki se že po službeni dolžnosti ukvarja z rejniškimi družinami.

Peticija je pravzaprav naredila več dobrega kot slabega. Zaradi nje se je v zagovor istospolnim družinam odzvalo več ljudi in tako končno tudi v Sloveniji sprožilo razpravo o istospolnih družinah. Nekaj njihovih izjav, objavljenih v slovenskem časopisju, lahko preberete na sosednji strani.

Nova priročnika

ILGA-Europe je na konferenci o istospolnih družinah v Ljubljani predstavila dva nova priročnika *Differen Families, Same Rights*. Prvi, ki ga je napisal Dr. Matteo Bonini Baraldi, govori o implikacijah Haškega programa (Evropska komisija ga je sprejela novembra 2004) za LGBT družine, drugi, ki ga je pripravila Dr. Loveday Hodson, pa predstavlja LGBT družine v kontekstu mednarodnega prava človekovih pravic. Obe priročnika sta brezplačno dosegljiva na www.ilga-europe.org (publications – non-periodical publications).

Aleš Gulič, poslanec LDS

To, da otroci, ki nimajo raznospolnih staršev, niso normalni, je enako težko dokazati, kot to, da so normalni tisti, ki imajo naravnega očeta in mamo.

Darko Krajnc, SMS, odraščal v rejniški družini

Bistveni element družine je vzajemna ljubezen, spoštovanje, toplina in varnost, ne pa spol staršev.

Cvetka Zalokar Oražem, poslanka Zares

Poznam otroke iz družin z istospolnimi partnerji. To dejstvo ni nanje na noben način slabo vplivalo. Pomembna je kakovost družine, takšne ali drugačne.

Tanja Lesničar – Pučko, novinarka Dnevnika, odlomek iz kolumne *No, mišek, čigav si pa ti?*

Tukaj so, otroci istospolnih parov, to je dejstvo. Kaj torej peticija predpostavlja? Da jih ni ali da jih ne bi smelo biti? Prvo je slaboumno zatiskanje oči pred stvarnostjo, ki bi jo bilo treba tudi zakonsko urediti, drugo je fašistoidnost, grozljiva in nevarna.

Barbara Žgajner Tavš, Poslanka Lipe

Peticija je sramotna, saj ljudi deli na sprejemljive in nesprejemljive.

Majda Širca, poslanka Zares

Priznam, da sem bila vse do danes vesela, da najava mednarodne konference s plakati ni vzbudila napetosti in netolerantnih odzivov. Žal [sem bila vesela] prehitro.

Zdenka Čebašek Travnik, varuhinja človekovih pravic

Vsi imajo pravico, da svojo družino oblikujejo v skladu s svojo pripadnostjo in prepričanji.

Foto: dnevniki.si

Mitja Blažič

Pravni kotichek Istospolna družina in njene pravice

Ali lahko socialni starš v istospolni družini koristi očetovski dopust? Lahko posvoji otroka partnerja? Lahko vzame zanj bolniški dopust? Ima pravico do drugih ugodnosti za otroka? Kaj če biološka mama v lezbični družini umre, kdo potem skrbi za otroka? Ali lahko socialni starš uveljavlja otroka kot vzdrževanega družinskega člana? Ali otrok v istospolni družini deduje tudi po socialnem, torej nebiološkem staršu? Ali je pri nas dovoljena samooploditev z donatorjevo spermo? S takšnimi in podobnimi vprašanji se istospolne družine v Sloveniji srečujejo vsak dan. A odgovore nanje je težko najti. Ker ni pravne prakse na področju istospolnih družin, tista s področja registriranega partnerstva pa je zelo omejena, je dobiti kompetentnega strokovnjaka, ki bi nam lahko postregel z odgovori, pri nas skorajda misija nemogoče. No, nam je nekaj odgovorov kljub vsemu uspelo dobiti. Napisala nam jih je dr. Barbara Novak, izredna profesorica na Pravni fakulteti v Ljubljani.

Kakšna je možnost enostranske posvojitve otroka svojega istospolnega partnerja pri nas?

Registrirani partner lahko posvoji otroka svojega partnerja, vendar je taka posvojitev (tudi pri zakoncih) mogoča le, če otrok nima drugega od staršev, ker npr. starševstvo ni bilo ugotovljeno ali je drugi od staršev že mrtev. Če otrok še ima

Dr. Barbara Novak, foto: pf.uni-lj.si

drugega od staršev, je možna enostranska posvojitev le s soglasjem tega drugega od staršev.

Registrirana partnerja pri nas ne moreta skupaj posvojiti otroka.

Kaj če biološka mati oz. oče otroka, ki živi v istospolni skupnosti in ima pri sebi tudi otroka, umre?

To vprašanje se ureja po splošnih pravilih. Če ima otrok še živega drugega od staršev, se zaupa v vzgojo in varstvo njemu, če je primeren oz. pripravljen skrbeti za otroka. V nasprotnem primeru se otroku išče nadomestno skrb (v obliki posvojitve ali skrbništva, včasih tudi rejništva). Tako nadomestno skrb za otroka umrlega partnerja bi lahko prevzel tudi istospolni partner in ni potrebno, da sta bila partnerja registrirana.

Imajo pri nadomestni skrbi za otroka brez staršev prednost otrokovi sorodniki?

Nobena od oseb (ne otrokovi sorodniki, ne istospolni partner, ne katerakoli druga oseba) nima po zakonu avtomatične prednosti pri skrbi za otroka. Pri odločitvi, kdo bo skrbel za otroka brez staršev, se upoštevajo izključno otrokove koristi (podobno kot pri odločanju, pri katerem od staršev naj otrok živi, se upoštevajo zlasti kriteriji: pri kateri osebi bo otrok imel največ podpore pri izgradnji svoje osebnosti ter pri kateri osebi bo otrok imel možnost ohraniti obstoječa razmerja do zunanjega sveta). Izmed oseb, ki bi bile pripravljene skrbeti za otroka, se izbere tista oseba, ki bo te koristi otroka najbolje zadovoljila.

Kako je urejeno dedovanje otroka po partnerju svoje matere oz. očeta?

Če nekdo pravno ne velja za starša, potem otrok po njem ne more dedovati na temelju zakona. Lahko pa deduje na temelju oporoke.

Ali je dopustna oploditev istospolne partnerke z darovano semensko celico?

Po našem pravu ni dopustna niti oploditev samske ženske niti registriranih istospolnih partnerk (oz. ene od njih).

Odgovor na vprašanje, kako socialni starš lahko sam z otrokom prečka državno mejo, nam je posredovala istospolna družina: Odrasla oseba, ki nima enakega priimka kot otrok ali ni otrokov »zakoniti zastopnik«, mora pri prečkanju meje z otrokom – ne glede na to, ali gre za istospolno ali heterospolno starševstvo – imeti s seboj poleg potnih listin tudi dokument, ki se imenuje »Dovoljenje«. Z njim »zakoniti zastopnik« otroka dovoli, da otrok potuje z določeno odraslo osebo, ki je navedena v »Dovoljenju«. Dokument dobite na istih okencih upravnih enot kot potni list. Na novo ga je potrebno pridobiti vsako leto do otrokovega 15. leta starosti. Stane 0,70 centov. Za pridobitev so potrebni potni listi ali osebne izkaznice »zakonitega za-stopnika«, otroka in tretje osebe.

Beri:

1. Novak, Barbara. Pravna ureditev istospolne partnerske skupnosti: evropski standardi za pravno urejanje. *Pravnik*, 2007, letn. 62, št. 4/5, str. 171-188.
2. Novak, Barbara. Pravna ureditev istospolne partnerske skupnosti - nova slovenska pravna ureditev. *Pravnik*, 2007, letn. 62, št. 6/8, str. 313-341.
3. Osebnopravni svetovalec: nasveti največjih slovenskih strokovnjakov za vsakogar. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2006.

Anamarija Šporič – Janis
zhmuxel@yahoo.com

Dežja ne moreš ustaviti, lahko pa daš otroku dežnik

Nekega marčevskega jutra tri dekleta sedimo v predverju hotela ob lju-bljanski obvoznici in kofetkamo. Vsake toliko se iz kengurujčka v Desijinem naročju oglasi tih glasek nasprotovanja takšnemu tratenju časa. Ob tem se vse glave mimoidočih nemudoma obrnejo in njihova usta se razlezejo v nasmešek ob pogledu na majhno, komaj tri tedne staro štručko, ki že glasno izraža svojo voljo. Tako kot njegovi materi, Aksinija Gencheva (28) in Desislava Grigorova (23), ki sta se vsemu navkljub odločili skupaj vzgojiti otroka v svoji domovini Bolgariji.

Kako je danes živeti v Bolgariji kot gej ali lezbijka?

Aksinija: Življenje v Bolgariji ni tako zelo drugačno od življenja v Sloveniji, obstajajo pa določene razlike. Mi na primer nimamo registracije, naš pravni status je popolnoma neurejen. Edina priznana oblika partnerstva je poroka med moškim in žensko, vendar situacija ni tako slaba, kot se morda zdi. Predvsem v primerjavi z Makedonijo, Grčijo ali na primer Turčijo, pa tudi Poljsko, nam gre precej bolje. Biti lezbijka v Bolgariji je »ok«, zadnja leta imamo vedno več razkritij in tudi ljudje postajajo vedno bolj tolerantni.

Desislava, Aksinia in Maxim, foto: Janis

Kakšna pa je bolgarska predstava o družini?

Aksinia: Večina ljudi vidi družino kot poročen par z najmanj dvema otrokoma. Vendar pa statistike zadnjih let razkrivajo, da se vedno manj parov poroča in da poroka izgublja na veljavi.

Pred kratkim se vama je rodil prvi otrok, sin Maxim. Zdaj ste torej »alternativna« oziroma lezbična družina. Kako je vse skupaj potekalo?

Aksinia: Najprej sva se odločili, da si želiva otroka. To je individualna odločitev staršev in nikogar drugega. Na voljo sva imeli posvojitve, ki pa bi jo lahko izvedla samo ena od naju. Kot samska ženska, seveda. Druga možnost je bila umetna oploditev. Tako sem jaz Maximova biološka mati, čeprav je najino materinstvo povsem enakovredno. Ko se enkrat odločiš, da boš imela otroka, zbereš tudi dovolj poguma in moči za realizacijo. V Bolgariji umetna oploditev samskih žensk ni problematična, poseg lahko opraviš na javni ali zasebni kliniki, je pa to precejšen finančni zalogaj.

Aksinia ima torej kot biološka mati vse starševske pravice. Kakšen pa je tvoj položaj, Desi?

Desislava: V Maximovem življenju sem nihče. Kljub temu da sem mu poleg Aksinije v življenju najbližje, sem v pravnem pogledu le prijateljica, ki živi z njegovo mamo, in nima pravice do vpogleda v njegovo zdravstveno stanje in podobno. Pravna povezava med nama ne obstaja.

Ali LGBT organizacije v Bolgariji poskušajo doseči spremembe na tem področju?

Aksinia: V Bolgariji deluje le ena LGBT skupina, za katero tudi obe delava. Imenuje se Gemini in zadnja leta se zelo trudimo, da bi dosegli spremembo zakonodaje.

Upamo, da bomo v bližnji prihodnosti dosegli možnost registracije istospolnih partnerstev, da bodo zagotovljene vsaj minimalne pravice. Zaenkrat kaže dobro, vendar nikdar ne več ...

Kaj pa vajino osebno življenje, kako je nanj vplivalo rojstvo otroka?

Desislava: Zelo malo spiva (smeh). Sicer se ni spremenilo veliko, še vedno se imava radi in se podpirava, dobili sva le dodatno odgovornost in dodatne dolžnosti. Najino življenje je zdaj malce zanimivejše in bolj razgibano.

Kako pa so odločitev o otroku sprejeli vajini bližnji?

Aksinia: Vsi so bili zelo veseli, čeprav morda nekoliko presenečeni. Sorodniki naju ves čas kličejo in sprašujejo, kako je z malčkom. Mislim, da je prihod dojenčka vedno vesel dogodek in omehča

tudi ljudi, ki so sicer bolj zadržani. Tudi popolni neznanci se povsem raznežijo, ko ga zagledajo. Sem pa vsekakor hvaležna, da imava okrog sebe ljudi, ki so nama v podporo. Tudi LGBT skupnost nama je bila v veliko pomoč, takoj so nama čestitali in se veselili z nama.

Kako nameravata vzgajati otroka v družbi, ki je še vedno precej homofobična?

Aksinia: Moja največja skrb je, da bi ga nestrpni in ignorantni ljudje prizadeli in ga sodili po tem, da ima dve mami, in ne po tem, kar je on sam. Tega se najbolj bojim. **Desislava:** Hkrati pa veva, da se bo to verjetno dogajalo, zato upava, da ga bova lahko vzgojili v močnega fanta, ki bo znal misliti z lastno glavo in se za izzivanje ne bo menil. Upava, da mu bova lahko dali vsaj dežnik, če že dežja ne moreva ustaviti – tako kot je na

konferenci o LGBT družinah v Ljubljani povedal eden od gejevskih očetov.

Aksinia: Hkrati pa je dejstvo, da se ljudje vedno spravljajo na druge ljudi zaradi predsodkov. Tako tudi otroke heteroseksualnih staršev drugi otroci zafrkavajo, morda zato, ker so predebeli, presuhi, previsoki, preveč ali premalo uspešni v šoli, ker nosijo očala ... Večina otrok na neki točki to doživi, zato se mi homofobična družba ne zdi argument proti formiranju LGBT družin, saj nihče ne živi v idealnem svetu.

Gotovo vama je že kdo očital odsotnost očeta v Maximovem odraščanju.

Aksinia: Mislim, da ne gre toliko za prisotnost mame in očeta, kot za prisotnost nežnejšega in močnejšega pristopa. Sam spol človeka tega seveda ne zagotavlja, saj so nekatere ženske zelo močne osebnosti, nekateri moški pa zelo nežni. Zato zavračava teorije o moških in ženskih vzornikih, saj je najbolj pomembno, da je otrok ljubljen in da ima možnost spoznati oba omenjena pristopa.

Se kaj bojita trenutka, ko bosta morali Maximu razložiti, zakaj je vaša družina drugačna od drugih?

Aksinia: Sploh ne. Otroci so izjemno dojemljivi, mnogo bolj kot želimo priznati. Sami opažajo stvari in o njih razmišljajo. Zato mislim, da pogovor o raznolikosti v svetu ne bo težaven. Seveda se bomo morali pogovoriti tudi o tem, zakaj nekaterim takšne družine niso všeč in kakšen odnos je dobro imeti do takšnih ljudi.

Desislava: Skupaj bova vzgajali Maxima po najboljših močeh. In potem se bova nekoč spet lahko naspali ... (smeh).

Anamarija Šporič – Janis
zhmuxel@yahoo.com

»Moram vas razočarati, ampak prav nobenih težav nimamo ...«

Hans Warmerdam in Anne-Marie Thus sta starša kot mnogi drugi. Hans ima dve hčerki, stari osem in enajst let, Anne-Marie pa sedemletnega sina in šestletno hčerko. Živita na Nizozemskem in sta poročena. Med tednom hodita v službo, ob vikendih gresta rada na izlet s svojimi družinami in tudi sicer živita povsem običajni življenji. Dve mami in dva očeta sta za njune otroke realnost, v kateri odrasčajo. Ko se je Hans odpravil na ljubljansko konferenco o LGBT družinah, ga je hčerka pocukala za rokav in vprašala: »Le kako se boste cele tri dni pogovarjali o istospolnih družinah? Naša družina je vendar takoooo dolgočasna.« Ko ji je Hans razložil, da so v nekaterih državah takšne družine obravnavane kot zelo problematične, je zgolj skomignila z rameni in dejala: »Zakaj le?«

V nasprotju s prenekatere evropsko državo Nizozemska že dolgo slovi kot nekakšen paradiz za istospolno usmerjene. Je življenje nizozemskih gejev in lezbijk res tako idealno?

Anne-Marie: V primerjavi z mnogimi drugimi državami se verjetno res zdi tako. Kljub temu da je potrebno postoriti še precej, nikakor ne morem reči, da nam gre slabo.

Hans: Ko sem prispel v Slovenijo sem se z nekom pogovarjal o razkritju na delovnem mestu. Dejal

Anne-Marie Thus

mi je, da v službi ne vedo za njegovo spolno usmerjenost, ker je to njegova osebna zadeva. Takoj sva imela »kulturni nesporazum« glede tega, kaj je osebno in kaj ne. Če bi jaz na delovnem mestu prikrival, da živim z moškim, bi me sodelavci poslali k psihiatru. Tu vidim veliko razliko med Nizozemsko in mnogimi drugimi državami. Sicer se včasih na določenih področjih še vedno pojavijo težave, tako da gotovo ne živimo v paradizu, vseeno pa homoseksualnost tako rekoč ni problematična.

Na Nizozemskem so leta 2001 uzakonili poroke istospolnih partnerjev, ki so povsem izenačene s heteroseksualnimi porokami, pari pa lahko tudi posvojijo otroke. Anne-Marie, vi ste bili prva ženska na svetu, ki se je uradno poročila s svojo partnerko. Kako je do tega prišlo?

Anne-Marie: Pravzaprav čisto slučajno (smeh). S Helene sva se nekaj časa pogovarjali o tem, da bi bilo fino, če bi se lahko poročili, saj smo pred tem imeli zgolj registracijo. V neki LGBT reviji sva opazili poziv, iskali so ljudi, ki bi se radi poročili na prvi možni dan (1. april 2001) in sva se prijavili. Mislili sva, da bo to ogromna zadeva, na desetine parov ... Pa se je izkazalo, da smo bili le štirje, od tega le eden lezbičen. Najprej sva omahovali, ker pa sva bili edini lezbijki, sva se odločili, da se kljub večji medijski izpostavljenosti poročiva. In ni nama žal.

Je koncept družine v splošni nizozemski zavesti že razširjen tudi na LGBT družine,

Hans Warmerdam, foto Nada Žgank / Memento

ali ideal še vedno predstavlja heteroseksualna nuklearna družina?

Anne-Marie: Da in ne. To zadnje večkrat vodi v zabavne situacije. Ko sem se odpravljala v Slovenijo, ki je, mimogrede, naravnost čudovita, sem morala v potovalni agenciji povedati ime kontaktne osebe za nujne primere. Uslužbenka je že začela pisati besedo »gospod«, pa sem jo popravila in jo prosila, naj v nujnem primeru vzpostavijo stik z mojo »gospo«. Če sam svojo spolno usmerjenost jemlješ tako lahko in jo brez težav priznaš, se tudi drugim zdi vse skupaj povsem naravno.

Katere so možnosti, ki jih lahko na Nizozemskem izkoristi gejevski ali lezbični pari, ki si želi otroka?

Hans: Prva možnost, na katero vsi najprej pomislijo, je posvojitve. Najlažje je, če partner že ima otroka, in ga nato drugi partner posvoji in tako postane njegov starš. Sicer pa so posvojitve bolj komplicirane, saj lahko posvajamo samo nizozemske otroke, teh pa je zelo malo. Večina drugih držav otrok ne daje v posvojitve istospolnim parom, posvojitve pa so tudi zelo drage.

Anne-Marie: Umetna oploditev lezbijk ni problematična, zato imajo več težav geji in pa neplodne lezbijke. V zadnjem času je bilo nekaj posvojitvev iz ZDA, šlo pa je predvsem za otroke, ki jih nihče ni hotel, večinoma temnopolte in z veliko zdravstvenimi težavami. Geji se odločajo tudi za nadomestne matere. Ker je darovalka jaj-

čeca anonimna, je tako edini starš oče, ki je daroval spermo, in ima tudi edini starševske pravice. So pa takšni posegi izjemno dragi, običajno pa je potrebno plačati tudi nadomestni materi.

Kakšne pa so bile vajine poti do otrok? Sta se srečala s kakšnimi posebnimi težavami?

Anne-Marie: Moram vas razočarati, s partnerko namreč nisva imeli prav nobenih težav (smeh). Odšla sem na kliniko, kjer so me oplodili s spermo anonimnega darovalca in že takoj sem zanosila. Potem pač vodijo evidenco o tebi kot o noseči ženski, ne glede na tvojo spolno usmerjenost in čez devet mesecev sva dobili čudovitega sina.

Hans: Sam sem v razmerju s svojim partnerjem že 27 let, zadnji dve leti pa sva tudi poročena. Vedno sem si želel biti oče, vendar se to dolgo ni zdela realna možnost. Nato sva se odločila, da svoje sanje uresničiva vsemu navkljub. Nisva želela biti zgolj rejnika, zato sva se obrnila po pomoč k dvema prijateljicama, lezbijkama, ki sta si prav tako želeli otroke, vendar nista hoteli spočeti s semenom anonimnega darovalca. Dogovorili smo se, da bomo otroke imeli skupaj. Pri notarju smo podpisali pogodbo in se »lotili dela«, da se tako izrazim. Kadar je imela prijateljica plodno obdobje, smo se dobili na večerji, se sprostiti, poklepetali, nato pa se je vsak par odpravil v svojo sobo in čez nekaj časa sva dekletoma »dostavila lonček«. Hčerki sedaj še vedno vzgajamo skupaj, nekaj časa preživita pri nama in nekaj pri svojih maturah. S Franzem sva kupila hišo v isti ulici, tako da smo pravzaprav sosedje.

Kakšen je sedaj pravni status vajinih otrok? Biološki starši imajo verjetno avto-

Anne-Marie Thus z ženo Helene in otrokoma

matsko priznane pravice, kako pa je z njihovimi partnerji?

Hans: Pravno nimava s Franzem nobenih pravic, saj je prijateljica njuna biološka mati, njena partnerka pa ima prav tako nekatere starševske pravice, čeprav ju ni posvojila. S tem se ne ukvarjamo preveč, saj me na roditeljskih sestankih nihče nič ne sprašuje in prav je tako. Starši so tisti ljudje, ki otroke vzgajajo in vzgojijo ter jim nudijo ljubezen, podporo, vse, kar potrebujejo. Pravni in biološki vidik sta zame veliko manj pomembna, čeprav bi bili vsi zelo veseli, če bi nas sodišče vse štiri priznalo kot enakovredne starše.

Marie-Anne: Partnerka je po poroki posvojila moja otroka, tako da imata oba zdaj tudi legalno dve materi. Dedujeta lahko po meni in partnerki ter po najinih družinah, tudi na rojstnem listu imata napisani dve mami. V vseh pogledih

smo torej legalno priznana družina.

Na kakšen odziv sta naletela, ko sta se odločila za otroke?

Anne-Marie: Večina ljudi okrog naju je bila zelo vesela, ko sva se odločili za ta korak. Ko sem se pri petnajstih letih razkrila staršem, je mama najprej pomislila na to, da ne bo imela vnukov. Zdaj jih ima in ju obožuje, prav tako moja babica. Na srečo nisva imeli s sorodniki nobenih težav.

Hans: Odzivi so bili izrazito pozitivni. Kot primer naj navedem svojega dedka, ki je zdaj star 92 let, ob Selminem rojstvu pa jih je imel 80. Edino, kar ga je skrbelo, je bilo, da sem imel spolne odnose s svojo prijateljico in sem torej prevaral Franza. Ko sem mu pojasnil, kako je Ingrid zanosila, je bil pomirjen, saj je bila to edina stvar, ki ga je skrbelo. Obe svoji vnukinji ima neizmerno rad in se zelo

veseli njunih obiskov. Moja starša sta prav tako reagirala zelo pozitivno. Več težav pa sta imeli Ingrid in njena partnerka, ena izmed njunih družin nad celotnim dogajanjem namreč ni bila niti malo navdušena, kar je bilo zanju zelo boleče.

Anne-Marie, ste predsednica društva Meer Dan Gewenst (Več kot dobrodošli), ki se ukvarja z LGBT družinami. Kakšno pomoč jim nudite?

Anne-Marie: Bodočim staršem nudimo predvsem informacije o tem, kako postati LGBT družina, kakšne možnosti obstajajo glede posvojitve, oploditev in podobnega. Nudimo jim pravne, pa tudi povsem praktične nasvete. Vse oblike LGBT družin niso pravno priznane, na kar ljudi tudi opozorimo. Pomembne so tudi informacije v zvezi s situacijami v drugih državah, saj tudi LGBT družine

hodijo na počitnice v tujino in pomembno je vedeti, kakšne so njihove pravice v posameznih državah. Organiziramo tudi igralne urice za otroke, ki se tako lahko sprostijo med sebi enakimi in jim ni treba ves čas razlagati, zakaj imajo dva očka ali dve mami.

V mnogih evropskih deželah kot argument proti temu, da bi geji in lezbijke vzgajali otroke, navajajo stigmatizacijo in diskriminacijo takšnih otrok. Kako odgovarjata na takšne argumente?

Hans: Ljudje, ki se bojijo, da bi otroke gejev in lezbijk diskriminirali, naj svoje otroke vzgojijo tako, da se to ne bo dogajalo. To je tako, kot če bi Slovenci madžarski manjšini svetovali, naj nimajo otrok oziroma naj se raje preselijo nazaj na Madžarsko, kjer ne bodo tako opazni. Različnost je treba spoštovati in jo ceniti. Sam vedno veliko govorim o tej temi, saj verjamem, da je to najboljši način ozaveščanja ljudi. Ko je imela sodelavka nekoč nekaj homofobičnih pripomb, sem jo opozoril, da me je s svojim govorjenjem prizadela. To jo je precej šokiralo in nato sva se lahko o njenih predsodkih pogovorila. Če pa takšne opazke le tiho požiramo, se stvari ne morejo spremeniti na bolje.

Anne-Marie: Če si otroke želiš, potem sledi svojemu srcu, imej jih rad in ne pusti, da bi ti kdorkoli stal na poti. Ves trud in vse težave, ki jih moraš prebroditi ... vse je z rojstvom in odraščanjem otroka poplačano.

Mnogo ljudi je tudi prepričanih, da za zdravo odraščanje otroci potrebujejo ženske in moške vzornike, v istospolnih družinah pa se otroci srečujejo le z enim spolom.

Anne-Marie: Tako rekoč vsaka družina ima tako moške kot ženske člane, če to niso mame ali očetje,

so lahko v tej vlogi dedki ali babice, strici ali tete, tudi učitelji, saj otroci v šoli preživijo veliko časa. Tudi najini prijatelji so obeh spolov in različnih spolnih usmerjenosti, tako da imata najina otroka povsem dovolj tako ženskih kot moških vzornikov. Njuni prijatelji so tudi iz heteroseksualnih družin, tako da imata vpogled v različne življenjske stile in oblike družin. Ker sta otroka odraščala z dvema materama, se jima to zdi naravno, sprejemata pa tudi drugačne od sebe, kar je prav tako pomembno.

Hans: Mislim, da bi bili najini hčerki prav tako čudoviti in celoviti osebi, četudi bi jih vzgajala sama, brez njenih mater. Vedno je okrog njiju dovolj žensk, da si lahko sami izdelata predstavo o razlikah med spoloma. Poleg tega v živo vidita, kako dva moška počneta vsa hišna opravila, kot tudi vsa »moška« delata, Franz pa je poleg tega še odličen kuhar.

Torej bosta imeli zelo visoka pričakovanja, če bosta začeli hoditi s fanti (smeh).

Hans: (smeh) Res je, ti fantje bodo morali dosegati visoke standarde.

Kako pa se z otroki pogovarjata o spolnih usmerjenostih in o tem, da je vaša družina drugačna od ostalih?

Hans: Do otrok sva bila vedno iskrena. Mislim, da je to najboljši način. Obe vesta, kako sta bili spočeti in štirje starši so njuna realnost. Selma mi je povedala, da so jo v šoli ves čas spraševali, kdo je njena prava mama, in ves čas jim je odgovarjala, da ima dve. Kljub temu da je dobro vedela, da

Hans Warmerdam z možem Franzom in otrokoma

sprašujejo po njeni biološki materi. Čez nekaj časa so sprejeli dejstvo, da ima pač dve mami. Podobno velja za očeta.

Ste kdaj imeli težave, je otroke morda kdo v šoli nadlegoval zaradi spolne usmerjenosti staršev?

Anne-Marie: Do sedaj še nismo imeli težav, čeprav so otroci seveda radovedni in veliko sprašujejo, vendar se podobno godi tudi otrokom ločenih staršev. Kje pa je tvoj očka, zakaj ne živi doma in podobno. Otroci se hitro prilagodijo na marsikatero situacijo in dokler vedo, da so ljubljeni in da imajo podporo, so sposobni prenesti marsikaj. Mojega sina so nekoč v šoli sicer res že nadlegovali, vendar se je na presenečenje vseh (tudi naju z ženo) izkazalo, da so bili razlogi za to povsem drugačni in niso imeli prav nič opraviti z dejstvom, da ima Nathan dve mami.

Kaj je tisto najpomembnejše, kar želite naučiti svoje otroke?

Hans: V večini primerov obstajajo štiri glavna področja, o katerih se je dobro odkrito in iskreno pogovarjati. Vera, politika, spolnost in denar. No, o denarju ne govorimo ravno veliko, o ostalih stvareh pa se pogosto pogovarjamo, včasih v šali in včasih zares. Upam, da se bosta skozi te pogovore naučili razmišljati z lastno glavo in da ne bosta ničesar v življenju delali samo zato, ker se to od njiju pričakuje. Velik poudarek dajeva s Franzem na enakost med spoloma, saj je nadvlada moških zgolj zgodbica, ki so si jo izmislili moški in ki ji ženske vse prepogosto verjamejo. Vzgojiti želiva dve samozavesti in samostojni ženski.

Anne-Marie: Prav nič drugačni nismo od drugih družin, otroke bi radi naučili spoštovanja in ljubezni in strpnosti do soljudi, tako kot vsi starši.

Mavrična transverzala 2008

Out in Slovenija bo tudi letos sopihala na Triglav z mavrično zastavo. Pred tem pa boste kondicijo nabirali:

1. Snežnik (1796 m), 6. april
2. Golica (1835 m), 19. – 20. april
3. Prvomajski pohod
4. Otok Krk, 16. – 18. maj
5. Kamniški dedec (1583 m), 31. maj
6. Nanos (1240 m), 15. junij
7. Krn (2244 m), 27. – 29. junij
8. Menina planina (1508 m), 12. julij
9. Veliki vrh in Črno jezero (1344 m), 26. – 27. julij
10. Caven (1242 m), 9. ali 10. avgust
11. Brana (2253 m), 15. – 16. avgust
12. Triglav (2864 m), 28. – 30. avgust

Več informacij na
info@outinslovenija.com in 041 562 375.

Ana M. Sobočan
ana.sobocan@fsd.uni-lj.si

Istospolne družine v heteronormativnem svetu Mamici sta kakor sonce

Sociologinja Kath Weston je v svojem, zdaj že slavnem delu *Families We Choose* (1991) postavila tezo, da se v sodobnosti družinske skupnosti oblikujejo tudi mimo krvnih vez. Pokazala je, kako v gejevskih in lezbičnih skupnostih prijatelji opravljajo podobne funkcije kot družinski člani in kako so ti pogosto več kot le prijatelji. Če nekdo skrbi zate, te neguje, se te veseli, potem je ta oseba tvoja družina, član tvoje »družine, ki si jo izbereš« – ne glede na to, ali sta krvno povezana ali ne. Te družine je označila za »družine, ki si jih izberemo«. S tem je sprožila obširne razprave o »izbirnih družinah« in o načinih, s katerimi se GLBT populacija sooča s prevlado heteroseksualne normativnosti v vsakdanjem življenju, socialnih politikah in podobno.

Izbira družinskih članov pomeni potencialno avtonomijo, nabor možnosti in privilegij odločanja. A Kath Weston hkrati govori tudi

o skupini, ki včasih enostavno nima izbire – mora si ustvariti svoje polje odnosov in intimnosti na novo, da bi se tako oblikovale nove družinske in sorodniške vezi tam, kjer so bile pretrgane krvne. Namesto družine, v katero smo postavljeni z rojstvom, se nova sorodniška mreža oblikuje na podlagi intimnih razmerij, skrbi, varnosti, podpore, zaupanja. Izberemo si torej tisto, kar nam ni bilo že samo po sebi dano. Kadar partnerji istega spola oblikujejo družino, kadar postanejo starši, gre vselej za zavestno odločitev, za izbiro: in v takšni sorodniški orbiti sta dve sonci.

»'Mamica je kakor sonce' bova pač prepresnili v 'Mamici sta kakor sonce'«, mi je povedala ena od lezbičnih mam v intervjuju, ki je nastal v okviru raziskave o istospolnem starševstvu.¹ »Pravno sem jaz posameznica, ona dva pa sta družina,« je svoj status pojasnila ena od socialnih mam. Pri nas, kljub pogostosti socialnega starševstva, starševstvo še vedno temelji predvsem na bioloških razmerjih, kjer so kot edine »prave« vrednotene le najožje krvne vezi. To dejstvo odsevajo tudi javne reprezentacije, ki družine predstavljajo predvsem kot biološke entitete, pa tudi naša zakonodaja, ki skozi socialne politike in

¹ Raziskava, ki jo izvajamo na Fakulteti za socialno delo, financira pa jo Mestna občina Ljubljana, je del širšega raziskovalnega projekta *Socialno starševstvo kot ključni vidik sodobnih družinskih politik*. Pri projektu se raziskovalke ukvarjamo s tistimi oblikami starševstva, ki pomenijo socialni odnos in socialno situacijo, kjer v skupnosti staršev in otrok najmanj ena odrasla oseba z otrokom/otroki ni povezana biološko, ampak socialno: prek tesnega čustvenega razmerja, ki vključuje opravljanje vsakodnevnih starševskih funkcij v daljšem časovnem obdobju.

druge ukrepe izključuje legitimnost tistih staršev v lezbičnih in gejevskih družinah, ki s svojimi otroki niso biološko povezani.

»Katera družina je boljša? Tista, v kateri se vsi člani dobro počutijo. Standardna patriarhalna družina, ki nauči sinove, da se lahko vedejo, kot jim v nekem trenutku ustreza in da bo že mama pobrala za njimi vsako smet, ki pade od njih, hkrati pa nauči deklice, da je treba potrpeti, da so tvoj moški in otroci srečni, je zame prava bolezen družine. Povečan odpor do alternativnih oblik družine kaže na to, da je tak model družine dejansko ogrožen, zato se bori za obstanek – z vsemi sredstvi,« ugotavlja roza mamica, kot se imenujejo mame, združene v podporno mrežo istospolnih staršev, ki so povezani na forumu za lgbt starše Rozalija (<http://rozalija.editboard.com/>).

Strah pred »novimi« družinskimi oblikami se oblikuje (tudi) na podlagi treh izzivov, ki jih istospolno starševstvo postavlja normativnemu redu. Prvi je ideološki izziv, saj istospolne družine zmanjšujejo pomen spolno določenih vlog in fantazem o tem, kdo, kaj in kakšen je oče oziroma mati. Drugi izziv je strukturalen, saj istospolne družine spreminjajo dobro utečene družinske konstelacije, ki jih podpira država in politika, tretji pa biogenetski, ker te družine izničujeta idejo o vsemogočni reproduktivni potenci izključno znotraj raznospolne družine. Istospolne družine namreč kažejo, da se je mogoče pri reprodukciji izogniti heteroseksualnim spolnim odnosom in celo pomoči medicine.

»Čigavi so otroci homoseksualnih staršev?« se v naslovu članka, objavljenega januarja v *Jani*, sprašuje avtorica in ogorčeno zapiše: »Danes lahko pride do otroka skoraj vsaka ženska, ki ima dovolj denarja in maternico.« Če v reviji, ki sebe imenuje družinska, najdemo zapis, ki v

enem zamahu objektivizira ženske in komodificira otroke, se moramo vprašati, kdo lahko daje sodbe o tem, kdo je »pravi« starš in kdo »ne-pravi«. Velja pa tudi odgovoriti na vprašanje: otroci homoseksualnih staršev imajo svoje starše, čeprav so le-ti v očeh zakonov in javnosti pravzaprav nevidni, pogosto pa zaradi stigme družbe tudi skriti.

In kdo so? Lahko bi odgovorili z izjavo (nebiološke) mame iz lezbične družine: »Preprosto povedano, smo queer starši, biološki in nebiološki starši otrok, ki ustvarjamo ali si želimo ustvarjati čustvena in spolna razmerja (tudi) z istim spolom. Naše družine niso vnaprej določene glede na spol in število staršev, zato jih ne ločimo na popolne in nepopolne, ampak vse popolne. Naši otroci imajo lahko enega ali več staršev ženskega in/ali moškega spola. Starši so biološki in/ali nebiološki, vsi pa smo starši, ki si za svoje otroke želimo vse najboljše in svoje starševstvo obravnavamo z veliko mero odgovornosti. Queer staršem se otrok ne more 'ponesrečiti', ampak ga moramo skrbno načrtovati, zato pri nas nezaželenih otrok ni!«

Intervjuji, ki so bili opravljeni v okviru omenjene raziskave z desetiimi osebami iz sedmih istospolnih družin (pet lezbičnih družin in dve gejevski), pričajo vsaj o tem, da istospolne družine v Sloveniji obstajajo. Čeprav število ni veliko, pa so dale te družine pravo bogastvo zgodb in izkušenj: tako so bili otroci spočeti doma, na (tuji) kliniki, izhajajo iz heteroseksualnih družin ali pa gre za posvojitev. Njihovi darovalci ali očetje, kot se imenujejo v nekaterih družinah, so bili anonimni, poznani ali vključeni po dogovoru, njihova vloga tako sega vse do aktivne starševske vloge in očetovstva, ob aktivni vlogi partnerke biološke mame. Na drugi strani pa so mame oziroma roditeljice otrok iz gejevskih družin nadomestne mame ali pa si delijo starševstvo z gejevskim parom.

Zgodbe istospolnih staršev govorijo o tem, kako radi so starši svojim otrokom, kako so si svoje otroke želeli, in koliko starševske ljubezni jim dajejo vsak dan, ne glede na to, ali so s svojimi otroki biološko povezani ali ne. »Da je ljubezen tista bistvena, na osnovi katere se konec koncev premaga vse neprijetne situacije, trenutke občutka izpostavljenosti ali celo zapostavljenosti v družbi, skratka, ljubezen in družinska harmonija (ne glede na obliko družine) so tisti, ki dajejo otroku trdne temelje, samozavest, občutek lastne vrednosti ter varnost,« je povedala ena od mamic. Razkrile/-li so mi tudi, kako skrbno so načrtovali prihod svojih otrok, kako se soočajo z vsakodnevnimi ovirami in kako vedno znova najdejo kreativne rešitve za premagovanje in soočanje s temi ovirami. »Menim, da je ob teh otrokovih stiskah najpomembnejša potrpežljivost, pogovor, razlage, predvsem pa mnogo ljubezni. In dvomim, da bo otrok menil, da bi bilo boljše, da se ne bi nikoli rodil, kot da mora živeti z dejstvom, da biološkega očeta ne pozna.« Razpravljale/-li so o dilemah, ki jih je pri njih odprlo starševstvo, in ugotovile/-li, da starševstvo običajno pomeni dokončni coming out. »Prvi korak je seveda vidnost. Če nas

ni, potem pravic ne potrebuje nihče, zakaj bi delali zakone tam, kjer interesa ni.« Zagotavljajo, da pravzaprav še niso imele/imeli slabih izkušenj z okolico, ko je šlo za njihovo družino (v večini so intervjuvanci starši majhnih otrok), in da je odziv okolice v kontaktu z lezbično/gejevsko družino navadno pozitiven. »Zdi se mi, da predsodki seveda obstajajo, ampak ko ljudje vidijo konkretno družino s konkretnim otrokom, se jim meja tolerance docela spremeni,« je dejala ena od mamic, neka druga pa je še pojasnila: »Jasno je, da obstaja nasprotni interes in mašinerija, ki ji ni žal denarja in energije, da bi pot napredka kvalitete naših življenj zaustavila ali celo zasukala nazaj. Zato takoj, ko nismo plezati, začnemo drseti nazaj.« Želijo si, da bi bile njihove družine tudi s pravnega vidika prepoznane, saj je to v interesu njihovih otrok. »Če bi bilo po moje, bi vse težave odpravili s tem, da bi brisali eno besedo v Zakonu o zakonski zvezi. Tisto, ki pravi, da morata partnerja biti nasprotnega spola. S tem bi rešili večino pravnih težav.« Mame in očetje ugotavljajo, da so njihove družine pravzaprav čisto povprečne, da živijo običajno družinsko življenje in da z njimi ni nič »narobe«.

Ana M. Sobočan

»Otroci, ki z neko obliko družine odrasčajo, to družino sprejmejo kot edino možno. Problem (za otrokovo psiho) nastane tedaj, ko začne okolica kazati s prstom na neko družino, ker pač po nečem štrli iz povprečja. To pa ni več problem te družine, temveč problem družbe.«

Ker so otroci v večini intervjuvanih družin še relativno majhni, mi pojasnijo, da se bodo z vprašanji, kako otroku razložiti družinsko situacijo, v kateri živi, ukvarjali, ko bo za to prišel čas in ko bodo otroci spraševali. Za zdaj vedo, da je takšna družina njihovim otrokom nekaj povsem običajnega, in da se otroci v njej počutijo varne, zadovoljne in srečne. Zagotovo nekaj k temu pripomore tudi skupnost roza mamic – istospolnih družin, ki morda celo deluje kot neka širša družina, kot referenčni okvir in zavetje, kot mreža podpore in opore, kot »družine, ki si jih izberemo«.

Dr. Alenka Švab, soavtorica knjige Neznosno udobje zasebnosti: vsakdanje življenje gejev in lezbijk

Alenka Švab, foto: Andreja Vezovnik

Analiza fokusnih skupin v okviru raziskave o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji je pokazala, da si geji in lezbijke želijo imeti otroke, vendar to željo potiskajo v ozadje ali pa se starševstvu celo eksplicitno odpovedujejo. Lahko bi rekli, da gre za neke vrste racionalizacijo želje po otrocih oz. starševstvu. Geji in lezbijke so namreč izpostavljeni pritiskom heteronormativne družbe ter njene reproduktivne matrice, v kateri je istospolno starševstvo percipirano kot nezaželeno, pa tudi v

pravnem smislu neobstoječe oz. nemogoče. Geji in lezbijke so tako izpostavljeni številnim oviram, problemom in strahovom glede starševstva. Odpoved starševstvu je pri mnogih gejih in lezbijkah mehanizem za soočanje s heteronormativno realnostjo in ovirami, ki izvirajo iz kontekstov, ki so nenaklonjeni gejevskemu in lezbičnemu starševstvu. Geji in lezbijke tako uporabljajo številne strategije, med njimi je najpogostejša racionalizacija situacije (zavedajo se ovir, hkrati pa se tudi bojijo posledic, ki bi jih potencialno občutil otrok zaradi stigmatizacije), nekateri popolnoma ovržejo idejo o starševstvu, nekateri pa pripovedujejo o bojznih in frustracijah ob ideji, da morda nikoli ne bodo starši.

Spored roza sobot in nedelj v K4

Nedelja, 6. april 2008
Roza K4
(osemdeseta, pop in house)

Nedelja, 13. april 2008
Sijajni Singles Party!

Sobota, 19. april 2008
Koncert ženske rock skupine
WANTED

Drugi koncert ženske rock skupine WANTED (23.00). 6 različnih karakterjev, ki na odru tvorijo celoto. www.wanted.si. Po koncertu komerciala na velikem in Pertz in Gregg na malem.

Nedelja, 27. april 2008
House & Gay Party
+ Roza Karaoke!

Nedelja, 4. maja 2008
Roza K4 odpade. :(

Sobota, 24. maja 2008
Eurovision – Live and after party!

Roza sobote v juniju:
7., 14., 21. in 28. junij,
ko bo zaključna zabava sezone
Ljubljana Pride parade party!

Dr. Darja Zavišek

Gaybyboom v Sloveniji

Gaybyboom, ki se je v ZDA začel v 80. letih in se v zahodni Evropi razmahnil v 90. letih, je zajel tudi Slovenijo. To je dobro za ljudi, ki imajo radi izbire, pa tudi za državo. Ljudje v istospolnih skupnostih, ki želijo postati starši, to zdaj lahko postanejo, mame in stare mame pa ne ostanejo brez vnukov in pravnukov. Država pridobi vsaj troje: oznako sodobne in demokratične skupnosti, dvig natalitete in novo temo, ki vitalizira vse bolj nezanimiv diskurz o klasični družini in družinskem življenju, o katerem je bilo povedano že tako rekoč vse. Zato lahko pričakujemo, da bodo diskusije o enakih pravicah istospolnih družin dolge in težavne. Ne le zaradi homofobije relativno skromno socialno razvite družbe, temveč tudi zato, ker so prav takšnim družbam te diskusije potrebne. Družbena funkcija, ki jo opravljajo, je, da ohranjajo diskusijo o družini na sploh. Ko v družbi ne obstaja več nobena druga dovolj zanimiva, škandalozna ali »problematična« tema, s katero bi se politiki in strokovnjaki različnih vrst obračali na ljudi in jih učili o pravem družinskem življenju, kot je bilo to v preteklosti v primeru ločenih družin, neporočenih mater in »jajlovih zakonov«, potem nosilci javnih diskurzov posežejo po novih temah in se polastijo ozkih rokavov. To se je zgodilo na primer na področju nasilja, ko danes celo desni politiki in strokovnjaki, ki so še pred kratkim trdili, da nasilja v družinah ni, zaskrbljeno razpravljajo o njem. Nasilje nad ženskami in otroki je okno, skozi

katerega se lahko prikradejo tisti, ki želijo obuditi diskurze o pravih družinah.

Najbolj škandalozna in najbolj hvaležna tema za namere reguliranja in sortiranja ljudi je v tem hipu le istospolna družina. Gaybyboom je zato sistemsko gledano prišel ob pravem času in bo potemtakem tudi dodobra uporabljen v javnem govoru številnih politikov in strokovnjakov.

Nobenega dvoma ni, da istospolne družine redefiniirajo klasično definicijo »starša« in starševstva kot biološke trajne vezi. V istospolni družini vsaj eden od staršev ni biološki starš. Ne-biološko starševstvo je v Sloveniji hud tabu in stigma, ki je navezavano na predmoderno logiko starševstva kot varovanja nečesa »svojega« (»poskrbel bom zanj, saj je moj!«), v smislu nadaljevanja vrste (»kri ni voda«). Zato trpijo mnogi ljudje, ki so otroke posvojili v klasično družino, pa posvojenci iz takšnih družin, ki pogosto nikoli ne izvejo, da so bili posvojeni. Istospolne družine prinašajo nove podobe, nove slike in med sedanje predstave, da starša sestavljata ženska in moški, vnašajo slike dveh očetov, dveh mam, več očetov in več mater skupaj ipd. Italijanska raziskovalka Margherita Bottino je na konferenci o istospolnih družinah letos marca v Ljubljani v tej zvezi povedala zanimivo anekdoto o deklici, ki je dejala svoji prijateljici: »Imam 2 mami, 3 očete in 3 pse.« Prijateljica ji začudeno odgovori: »Tri pse?« Anekdota govori o podobah, ki postajajo del običajnosti. Istospolne družine dokazujejo, da so se modeli ženskosti in moškosti spremenili. Delitev dela med dvema očetoma je delitev dela v kuhinji, v garaži in med umazanim perilom. Delitev dela med mamama je delitev dela

na vrtu, med pleniciami in med nakupovanji. Še več, celo koncept maternega jezika, ki se je zdel tako esencionalen in trden, se v istospolnih družinah zazdi smešen: je materni jezik, pa očetni, pa jezik ene in druge matere in drugega očeta. Maternega jezika ni.

Istospolne družine torej postajajo del vsakdanjega življenja. Slovenska zakonodaja vsakdanjemu življenju na področju družin ni prilagojena, zato so v njej nevidne, kar pomeni, da so večkratno in temeljito diskriminirane. Na simbolni ravni so postavljene v položaj izjeme in posebnosti. Starši morajo zato poskrbeti veliko bolj kot pri otrocih iz klasičnih družin, da poučujejo vzgojiteljice in učiteljice, jih seznanjajo z novejšo literaturo in jih opozarjajo na to, da morajo pri urah o družini govoriti o njeni raznolikosti, kar je del demokratičnega izobraževanja. Zato je starševskega stresa, kot dokazujejo raziskave, med istospolnimi starši veliko.

Istospolne družine postavijo na glavo mnogo stvari in tako mnogim prinašajo glavobol. Hkrati pa vnašajo natanko tiste družinske in družbene vrednote, ki jih vseskozi zagovarjajo najbolj zavzeti zagovorniki kvalitetnih družin in pogosto prav tisti, ki enakim pravicam istospolnih družin najbolj nasprotujejo. Šole za starše na primer so vedno učile, kako pomembno je, da je odločitev za družino zavestna, pretehtana in načrtovana, kar ni nikjer bolj spoštovano in uresničeno kot prav v istospolnih družinah. Istospolne družine se morajo dogovoriti o mnogočem, kar se zdi v klasičnih družinah samo po sebi umevno, saj se otrok »zgodí«, odrasli pa zdrknejo v starševstvo. Dogovoriti se morajo o tem, kdo bodo biološki starši in kdo starši za življenje, kako bodo sodelovali in kako

ustvarili družino. Zato so, kot kažejo tudi številne raziskave, otroci v istospolnih družinah srečni, redko zlorabljeni in intelektualno zelo uspešni. Tisto, kar danes konstituira pravo družino, je torej ljubezen, želja po medsebojni skrbi in skupnem življenju ter odločitev za skrb za otroke. Istospolne družine prinašajo enakost na področju spolne delitve dela in zato raziskovalci dokazujejo, da so otroci istospolnih družin pretežno nagnjeni k demokratičnosti, saj so prejeli več demokratičnih vzorcev kot otroci v klasičnih družinah. Tudi na področju evropske politike enakih možnosti so prav istospolne družine tiste, kjer je največ moškega gospodinjkega dela in moške skrbi za majhne otroke, kar je še zlasti pomembno za dečke in njihovo ponotranjenje podob o moškosti. Med ženskami prevladujejo modeli samostojnih in avtonomnih žensk, kar je izjemnega pomena za razvoj samozavestnih deklic.

Ali to pomeni, da so istospolne družine boljše od klasičnih? Boljše niso, če se spomnimo na znano tezo angleškega psihoanalitika Donalda Winnicotta, da so vsi starši samo »dovolj dobri starši« in da super družin ni. Z gotovostjo pa lahko trdimo, da niso slabše od klasičnih. V čem je torej problem tistih, ki zavračajo istospolne družine? Ali ni zgolj v tem, da prav z izključevanjem enih družin šele zares zaživijo druge v svoji navidezni moralnosti in normativnosti? Šele prek drugega naj bi se zares pokazal sij prvega, vendar svetloba, ki jo oddaja, vse bolj kaže strahovite nakaza in popačene prikazni, ki se skrivajo po otroških sobah in stenah in ki jih prav ti otroci spet vsrkajo vase, da se tako ohranja norma normalnih.

Sveta družina

Preziram moraliste. Pravoverne varuhe naravnega reda in morale. Samooklicane lastnike resnice. Edine lastnike. Ene resnice. Svete. Vesoljne. In edine mogoče.

Le od kod jim vse to vedenje? In znanje? Od kod jim to sveto prepričanje? Da je prav njihova edina Resnica. Da je prav njihovo sveto spoznanje. In da so prav oni edini lastniki obojega. Kdo jim daje pooblastila, da razlagajo svet in netijo svete vojne? Zakaj si lastijo besede in imena?

Prav posebej pa se mi gnusijo moralisti in varuhi naravnega reda in morale militantnega, fundamentalističnega tipa. Ki jih v sveto vojno za naravo, boga in domovino požene vse, kar presega njihovo definicijo normalnega. Tisti, ki jim ni mar, da za odstopanja od norme stojijo ljudje, osebe, s svojimi življenji, s svojo enkratnostjo in ekskluzivnostjo. S svojo svetostjo. In z bližnjimi, ki jih imajo radi. Človeške usode. Božji otroci, pravzaprav.

Ko ideja postane pomembnejša od človeka, potem so njeni varuhi zanj pripravljani tudi pobijati, in to kljub temu da je ravno ubijanje zanihanje te svete ideje, te nove božje zapovedi.

Ideja je tako sveta in svetla, da se varuhi pri vsej tej luči ne zavedajo svoje metamorfoze v rablje, eksekutorje ideje. »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!«

In ne vidijo, da so v svojem početju prav groteskni, saj so v križarski vojni za rekonkvisto ideje (besede, imena ...), ki mora biti samo njihova, križ že zdavnaj odvrgli in zdaj vihtijo le še okrvavljene sablje. In žagajo vejo, na kateri sedijo.

In tako se je marca našla skupina slovenskih moralistov, pravovernih varuhov naravnega reda in morale. Militantnega, fundamentalističnega tipa. Rimokatoliške smeri.

Zmotili so jih reklamni plakati po Sloveniji za mednarodno konferenco o lezbičnih, gejevskih, biseksualnih in transpolnih družinah v Evropi, ki je potekala od 4. do 6. marca 2008 v Ljubljani.

Spisali so peticijo za ohranitev svetosti družine. In zapisali: »Vsebinska plakata 'Različne družine, enaka ljubezen!' in sama konferenca želita prevrednotiti in na novo definirati pojem družine, kjer bi bilo možno istospolne skupnosti definirati kot družine. Spodaj podpisani se zavzemamo za ohranitev definicije družine, kot jo pojmuje 2. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki jasno pravi, da je družina 'življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo'. Tako je že sam plakat vsebinsko sporen, saj sta na njem samo dva istospolna partnerja, kar v nobenem primeru ni družina.« Do tu morda še ni tako hudo. Res je, da je družina v vseh zakonih, konvencijah in deklaracijah definirana kot skupnost staršev in otrok. In res bi bilo od militantnih fundamentalistov rimokatoliške smeri malce preveč zahtevati, da bi družino brez otrok v svojem pravovernem pojmovniku dojemali kot družino. Iz empatije, solidarnosti, inkluzivnosti in ljubezni morda? Morda zaradi »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe?« Ok. Ne. Pa nič!

Hujše je nadaljevanje: »S to izjavo ne želimo diskriminirati istospolnih ali drugih alternativnih partnerstev in registracije istospolnih partnerskih skupnosti (Zakaj potem to počnete? Po nesreči? op. a.), ki pa ne morejo biti identične zakonski zvezi (Kaj pa enakopravne? op. a.), ki je

skupnost žene in moža (Res zgolj njiju? op. a.). Različnost spolov je bistveni element zakonske zveze (Zakaj že? op. a.), ki je temelj za družino (Edini temelj? op. a.), ki jo sestavljata žena, mož, otrok/ci. (In to je edina možnost? op. a.)« Kaj pa družine zunajzakonskih partnerjev, enostarševske družine, vdovske, rejniške, posvojitelske, reorganizirane, LAT (living apart together) družine? Bolj kot berem peticijo, bolj se mi zdi grmada aksiomov, dogem, svetih Resnic, ki smo jim prisiljeni verjeti. Verovati. Nanizanih ena na drugo, kot bi sledile ena iz druge. So si pa popolnoma tuje.

In petičniki gredo dalje: »Slovenska država v 53. čl. Ustave RS štiti pravice očeta in matere, ki sta kot družina primarno naravno (Sic! op. a.) okolje za vzgojo otrok. (Edino možno? op. a.) Zakonska zveza med ženo in možem je tudi temelj in okvir za reprodukcijo človeštva in naroda. (Zakaj že? op. a.)« Brez zakonske zveze se nam torej obeta konec civilizacije. Konec Slovenstva. In mi se že tresemo kot šiba na vodi.

In nadgrajujejo peticijo z žalitvami: »Res je, da se pojem družine uporablja tudi v drugotnem pomenu, kot npr.: ribiška družina, lovska družina, rejniška družina (Sic! op. a.) itd., vendar te 'družine' nimajo s pravnim pojmovanjem družine nobene zveze in tudi ne morejo uživati bonitet in pravic družine v pravnem pomenu družine. (Zakaj ne? op. a.)« Rejniška družina je družina v drugotnem pomenu? Kaj pa ostale oblike? So prvotne ali drugotne? In zakaj ni med drugotnimi tudi svete družine, krščanske družine in cerkvene družine? In kakšna je bila sveta družina, kjer je bil Jožef vdovec z več otroki, Marija pa nekaj desetletij mlajše radoživo dekle, v katero se je še pred

Jožefom zaljubil njegov sin in je potem kar naenkrat zanosila od svetega duha, še preden sta se poročila (z Jožefom)? Kakšna bi bila danes v luči pravovercev ta sveta družina? Prvotna ali drugotna?

In zaključujejo z ognjemetom: »Zato želimo s to peticijo zaščititi svetost (Svetost? op. a.) pojmovanja družine, ki jo sestavljata heteroseksualni osebi (ženska in moški) in otrok/ci (Zgolj in samo oni! op. a.). Kajti samo taka družina (Zakaj samo taka? Kdo to pravi? Na čem temelji ta Resnica? op. a.) bo lahko prispevala k ohranitvi tako Slovenije, Evrope kot

človeštva.« In kaj zdaj? Ko resnično življenje že tisočletja ne ustreza tem svetim resnicam? Sodoma in Gomora?

In glej ga, hudiča, le kdo se je podpisal pod to peticijo? Med nekaj manj kot 300 podpisniki je nenavadno velik odstotek duhovnikov in nun. Katero od naravnih in normalnih in moralnih oblik družin pa so ustvarili oni? Je celibat naravno stanje? Koliko so sami prispevali k reprodukciji naroda? Koliko so prispevali k ohranitvi Slovenije in Evrope?

In na koncu najpomembnejše, bistveno – kaj pa pravice otrok, ki že živijo v istospolnih družinah? In so zdaj prikrajšani za vso nego in skrb socialnega starša? (Da res živijo, sem se prepričal na lastne oči, na taboru, posvečenemu istospolnim družinam, kjer so bile tri take družine s petimi otroki.) Mar so tudi ti otroci drugotni? Mar ne poslušamo nepretgoma krike varuhov o imperativu delovanja v interesu otroka? Kje so zdaj ti kriki?

»Resnično, povem vam: Kar koli ste storili enemu od teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili.«

Na svetega Jožefa, zaščitnika družine dan spisal, ki se veseli prihajajočih gaybeboom generacij

Foto: Nada Žgank / Memento

Nekaj mimo tržnosti in amaterizma

Po internetu, sicer alfi in omegi sodobnega komuniciranja, krožijo tudi zelo nostalgичne zadeve. Denimo: posnetki ovitkov nekdanjih analognih singlic, ki nas tako ganejo s svojim neokusnim in za današnje dni popolnoma neprofesionalnim dizajnom. Tudi ob starih televizijskih reklamah se nam orosijo oči, saj se nam zazdi, da niso bile posnete zato, da bi prodajale izdelke, ampak zgolj zato, da nas danes lahko zabavajo. Tržna naravnost je bila v socialističnih časih kaj naivna zapoved. Manipulacije s potencialnimi kupci so bile razmeroma nedolžne in včasih otročje iskrene, saj je bilo vedno precej jasno, kaj natančno oglasi prodajajo. Če pa smo šli po robo čez mejo, denimo v Avstrijo, smo naleteli na nezaokrožene cene, recimo, čevlji so stali 299,99 šilingov, zato da se je kupcu zazdelo, da stanejo nekaj čez 200, ne pa celih 300. Tam smo videvali tudi reklamne napise o »odličnih«, »najboljših ta hip« in »super« oblačilih. Zakaj govorim o tem? Ker se mi zdi, da so bili tudi začetni projekti novih družbenih gibanj, med katere štejeta tudi lezbično in gejevsko, podobno neposredni in so se poživžgali na profesionalizem. Prvi bilteni so le malo presegali kvaliteto navadnih fotokopij. Postavljanja tako rekoč ni bilo, tako da so bili teksti in fotografije zlepljeni po zagnani aktivistični presoji tistih, ki so se projekta lotili. Izvode je bilo mogoče dobiti le na kraju samem, torej na sedežu organizacij in zbirališčih, kakšni pa so potovali tudi po pošti. Seveda bi bili takšni podvigi dandanes preskromni, da bi jih sploh kdo opazil. Zdaj je dizajn zapoved, pravzaprav že kar *statement*, zato »vam nekdo mora to dobro postaviti«. Stvar mora najprej izgledati, saj izgled pritegne tudi k vsebini. Četudi to ni čisto in vedno res, pa v osnovi drži. Če danes vzamem v roke kak star bilten, je moja skrita misel tudi ta, kdo je to sploh bral, saj so bili teksti razmeroma težki, fotografije pa slabe, torej nič takega, kar bi »vleklo«. Toda vedno so šli za med, ker so imeli »tisto nekaj«. Zmogli so presežek, ki ni bil neposredno zaznaven, a je vendarle spravil stvari v obtok, celo brez prave »distribucije«. In ravno ta neopredeljeni presežek je trn v peti vsakogar, ki bi hotel s kakšnim podvigom vzbuditi zanimanje odjemalcev in odjemalk. Če revijo delate danes, je eno prvih vprašanj, kdo bo skrbel za dober dizajn in pokrival področje fotografije. Seveda je drugo vprašanje, kako doseči »ciljno publiko« oziroma – kako in kje izdelek reklamirati. Kajti ne velja več tista, da bi interes sam poiskal revijo. Trg je namreč prenasičen tudi na področju LGBTIQ kulture. Samo pogledajte, koliko zloženk smo sproducirali samo v zadnjem desetletju in si prizadevali okoli njihove oblike in razpečevanja, kajti v njih je vsebina, tako pomembna za ljudi na sceni. Pa jih komajda kdo vzame v roke. Po klubih se včasih kar valjajo kupi revij, brošur, letakov in vabil, pa vseeno marsikdo nima pojma o tem, kaj se dogaja (»Zakaj me nihče ne obvesti??? Ah, večino mailov sproti zbrišem. A letaki so bili? Naredite jih opaznejše.«). Najboljši komentar o kvaliteti razglednic, ki so pred leti o nečem obveščale našo populacijo, sem slišala od obiskovalca kluba K4: »Te razglednice so res iz dobrega papirja in primerne širine: zlahka odtrgaš kos in

zvižej ravno prav dolg filter za džojnt.« Ampak takega »presežka« nihče ni imel v mislih.

Ker se zavedamo konkurence informacij in dogodkov, se včasih hočemo vesti zgolj tržno, misleč, da je dandanes to vsa umetnost. Nekateri hočejo LGBTIQ filme, predstave, projekte ali zabave predstaviti čim bolj všečno: reklamnim obvestilom npr. dodajo fotografije seksi moških. Dvomim, da so potencialni interesenti res tako naivni, nenazadnje lahko kupe fotografij seksi moških najdejo povsod, ne da bi jim bilo treba ob njih trpeti še tekst, kaj šele predstavo. Slišala sem še bolj neokusne pripombe o tem, kdo naj bi, na primer, »smel« zastopati našo populacijo pred TV ekrani. Vsekakor ne stari pedri, ker bo potem raja mislila, da v nas ni nobene mladosti, veselja in »sproščenosti« (ja, preziram ta izraz). Tudi t. i. možate lezbijke niso dober artikel, sploh če njihove telesne in *outfit* značilnosti ne zadoščajo vsiljenim normativom. Tudi transov ni treba preveč pošiljat pred kamere, ker bo folk mislil, da smo vsi take maškare, če pa je med nami vendarle mnogo »povsem običajnih moških in žensk«.

Še večji hudič je z zabavami na današnji LGBTIQ sceni. Nekatere so vedno obiskane, druge pa s še tako učinkovitim (vsiljivim) reklamiranjem ali celo z intelektualno krajjo objav na spletu in netaktnim lovljenjem potencialnih odjemalcev in odjemalk ne pridejo daleč. Tako bosta Monokel in Tiffany vedno polna, četudi sta samo »bedna pajzla« brez pravih kozarcev in ustreznih znamk pijače, slednjič pa še brez šanka. Še celo »dolgočasna« predavanja in kulturne prireditve so odmevni. In Labrisovi ženski partyji imajo zagotovljen obisk, najbrž kratko malo zato, ker je organizacijski namen, kljub internemu obveščanju, jasen. Tudi sobote in nedelje v K4 uspešno obratujejo. Ravno tako Salomejini partyji v Fun Factory. Pa še bi se našle kake priljubljene občasne zabave – seveda, vsak ima svoj okus. Nekatere pa nikakor ne uspevajo in vzbujajo občutek, da so organizirane nekako »od zunaj«. Organizatorji/ke v teh primerih najraje okrivijo folk, ki se noče zabavati. Halo??? Ampak folk zvečine še kar dobro ve, kaj je organizirano zaradi njih, ne samo zaradi njihovih žepov. Seveda ni nič narobe s čistim kapitalskim konceptom in težnjo po roza denarčih, a če zabave, časopisi, prireditve in projekti nimajo tistega »nekaj« mimo zaslepljenega dobičkarstva in več od amaterizma, se ne primejo in še tako dobra tržna analiza jih ne more rešiti. Tisto nekaj je najbrž le solidarnostna težnja, nekaj narediti za skupnost. Preveč preprosto? Ampak če ta težnja ni prioritarna, se je tudi ne da umetno prikazati ali dizajnirati, saj je preveč neoprijemljiva za telebanski prijem *izreži – prilipi – sfriziraj – prodaj*.

Maja Mojskerc

maja_mojskerc@yahoo.co.uk

Šole za vse! ... Tudi za nas?

Šolski sistemi v Evropi so si različni – dejstvo. Večina, če ne vsi, pa imajo eno skupno točko – izključevanje istospolno usmerjenih učencev in dijakov. Raziskava *Neznosno udobje zasebnosti* o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji je pokazala, da je bilo preko 66% istospolno usmerjenih mladih zaradi svoje spolne usmerjenosti žrtev zbadanja in posmehovanja v šoli. 33% vprašanih trdi, da pri šolskem pouku nikoli niso govorili o homoseksualnosti, 18% anketiranih pa je zatrjilo, da so o homoseksualnosti sicer govorili, a je bila ta predstavljena na negativen način. Kaj je torej narobe z našimi šolami? Zakaj toliko istospolno usmerjenih učencev doživlja neprijetnosti v šoli, kjer preživimo tretjino svojega časa? Kako lahko tako pomembna ustanova kot je šola ne razbija stereotipov, ne odpravlja predsodkov in ne izobražuje o različnostih in človekovih pravicah?

Zaradi teh vprašanj je Društvo informacijski center Legebitra – s podporo programa *Mladi v akciji* in Urada za mladino MOL – zgrabilo bika za roge in se podalo v neznan. Posledice te ekspedicije: štiri države, štirideset mladih dijakov, študentov in aktivistov, štirideset različnih življenjskih realnosti, sedem dni kulturnih šokov, smeha pa tudi trdega dela. Tako je bilo na mladinskem seminarju *Šole za vse!*, ki je februarja v Ljubljani združil mlade iz Velike Britanije, Italije, Norveške in Slovenije. Vsak od udeležencev se v svojem okolju s pomočjo različnih projek-

tov ukvarja z istospolno usmerjenostjo, stigmatizacijo, homofobijo in z družbenimi posledicami, kot sta socialna izključenost in diskriminacija. Seminar je temeljil na neformalnemu izobraževanju in je potekal v obliki delavnic in predavanj o človekovih pravicah, aktivnem državljanstvu in demokratičnih družbah. Sliši se resno, ne?

Začeli smo na začetku in s skupnimi močmi raziskovali vsemogočno šolsko vesolje, vse od vrta do doktorata. Spoznanje številka ena: kako zelo smo si podobni! Vsi gremo v vrtec, osnovno šolo, srednjo šolo, fakulteto. Spoznanje številka dve: homofobni napisi na šolskih straniščih, molk, nadlegovanje, zmerjanje, heteronormativnost, izpuščanje informacij o homoseksualnosti ... Zveni znano, kajne?

Sledilo je iskanje skritega zaklada – iskanje možnih rešitev za navedene težave. Našli smo jih! Ena od tovrstnih dobrih praks prihaja z Norveške, kjer aktivisti in prostovoljci v šolah organizirajo delavnice in se z dijaki pogovarjajo o istospolni usmerjenosti. Mladi tako izgubijo strah pred homoseksualnostjo, ki izvira in neznanja. Podobno smo poizkušali tudi pri nas, pa so nekatere šole zaradi pritiska konzervativnih učiteljev in staršev delavnice odklonile. Na Škotskem pa so se zadeve lotili malo drugače – začeli so pri učiteljih in ostalem šolskem osebju. *LGBT Youth Scotland* namreč izvaja delavnice za učitelje, kjer jih usposobijo za ravnanje v primeru soočenja s homofobijo v razredu.

Sredi tedna smo zajadrali še v konkretnije vode. Pogovarjali smo se o politikah, ki ne čitijo istospolno usmerjenih mladih. Ugotovili smo, da so istospolno

usmerjeni učenci in dijaki v šolah v vseh štirih državah relativno nevidni in da je bistvo problema socialno izključevalna politika, ki promovira predsodke in nestrpnost. Mehanizmi za socialno izključevanje se od države do države ne razlikujejo kaj prida. Čeprav Norveška velja za liberalno državo, državo blaginje in strpnosti se mladi v šolah soočajo z nadlegovanjem in zasmehovanjem. Tudi v Veliki Britaniji se stvari le malo razlikujejo od Norveške. V obeh državah se v šolah sicer več govori o LGBT problematiki kot v Italiji in Sloveniji, vendar določena stigma še vedno ostaja.

Kljub vsemu je opazna razlika med severnima in južnima država-

ma. Na Norveškem in v Veliki Britaniji so po letih aktivizma dosegli, da spreminjajo učne načrte in vanje vključujejo LGBT problematiko pri vseh predmetih, tudi pri matematiki (npr. tekstne naloge, v katerih nastopata dva geja).

Pri nas pa počasi dosegamo, da nas pri psihologiji več ne omenjajo skupaj z nekrofilii in s pedofili. Stvari se počasi spreminjajo na bolje in seminarji, kot je bil ta, nam dajejo upanje, da bomo prav kmalu dosegli stopnjo, na kateri so severni kolegi, ali pa jo celo presegli. Spoznanje številka tri: *Šole za vse!* se bodo ponovile v 2009, obljublja Škoti!

Esther Paterson, Velika Britanija

Za organizacijo *LGBT Youth Scotland* je bilo sodelovanje v *Šoli za vse* naše prvo sodelovanje pri

mednarodni konferenci. Celotna izkušnja je bila polna inspiracij tako za udeležence kot tudi za tiste, ki so konferenco pripravljali. Najbolj pomemben je bil varen prostor, ki smo ga na konferenci zagotovili za LGBT mlade, da so ti lahko izmenjevali svoje izkušnje, misli, strahove in sanje. Večina izmed njih še nikoli ni imela takšne priložnosti, zato so bili tudi njihovi prispevki h konferenci občudovanja vredni.

Christian Antoni Møllerop, Norveška

Konferenca je bila odlična. Mislim, da smo vsi dobili precej novih idej in novega navdiha. Zelo

dobro je bilo to, da smo bili na konferenci zbrani ljudje iz tako različnih držav. To nam je omogočilo, da smo se učili drug od drugega. Ker pa so bili predstavniki vsake države zadolženi za izvedbo določenega dela konferenice, smo vsi čutili odgovornost za uspeh *Šole za vse*. Hvala Legebitri za realizacijo konference in upam, da se bomo kmalu spet dobili. Se morda dobimo na prajdu v Oslu?

Kaj je narobe z Rdečimi zorami?

To je seveda odvisno od vas. Če je narobe prav, smo na dobri poti!

»Absurdno je, da feminističen festival odpira nekdo, kot sem jaz,« je Svetlana Makarovič 5. marca v Menzi pri koritu odprla letošnje *Rdeče zore*, s čimer je hotela zagotoviti, da sama ne spada zraven. Prav. Ravno zato se mi ta festival zdi tako pomemben, saj združuje ljudi in vprašanja, ki se jih v teh krajih ponavadi ne lotevamo. Kdo je feministka in kdo ne (ter kaj to pomeni), katere norme poskušamo prekršiti, koga se tiče, kako je mogoče feminizem in queer teorije aplicirati v praksi in jih uporabiti za širjenje meja in ustvarjanje solidarnosti med ljudmi, ki želijo med seboj komunicirati in živeti srečnejše in svobodnejše do konca svojih dni ... Po mnenju gospe Makarovič feminizem ženske klasificira kot kulturno in biološko neproblematične enote, ki so jasno podrejene ter imajo posebne potrebe in interese. Sama pa menim, da je feminizem orodje za razkrivanje hierarhičnega ustroja in struktur moči, ki so povezane z biološkim in družbenim spolom ter s skritim delovanjem norm, ki jih dojemamo kot »naravne«. Najpomembnejša stvar, ki sem se jo naučila iz feminizma, je, da so izkušnje pomembne. So del širšega vzorca in jih lahko uporabimo za opisovanje sveta. Lahko se spremenim. Tudi to, kar je normalno, se s časom spreminja in zato ne sme določati naših življenj. Nič ni vnaprej določeno, vse je možno! Prav zato so *Rdeče zore* vse manj ženski in vse bolj feministični in queer festival.

Letošnji festival se je po mojem mnenju dotaknil nečesa, o čemer je Reni Hofmüller govorila na predstavitvi zbornika *New Feminism. Queer and Networking Conditions*. Rekla je, da moramo zgodovino (vključno s sedanostjo) misliti kot vzorec med sabo nasprotujočih si resnic. »Kiberfeminizem enostavno ne obstaja. In vendar ni nobenega dvoma, da obstaja nekaj, kar bi poimenovala kiberfeminizem.« Pri festivalih, kot je naš, obstaja tveganje, da bodo obiskovalci in udeleženci želeli poiskati nekaj, kar bi bilo podobno manifestu, poziciji, ki bi združila naša prizadevanja v enoten zaključek. Nič takega ne more biti. Veliko dela, časa in prostora namenjamo umetnicam, aktivistkam, teoretičarkam in obiskovalkam, ki imajo kaj povedati in razmišljajo o teh temah, saj smo prepričane, da so pomembne – in to za zmeraj. V tem je trik: tiče se te, pa če hočeš ali ne. Nasprotovanja bodo ostala, saj bi katera koli druga pozicija z naše strani vsiljevala našo interpretacijo vsem drugim. Mi se, seveda, ne strinjamo.

Festival je istočasno tudi prelom z vsakodnevno rutino. Same določimo ton in ga zapolnimo z vsebino, ki si dovoli nekaj zahtevati tudi od publike. Martina Ipša (stand-up komičarka) je tako na primer znala zelo dobro ujeti ravnesje med samoironičnim humorjem o svojem življenju kot lezbični zgodbi uspeha in dovtipi,

ki so posegli v ugodje »druge strani«. In kaj si misliti o kastracijski želji *Vagine dentate* v Galeriji Miz-zart? Nikogar ni, ki bi ti povedal, kaj natančno pomenijo odtrgani, zasmehovani penisi, nikogar, ki bi te potolažil in se nasmehnil, češ saj je le hec ali provokacija ...

Perilo se suši med vrsticami je delo, ki se igra s tvojimi predsodki, pa če si strastna sovražnica moških ali pa eden tistih »normalnih, heteroseksualnih, belskih tipov«, o katerih je toliko govora.

Emeli Röndahl, prijateljica iz Švedske, se je festivalu pridružila s svojo umetniško šiviljsko delavnico *Krvave norme*. »Nobenh pretenzije nimam,« je rekla, »rada bi samo, da ljudje uživajo v absurdnem dejanju izdelovanja svojih lastnih ran.« Bistvo teh ran je v tem, da so osebne in se zato vanje ne da dvomiti, še posebej ne v njihovih konkretnih inkarnacijah. Govorila je o nevidnem nasilju, ki ga izvaja sistem norm in ki nas zatira ter sili k samoobrambi, če se ne želimo izgubiti v banalni diskriminaciji vsakdanjega življenja. Na drugi strani pa je bil pravljичni večer sprva videti kot dogodek, namenjen dobremu počutju, ki je slavil dejstvo, da obstaja vsaj nekaj pravljič, kjer imajo ženske glavno vlogo (če jih poiščete), a je dobil kritičen dodatek med diskusijo / vajo v interpretaciji: »Če si ženska, postani moški!« Lilijana Burcar, Suzana Tratnik, Maja Pan in Zdenka Gajser so se poglobljeno

spraševale, če so pravljice ogledalo družbe, orodja za moralno vzgojo ali možno igrišče za subverzivno spolno križanje. Na koncertu Diyale in njenega glasbenega mojstra DJ Ain'tuna pa je publika ponorela od navdušenja, celo tako da si za trenutek pomislila, če so ženske MC v tem poslu res tako redke ...

Zadnji dan festivala je zaključila ulična akcija, ki so jo načrtovale udeleženke delavnice Nohe Ramadan – *Telo kot prostor akcije*. Noha je govorila o nuji, da se premaknemo stran od aktivizma, ki temelji na sloganih in transparentih, saj zgolj utrjuje pozicije, namesto da bi spodkopaval sprejeto logiko in red statusa quo. Pokazala je nekaj primerov akcij, ki izvajajo to, čemur sama pravi revolucionarna potreba osvoboditve telesa v javnosti, saj naj bi s prestopanjem meja tega, kar je dojeno kot sprejemljivo vedenje, spoznali trenutke svobode in jih razširili na širše kontekste. Akcija, ki je sledila diskusiji, je bila izvedena v nedeljo med 12.00 in 13.00 na Tromostovju, sestavljala pa jo je nenavadno veliko število istospolnih parov, ki so si izkazovali ljubezen, medtem ko so hodili sem in tja čez mostove. Pari so z gibi vse bolj pretiravali, dokler niso na koncu akcijo poudarjali še z drugimi oblikami abnormalnega vedenja, kot je prepočasna hoja, vzratna hoja, ležanje na ulici, še več poljubljanja ... Če je moment svobode res samo v tvoji glavi, potem so udeleženke akcijo kronale s tam, da so si pred povprečnim seksističnim oglasom za spodnje perilo za hotelom Union slekle svoje spodnjice. To morate poskusiti tudi same – občutek je super.

To je v glavnem vse, kar lahko o letošnjem festivalu povem na tem prostoru. A res ga je veliko bolje izkusiti (in to je storilo veliko ljudi), zato, do naslednjič, z ljubeznijo, Anna Ehrlemark (*Rdeče zore*).

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Ponosni na svoje gibanje

Sophia Starmack in R. G. Gözüm, članici skupine Lambda Istanbul iz Turčije, sta na predvečer Dneva žensk v Monoklu predstavili turško gibanje za pravice LGBT manjšin. Bili smo presenečeni nad zares izjemno solidarnostjo med vsemi seksualnimi manjšinami v njihovi organizaciji, ki pa je še vedno niso uspeli uradno registrirati. Povezujejo se tudi z levičarskimi skupinami in že snemajo prve dokumentarne filme o gibanju. Vse to se dogaja v deželi, ki je v času Otomanskega imperija poznala t. i. moške hareme z lepimi dečki, dandanes pa morajo geji, ki nočejo v turško vojsko, svojo spolno usmerjenost »dokazati« z video posnetkom, na katerem seksajo z moškim in to z nasmeškom na obrazu! Ne kroži zaman šala, da ima turška vojska največjo zbirko gejevskih porno kaset ... Slišali pa smo tudi, da biseksualnost ni redek pojav med kurdske ženskami. Po predavanju, ki je potekalo v okviru 9. feminističnega in queer festivala Rdeče zore, smo s Sophia in Gözüm naredili kratek pogovor.

Kdaj je bila ustanovljena organizacija Lambda Istanbul in s kakšnimi cilji?

Sophia: Vsako leto so manjše lezbične in gejevske skupine slavile St. Christopher's Street Day. Po policijski prepovedi leta 1993 so se te skupine združile in ustanovile Lambda Istanbul. Na začetku je bila večina članov gejev. Kar pa se tiče ciljev, menim, da je šlo v prvi vrsti za solidarnost.

Če bi se ozrl nazaj, kateri so najpomembnejši dosežki?

Gözüm: Nisva bili zraven od začetka, jaz sem aktivna zadnjih pet let. Kot prvo se nam je posrečilo povezati LGBT manjšine v močno solidarnostno mrežo. Privabili

Foto: Ganzza

smo mnoge skupine, posameznice in posameznike, ki so se potem tudi sami aktivirali. Vsako leto organiziramo Parado ponosa, lani se jo je udeležilo kar 1500 ljudi in upamo, da bo tako tudi letos. Vsi čutimo, da se naše gibanje nenehno krepi in da je bil trud poplačan.

Kateri so največji problemi LGBT populacije v Turčiji?

Sophia: Rekla bi, da so transspolni in transseksualni ljudje najbolj na udaru homofobije, saj se soočajo z najneposrednejšimi oblikami represije in nasilja. Še vedno poskušamo zmanjšati policijsko nasilje nad njimi, zlasti nad tistimi, ki se prostituirajo. Prav tako poskušamo doseči večjo vidnost LGBT manjšin nasploh. Želimo si ohraniti holistično gibanje, kar pomeni, da se hkrati borimo tudi proti rasizmu ter vključujemo vprašanja razrednih razlik in feminizma.

Gözüm: V eni od naših kampanj se borimo tudi za ustavne pravice LGBT populacije.

Kdo so vaši zavezniki, s katerimi sodelujete?

Gözüm: Feministične in antimilitaristične skupine ter druge LGBT organizacije po vsej Turčiji.

Sophia: Lambda Istanbul je članica *Coalition for Sexual and Bodily Rights in Muslim Societies*. To je koalicija, ki združuje skupine članice iz

dvajsetih držav, vse pa delujejo na področju človekovih pravic v okviru pravic do seksualnosti in telesa. Ta je gotovo pomemben zaveznik.

Praviloma je življenje za LGBT manjšine nekoliko lažje v velikih mestih kot na podeželju. Ali to velja tudi za situacijo v Turčiji?

Gözüm: Kar se tiče našega delovanja izven velikih mest, to počnemo pogosto v povezavi s feminističnimi prizadevanji. Denimo, na vzhodu Turčije je še vedno v veljavi uboj iz časti: če je ženska posiljena, jo družina lahko ubije. Nihče pa ne bo nič rekel o moškem, ki je žensko posilil, pomembno je le, da si družina z ubojem »opere« čast. Včasih Lambda Istanbul organizira kampanje proti tovrstnim ubojem. Sodelujemo še z drugimi skupinami, včasih podelimo z njimi svoje dobre izkušnje.

Ali kot aktivistke in aktivisti delujete javno?

Gözüm: Nedavno smo na valentino organizirali poljubljanje žensk na ulici, da bi tako povečali lezbično vidnost v družbi. Prav tako izdajamo veliko obvestil za medije, denimo o heteroseksizmu, militarizmu ali tudi o splošnejših temah, kot sta mednarodni praznik dela ali dan žensk, saj za to ne potrebujemo policijskega dovolje-

nja. Lambda Istanbul ima tudi lastne kampanje, organiziramo razne dogodke in pohode. Včasih pa pripravljamo akcije skupaj z drugimi nevladnimi organizacijami.

Sophia: Naša organizacija si prizadeva tudi za to, da bi na prireditve privabili tudi družine oziroma starše naših članic in članov. Zdaj smo se lotili projekta, s katerim želimo dobiti odzive staršev v zvezi z razkritjem njihovih otrok.

Na predavanju sta omenili, da imate dolgoletne težave z uradno registracijo Lambde Istanbul kot organizacije.

Sophia: Lambda je leta 2006 zaprosila za status uradne organizacije. Istanbulska mestna vlada je izdala prepoved, češ da nas ne morejo registrirati, ker je naša organizacija nemoralna in v škodo turških družinskih vrednot ter da izrazi, kot so gej, lezbijka, transseksualen, niso turške besede. Prepoved je bila zavržena na mestnem sodišču, in sicer na podlagi pravice vseh ljudi do organiziranja. Toda mestna uprava se je na razsodbo pritožila na višje sodišče, tako da zdaj še vedno čakamo na zaslišanje, ki ga je višje sodišče spet preložilo. Sicer pa smo zelo ponosni na svoje gibanje. Dogaja se zelo veliko zanimivih in pomembnih stvari. Veseli me, da naše gibanje ni strogo razdeljeno na lezbični in gejevski del in da smo res močno povezani s transi. V tem smo precej izjemni. Ljudje seveda imajo svoje individualne potrebe, a kljub temu smo sposobni sodelovati.

Gözüm: Omenila bi še, da tudi mnoge države v EU ne priznavajo pravic za LGBT populacijo. Homofobije nas ne bo odrešila EU, temveč naš boj proti vsakovrstni diskriminaciji.

Povej naprej!

September 2007

Bivša partnerka je očetu dveh otrok onemogočila stik z otrokom, ker se je ta razkril in povedal, da je gej.

Oktober 2007

Iz Orto bara so pregnali dve lezbijki, ker sta se v baru poljubljali.

December 2007

Po božični zabavi v K4 so na ulici pretepli tri geje.

Službo v Ljubljani je izgubil mlad moški, ker je vodstvo izvedelo, da je gej.

Ste zaradi spolne usmerjenosti ali spolne identitete tudi vi izpostavljeni takšnim situacijam?

Zmerjanje

Grožnje s fizičnim nasiljem

Poškodovana ali uničena osebna lastnina

Obmetavanje s predmeti

Preganjanje ali zasledovanje

Pljuvanje

Namerna izključitev iz družbe

Porivanje

Udarci

Brcanje

Pretep

Napad ali poškodba z orožjem

Odrekanje stanovanja

Odrekanje zdravstvenih storitev

Zavrnitev na delovnem mestu

Zavrnitev v baru ali restavraciji

Ste izpostavljeni katerikoli drugi obliki fizičnega ali verbalnega nasilja oziroma socialni, ekonomski in drugačnim diskriminacijam?

Povejte svojo zgodbo naprej in se uprite homofobiji!

Legebitra v sodelovanju z mednarodno organizacijo ILGA-Europe izvaja program POVEJ NAPREJ, s katerim želi doseči boljše prepoznavanje kršitev človekovih pravic na podlagi spolne usmerjenosti in spolnega izraza.

Če so vam bile kršene pravice pri zdravstvenih storitvah, na delovnem mestu, če ste bili žrtev nasilja in podobno, kršitev lahko prijavite na e-naslov activate.lgbt@yahoo.com ali pokličite 01/430 51 44.

Prijave in osebna pričevanja bodo na Legebitri obravnavali zaupno in jih po potrebi posredovali pristojnim nacionalnim in mednarodnim organizacijam.

Legebitra

praznuje

deset let delovanja

Glej obvestila na
www.drustvo-legebitra.si

Več o tem v naslednji številki
Narobe, ki izide konec junija.

Zala Hriberšek

zala.hribersek@guest.arnes.si

Smo si moški in ženske res tako različni?

Gojmir Polajnar, *Atlantis*, Škuc-Lambda, 2008; spremna beseda: Gašper Malej.

Atlantis je po *Družinskih parabolah* druga zbirka zgodb Borisa Pintarja. Obe knjigi sta izšli pri Lambdi in obe je podpisal s svojim umetniškim imenom Gojmir Polajnar.

Atlantis je starogrško mitološko ime polboga oziroma velikana, ki na ramenih nosi zemeljsko oblo. In kakšne zgodbe prinaša na ramenih Gojmir Polajnar? Na eni strani osvetljuje temno stran družinskih razmerij, kot na primer v *Ojdiču*, ki je študija o zaljubljenem paru na pragu sijajne kariere, s krasnim stanovanjem (v centru mesta), ki mu »bog izkaže milost« in »podari sina«. Po drugi strani pa sledimo zgodbam razmerij, kjer se klozetirani gej speča z žensko (*Jaz, Klavdija, Pederetka*). Skupno je hendikepirano razmerje: hendikep je že zapisan v zgradbo razmerja. Tudi razmerja v homoseksualnih parih niso idealizirana (*Sofist*). Skupna točka hendikepa večjega števila Atlantisovih zgodb je torej nemoč v razmerjih.

Morda *Atlantida* šokira (ali celo stavi na šok), zagotovo pa nas *Strašilo* zgrabi za vrat in odvleče v brlog arhetipov, fantazem, matric in prikazni. Kot nas zagotovo v arhetipe zapeljevanja zmami *Barcelona, Mesto čudes*, kjer profesor zapeljuje možljavega študenta, študent pa zapelje športnega princa v gledališču Liceu na promenadi Rambla. V semiološki goščavi raznih znakov je govornica telesa še vedno aktualna.

Ocena *********

Pogovor z Gojmirjem Polajnarjem

Tako v *Atlantisu* kot v *Družinskih parabolah* je pomembna tematika prevzgoja in klozetiranje homoseksualne manjšine, druga pomembna skupna značilnost je groteskna in fantastična obdelava motivov, vendar je v *Atlantisu* to manj izostreno. Kako je prišlo do tega zanimivega premika?

Zanima me razmerje med literaturo in teorijo, saj sta navzoči ena v drugi. Teorija pretendira na objektivnost, vendar včasih v njej prepoznamo v žargon preoblečene zasebne strahove. Da je tudi teorija osebna zadeva, pride bolje do izraza v vsakdanjih odnosih, kakor v groteski in fantastiki.

Psihologija je postulirala človeški seksualni nagon, ki nima naravnega objekta, in v kulturi uslug bi drugačna postavka zamajala temelje razvejane dejavnosti. Homoseksualnost se tako artikulira kot tista nesmiselna točka, ki je pogoj možnosti družbene strpnosti.

Osrednje ženske književne osebe v vaših zgodbah pogosto privzamejo prvoosebno pripovedovalno vlogo – zakaj?

Kako učinkuje objektivno opravičevanje homoseksualnosti, njeno naklonjeno predstavljanje in aktivizem? Homoseksualca bi vsakdo spreobračal ob prvi priliki. Pa obrnimo perspektivo, pogledjmo od zunaj, s subjektivnega gledišča, pogledjmo

moško homoseksualnost z vidika heteroseksualne ženske, homofobne, kolikor nastopa kot zdravilka. Ali je to, kar prodaja kot pozitivnost, res pozitivno?

To je stran razlike, obstaja tudi stran istovetnosti: smo si moški in ženske res tako različni, kakor nas uči patriarhalna kultura?

Barcelona in barcelonski avtorji so vas nedvomno navdušili, zgodbo *Mesto čudes* ste ne le umestili v Barcelono, temveč ste jo tudi poimenovali po Mendozovem romanu.

Barcelona, od umetniške svobode do frankizma. *Mesto čudes*, kot je Mendoza naslovil svoj roman, v katerem z naturalistično natančnostjo podaja fantastično vzdušje razcveta med dvema svetovnjima razstavama, leta 1888 in 1929. To je bila pravljica doba obvladovanja narave, kar je omogočilo meteoritski družbeni vzpon. Danes smo priče znanstveno-fantastičnemu, bibličnemu obvladovanju človeka z biokemijo in elektroniko. Zato sem to zgodbo umestil v Barcelono in jo naslovil po tem romanu. Zaplet in razplet zgodbe sta sprevržena Lolita, profesor se zaljubi v svojega študenta. Detajle sem preverjal študijno, dogaja se na prelomu tisočletja, iz tega časa izstopi le univerzitetni maček, ki mu avtomobilsko strešno okno skopi glavo. Reklama je na ogled na You Tube: Ford SportKa 'Evil Twin'. Angleški cinizem ali kontinentalni eksperimentalizem?

Pomembna in inovativna tematika vašega pisanja je žensko zanimanje za geje, na primer zgodbi *Pederetka* in *Jaz, Klavdija*.

Pederetka, nespolna zaupnica geja in njegovih ljubezenskih razočaranj – je pregovorno boljše sprejemanje gejev s strani žensk še en stereotip? Tako ženske kot homoseksualni imajo v patriarhalnih družbah podrejen položaj in sprememba tega je ključna za prekrenitev katastrofičnega toka globalnih razmer. Med ženskami in homoseksualnimi kot skupinama je več paralel in križanj: ženske so vidna skupina, medtem ko so homoseksualni večkrat nevidna, obe skupini pa se nahajata v vseh družbenih slojih, kar zmanjšuje njuno solidarnost. Ženske na Zahodu danes ne čutijo potrebe, da bi se spominjale svojega položaja pred sto leti niti da bi solidarizirale z ženskami drugod po svetu, do homoseksualcev vzdržujejo patriarhalno držo, s tem pa posledično tudi do sebe. Morda je vloga pederetek, prej kot ozdravljenje gejev, reproduciranje gejevskih spolnih uslug.

Prav tako inovativno je prehajanje spolne identitete znotraj književne osebe, ta flotirajoča, metastabilna identiteta se zlasti kaže skozi gramatične označevalce (kar je posebej izrazito v zgodbi *Strašilo*).

Posameznik običajno pozna svojo spolno željo. Drseča spolna identiteta spominja na posiljevanje z neko drugo identiteto. Posilstvo se najprej zgodi z jezikom. V jeziku se opredelimo kot spolna bitja in dobronamerneži nas neutrudno opominjajo, kdaj se izražamo prav in kdaj narobe. Slovenščina ima za osebe tri spole, za otročke vse tri, za ženske dva, od katerih ima eden moško svojino. Kolikor je jezik medij nasilja, ga oblikujemo v medij strpnosti.

Zala Hriberšek

zala.hribersek@guest.arnes.si

Subverzivni vozni redi

Suzana Tratnik, *Česa nikoli nisem razumela na vlaku*, Beletrina, 2008.

Tako kot v prejšnjih, tudi v četrti knjigi kratke proze Suzane Tratnik *Česa nisem nikoli razumela na vlaku* ženska, o kateri piše, ni čustvena, neverbalna in potopljena v naravo. Stereotipi je ne držijo na svojem mestu v patriarhalno-gospodstveni strukturi. Ni niti šibka, niti se ji ne gospoduje, niti ne potrebuje močnega moškega, in je ni potrebno reševati. Ni neznana, pogubna in usodna ali odgovorna za vzgojo in patologijo svojih otrok. Tudi ni značilno neracionalna in nerazsodna. Ni nesrečna, čeprav je samosvoja in samotna. Ni kaznovana, če se definira kot seksualno bitje. In se ne ubije. Kaj še preostane ženskam?

Zgodbe *Vlakov* lahko beremo kot galerijo samotnih žensk – v najbolj spodbudnem pomenu besede »samota«, kot nasprotje komunikacijskemu šumu in nesporazumu.

Nina in Tadeja sta odšli po svetu, »nista od tukaj« in tudi »doma nista nikjer več«. Mija sprejme povsem novo odločitev, »naslednje leto bo sama štopala na koncert«. Sanja se iz Zvonikovega mesta odseli, stran iz »zanimke sobice, ne da bi pustila sporočilo za kogar koli«. Ira krade, spretno in uporabno – in preživi. Anja je samotna preučevalka tujih usod, ki bo objavila »najnatanejšje, nezmotljivo poročilo o človeških značajih«. Seveda znajo skakati z drvečih vlakov in prečkati nezavarovane prehode. Janja in Vivi se naučita brati zemljevid. Zahtevni zemljevid lastnega razmerja. Pa slikarka portretov, ki s hladnim pogledom in nežnimi potezami preriše študenta, bolničarko, dimnikarja –

nenavaden preobrat v študentovem podnajemniškem stanovanju ... Vsekakor: Vanja, ko se ji posreči nostrificirati angleško diplomo, najde zanikrno službo in zanikrno stanovanje, v katerem nič ne funkcionira – *ne odpiraj pipe, ker se ti bo roka posušila* – dokler ne pride mojstrica, in prihaja vsako jutro bolj zgodaj ...

Zgodbe *Vlakov* so odlične in napete: govorijo o vsakdanjih, včasih mejnih, spet drugač o grotesknih dogodkih in pripetljajih. Zgodbe se včasih odpeljejo po pričakovanem voznem redu, spet drugač bralca ali bralko odpelje drzen, nenavaden preokret, kretnica. In seveda, potovanje z vlakom s Suzano Tratnik je polno ironije in humorja.

Ocena ★★★★★

Pogovor s Suzano Tratnik

V *Vlakih* se oblikujeta dve sintagmi – realno in groteskno. Če se spomnimo Kafkovih grotesk, potem lahko rečemo, da je groteska metafora, ki na svoj način poveča nevidno. Kaj osvetljuje in naredijo vidno vaše groteskne zgodbe, še posebej *Česa nikoli nisem razumela na vlaku*, *Soba s posebnim vhomom* in *Ležeči odvetniki*?

V prvi zgodbi *Česa nikoli nisem razumela na vlaku* vidim neko patetičnost neznosnega ponavljanja vedno istega, dolgočasnega in izpraznjenega. To je večno ista vožnja z istim vlakom, ki posrka vse, ki se v nekem

času na njem vozijo – še mrtvi ne morejo izstopiti iz tega vlaka. Seveda: vlak je tudi zgolj naš prekleti vsakdan. *Soba s posebnim vhomom* je bolj fantazijski eksperiment o »življenju« popolne, čiste umetnine. *Ležeči odvetniki* pa so najbrž ravno tako groteska o ljudeh, ki se zaradi takšne ali drugačne nesrečne usode zapijejo do nezavesti, zanje pa poskrbi na videz milostna duša, dekle, ki je svojo socialno izolacijo preusmerilo v kvaziznanstveno, patološko proučevanje luzerjev. Če potegnem črto pod omenjenimi zgodbami, bi lahko rekla, da osvetljujejo grotesknost samih odnosov, v katerih kljub (ne)pristnosti vedno ostaja nekaj neulovljivega, a tudi neprijetno tujega, nekaj, česar se ne da udomačiti v globoki vezi niti prezreti v priložnostnem, neobveznem klepetu.

Naslednja zanimiva dvojnost je prehajanje spola pripovedovalke oziroma pripovedovalca. Morda je to bolj razvidno v *Vzporednicah*, a tudi v *Vlakih* lahko preberemo zgodbe moških o sebi in ženskah. Kdo so ti moški?

Izbira pripovedovalca zame nikoli ni načrtna. Enostavno začutim, da je neka zgodba lahko povedana prav skozi perspektivo moškega ali pa dečka. Pri tem se ne oziram na to, ali je to zares »moška« perspektiva, saj nenazadnje niti ne vem, kaj točno bi bil »ženski« pogled. Vsi ti moški, to sem jaz kot pišoča, ki si v tekstu lahko privoščim prehajanje

med spoli. Vedno se poskušam osredotočiti na vzdušje in pripovedi kot same zgodbe, ne pa na premočrtno izpisovanje t. i. ženske usode – te gotovo ne razumem kot zgolj življenje ali doživljanje ljudi izključno ženskega spola.

Mesteca – po zakotnosti in zadušljivosti spominjajo na Grumovo Gogo – so brezupno dolgočasna, kjer sta edina dogodka tombola ali požar, ki ga niti ni bilo. Kako je s topografijo teh mestec? Kakšna je strategija voznih redov medmestnih povezav z vlaki? In nenazadnje, kam potujejo malomeščani?

Taka mesteca so kakor nevidne pajčevine, le da v njih ulovljene muhe dolgo (pre)živijo. In vsak ima zgolj eno samo možnost za odhod ali pobeg – če takrat ne odpotuje ali ne skoči iz vlaka na pravem mestu, ga pajčevina potegne nazaj ... Strategija lokalnih voznih redov? Če pogledamo (resničnostne) povezave z vlaki ali avtobusi, jih tako rekoč ni več. Malomeščani pa najbrž potujejo na lokacije, ki so enako predvidljive kot njihov dom – četudi so te destinacije »eksotične«. Udomačitev eksotičnosti je gotovo močan malomeščanski dosežek in mnogi eksoti, žal, podležejo.

Kaj dela nagrajenka Prešernovega sklada leto dni pozneje?

Za mano je končani prevod, pred mano že nov. Pišem eseje. Za drugo leto pripravljam novo zbirko kratkih zgodb in roman. V naslednji zbirki mislim obdelati malo starejše ženske. Začelo se bo z najstnicami, pa s starejšimi ženskami, ki se soočajo s tem, kar so nasanjale najstnice (*smeb*) ... Trenutno pa pišem živalske zgodbe, nekakšne sodobne pravljice, ki so lahko kraljestvo grotesknega in, kakor upam, polne nepričakovanih in navidez nelogičnih preobratov.

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Potovanje na konec seksa

Guillaume Dustan, *Močnejše od mene*, ŠKUC-Lambda, 2007.

Guillaume Dustan (1965 – 2005) se je povsem posvetil pisanju in založništvu, ko je odkril, da je okužen s HIV, a ker je pisal in živel manj uglajeno kot nekateri drugi avtorji romanov o aidsu, je pri javnosti nalletel na neodobravanje, če ne že tudi na zavračanje in sovraštvo. Ko preberemo njegov kratek roman *Močnejše od mene* (prevedel ga je Brane Mozetič), nam je najbrž kar hitro jasno, zakaj je bilo tako. Dobili smo roman z verjetno najbolj eksplicitnimi, podrobnimi in ekstenzivnimi opisi gejevskega seksa v slovenščini. Dustan je umrl (najbrž samomor) le slab teden po podpisu pogodbe za pričujoči slovenski prevod knjige.

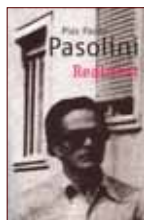
Roman je sestavljen iz opisa enega seksa za drugim; pravzaprav gre za en sam seksualen pohod po (večinoma) pariški gejevski sceni (»S koliko tipi sem se zalzal v življenju? Z najmanj tisoč.«). Ne gre pa za kakšno vanilijo, temveč za veliko štrikanja, S/M, fuk zmenkov, fistinga, sketanja, usnja, škorenj, udarcev, brc, popersa, džointov in alkohola (»Sem stroj za užitek. Sprejemam v fuk ledercah, usnjenih tangicah, v škornjih. Imam muziko, orodje, droge. Imam popolnoma čisto rit. Vse znam delati. Poljubljam. Ližem. Fafam. Ščipam. Zvijam ude. Vdihavam. Nategujem. Vlečem. Porivam. Božam. Udarjam. Držim. Odprem. Razširim. Vstopim. Pridem. Potopim se. Ščijem. Slinim se. Pljuvam. To, da bi mi prišlo v kondom, je edino, česar še vedno ne znam.«).

Ni za tiste z občutljivim želodcem, moralo ali kakšnim posebej sterilnim odnosom do osebne higiene (»Povlekel je ven svojega tiča. Cuzal sem mu ga. Smrdel je, rekel sem si, da ko je načrtoval taka srečanja, si ga gotovo zanalašč nekaj dni ni umil.«). In kar je pokonci spravilo gejevske in aids organizacije: kar nekaj tudi popisov nezaščitenih spolnih odnosov (»Odkar sem bil pozitiven, sem se sam sebi zdel kot nabita pištola. Sperma je zamenjala krogle.«), med njimi so tudi taki, kjer je (vsaj) eden od partnerjev seropozitiven.

Drugega v romanu ni dosti. Nekaj malega zvezo o partnerstvu s Quentinom, o službi skoraj nič. Vendar je del, ko gre pripovedovalec z očetom v Berlin, še prav posebej presunljiv, najbolj tam, kjer se zaplete z moškim, ki v svojih kuhinji nazadnje joče in te solze ostanejo z Guillaumom. Sčasoma tudi za pripovedovalca seks postane vse bolj vprašanje smrti, prej kot nekakšnega reproduktivnega življenjskega veselja (»Seks me je vse bolj navdajal z željo, da bi umrl.«), zato se na koncu umakne – na drug konec sveta in v pisanje (»Ponudili so mi službo na soncu, na drugem koncu sveta. Tam bom napisal svojo knjigo, nadaljevanje moje ekspresne psihoterapije. ... Tukaj je bilo moje potovanje zaključeno. Moje potovanje na konec seksa. Zdaj mi je bilo vse znano. Vse, razen nemogočega. Mučenj smrkavcev, grupnjakov s spermo. Prišel sem do nemogočega.«).

Za pripovedovalca je odhod (iz Pariza, od Quentina, od seksa v pisanje) najboljša odločitev v življenju. Tako kot je to včasih za vse nas edina rešitev.

Ocena

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Občutek za vedno neizpolnjenih dni

Pier Paolo Pasolini, *Realnost*, LUD Šerpa, 2007.

Oznake, ki jih Pasoliniju (1922 – 75) ponavadi lepijo, pravijo, da je presenetljiva zmes marksizma, krščanstva in seksa ter vsestranski umetnik in kritični intelektualec. Jasno pa je tudi, da so mu bili všeč fantje, nemara še posebej tisti rahlo nevarni iz delavskih slojev. Na smrt všeč.

Saj Pasolini je v Sloveniji s svojimi filmi še kar poznan, zadnja leta pa končno izhajajo tudi prevodi njegovi literarnih besedil. Leta 2000 je Gašper Malej prevedel roman *Izrek*, potem je 2005 izšla drama *Svinjak*, 2006 pa še romana *Amado mio* in *Nasilno življenje*. Nazadnje, lani, vendarle tudi izbor iz Pasolinijeve poezije v izboru in prevodu Miklavža Komelja in Tomislava Vrečarja, vsak od njiju je napisal še svojo spremno besedo (drugi tam piše o svojem bratstvu s Pasolinijem in v tem smislu tudi takole: »Pravijo, da si bil deklariran gej, toda jaz tega ne verjamem.« Tudi prav.).

Realnost prinaša sicer manj kot desetino vse Pasolinijeve pesniške zapuščine, vendar pa kljub temu po nekaj pesmi iz vsake njegove zbirke. In še njegovo pismo Ginsbergu pa Pasoliniju posvečeno pesem Jacka Hirschmana. Sicer pa je pred nami prava zakladnica: mladeniči, mati, mati, politika, komunizem, marksizem, Italija, hinavščina, (malo)meščanstvo (»prav malo milosti do religije katoliške buržoazije / moje dežele«), samota (»biti moramo zelo močni, / da bi ljubili samotno«), Cerkev (»Ni bilo večjega grešnika od tebe,« pravi »Nekemu papežu«), literati (»Jaz ljubim Ginsberga«), umetniki, pop osebnosti in še več. Mnogo več.

Ocena

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Tatjana Greif, *Arheologija in spol*, ŠKUC Vizibilija, 2008.

Na sledi za človekinjo

Knjiga s podnaslovom *Podobe spolov* v interpretaciji prazgodovinskih kultur v Sloveniji je avtoričino doktorsko delo, nedvomno inventivno, tako za arheologijo kakor za študije spolov pri nas. Kdor misli, da je vprašanje spola v prazgodovini oziroma spolne razlike med t. i. lovčerm in nabiralko, nekaj na ravni faktov, zapičenih v naravni red, se zelo moti. Greifova namreč dokazuje ravno nasprotno: arheologija je interpretativna praksa. V tem duhu kritizira njen androcentrizem in navidezno nevtralnno rabo slovnicega spola, edninskih izrazov »človek«, »prednik«, »lovec«, ki kažejo na spolni redukcionizem – kar tudi ponazori z vrsto konkretnih in zelo zgovornih primerov. Za arheološke razlage sta tudi sicer značilna poseđanje, vnašanje modernih vzorcev v preteklost, in predvidevanje o kontinuirani razvojni realnosti, tudi spolne ureditve. Zlasti v medijskih prispevkih se populistično izpeljuje seksualno in reprodukcijsko vedenje človeške vrste kar iz kamene dobe. Tako se stereotipi potrjujejo z medsebojnim utrjevanjem sedanjosti in preteklosti.

Ženska dejavnost v prazgodovini ne velja za »pravo«, ampak za »naravno« delo. Ali so potemtakem ženske zunaj kulture, če naj bi zgolj nabirale sadeže in koreninice, izdelovale lončene posode, se lišpale in seveda rojevale? Tudi na osnovi t. i. pridatkov ob najdbah skeletov se velikokrat domneva o njihovem spolu. Redki izjemi sta – vsaj po medijskih prispevkih sodeč – 3100 let stara mumija, ženska, za katero so avstral-

ski raziskovalci ugotovili, da je bila v resnici moški. Arheologi pa so (2000) v Londonu izkopali ostanke gladiatorke, od katere sta ostala medenična kost in del bojne oprave. Spolno stereotipizacijo so prve poskušale pretrgati določene raziskovalke v 70-ih letih: po Evropi najdene kipce Vener, ki po tradicionalnih razlagah predstavljajo fertilitetnost, so razglasile za znamenja prvobitnega matriarhata. Ta predpostavka je seveda zmotna, v sami arheologiji kot znanstveni disciplini pa so ne-žne in spretno ženske ročice še naprej kvečjemu opravljale »arheološko gospodinjstvo«, torej čistile in skrbele za najdbe. Saj se ve, kdo je pravi arheolog – postaven in pogumen belec, ki mu je pomočnica tudi ljubica. To pa je filmski Indiana Jones! Seveda, arheologija se je kot veda formirala v 19. stoletju, nacionalizem je bil eden njenih temeljnih vzvodov, njeni podatki pa »meso in kri« kolektivnih mitov o izvoru narodov ... in prednik tako postane »naš prednik na našem ozemlju«. In slednjič oče naroda, bi lahko dodali. Feministična intervencija je v arheologijo vpeljala nujne parcialne perspektive in umeščene vednosti. Načela je ideologijo spolnih razlik, ki daje znanstveno osnovo arheološki teoriji, ta pa lepo *poznanstveni* spolne razlike skozi prazgodovino, jim da časovno globino in kronološki okvir, tako da slednjič postanejo apriorne. Arheologija spolov poskuša ponovno pretresti vprašanje objektivnosti in preseči spolno stereotipne interpretacije prazgodovine, ki praviloma izpuščajo razlago vsaj polovice človeške vrste.

Ocena *****

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Bog, narava in človekove pravice

Literarni zgodovinar in teoretik Janko Kos je najbrž edini akademik, ki ga je bilo kdaj videti na gejevskem in lezbičnem filmskem festivalu. Tudi njegove književne študije, razen nekaterih starejših (npr. zadrege ob Shakespearovih sonetih), v smislu homofobije večinoma niso posebej sporne, v glavnem gre pač za nekakšen meščanski liberalizem.

V zadnjem času pa se je Kos aktiviral tudi v širših družbenih razpravah, največ znotraj Zbora za republiko. In smo tu. V intervjuju za *Mladino* je 7. februarja letos natresel par zanimivih misli o ne/strpnosti in homoseksualnosti. Kos posredno prizna, da gremo posameznim desničarjem (ni jasno, če v tem pogledu sem šteje tudi sebe) homoseksualci na živce, kot bi šla lahko levičarju na živce kakšna druga manjšina, a se retorično vpraša, če »je nestrpnost do homoseksualcev značilnost desnice ali samo nekaterih desničarjev«.

Problem odnosa do homoseksualnosti je po Kosu predvsem v od-

nosu do porok. In v ta namen potegne na plano »moderen katoliški nauk«, po katerem »homoseksualnost sama po sebi ni nič slabega. Slabo, grešno pa je prakticiranje homoseksualnosti. Isto velja za heteroseksualnost, ki je grešna samo zunaj zakona.« Prakticiranje homoseksualnosti je torej zmeraj grešno, za heteroseksualnost to velja le zunaj zakona? In kakaj torej ne dovoliti istospolnih porok? Enkrat lahko ugibate: ker je »zakon prostor, v katerem naj se rojevajo otroci«. Pa kaj, če tudi vsi heteroseksualci nimajo otrok: »Posvajanje je poseben problem, naravna reprodukcija naj se godi praviloma znotraj zakona.«

Ampak po Kosu je problem strpnosti precej širši, saj se »pojem strpnosti nenadoma širi na vse mogoče primere in vprašanje je, kje je tu meja«, saj imamo zdaj kar inflacijo pravic otrok, starcev, upokojencev, manjšin in tako dalje. »To postaja zdaj že nebulozno.« Seveda, kaj pa drugega. Razen če morda pripadamo kateri od manjšin in kar naenkrat ugotovimo, da so nekakšne splošne pravice (ki so jih vzpostavili in jih vzdržujejo premožni, belopoliti, strejti moški srednjega razreda) v resnici same po sebi pravice neke posebne manjšine (opisane v prejšnjem oklepaju).

In o kom je tu sploh govora? »Homoseksualcev je največ 4 do 10 odstotkov, lezbijk še manj, največ dva odstotka vseh žensk, čeprav ni povsem jasno, kaj to je, pri moških je homoseksualnost bolj jasno definirana.« Dobro, procenti za geje so fer. Recimo. Ampak človek obnemi, ko bere o lezbijkah. Lezbijstvo je še zmeraj nekaj nejasnega, nekaj, kar se klati po meglicah medženskih odnosov, za ženske pa tako in tako nikoli ni jasno, kaj sploh hočejo. In ker je lezbijstvo nekaj tako neumljivega, je povsem naravno (sic!), če med lezbijki najagaš enega fejest dedca. Pa je. (Saj te teze so znane, ne?)

Pa kaj se sploh gremo, saj so »vprašanja homoseksualcev, Romov in izbrisanih obrobna – bistveno vprašanje za Slovence je zdaj kapitalizem«? Brez dvoma, tudi kapitalizem. Ampak za koga so druga vprašanja obrobna? Za nas (ki smo paranoidno obsedeni sami s seboj?) že ne! In ko Kos ponovi, da »problem ni homoseksualnost, ampak kapitalizem«, se z njim nazadnje vendarle popolnoma strinjamo. Saj prav to ves čas trdimo: homoseksualnost *ni* problem, problem je odnos družbe in nekaterih posameznikov do nje.

Plošče poslušša in na koncerte hodi Janis.

zhmuxel@yahoo.com

Tiha revolucija

Foto: Janis

A. J. Shanti je mlada, perspektivna kantavtorica iz New Yorka, ki šele dobro začenja svojo glasbeno pot pred občinstvom.

Umirjena, prijazna, na odru pa pravi vulkan emocij in talenta. Ob akustični spremljavi z izrazitim vokalom poje lastna, večinoma ljubezenska besedila z izjemnim čustvenim nabojem in temačnimi podtoni, in pravi užitek jo je poslušati. Nekakšen nezakonski otrok Shanie Twain in Nicka Cavea, torej. Akustična kitara nas popelje k njenim ameriškim koreninam, bolečine ter hrepenenja polna besedila pa v njen mali osebni svet, ki si mnoge značilnosti deli z osebnimi svetovi vseh nas. Z A. J. smo se pogovarjali po njenem februarjem nastopu v klubu Monokel.

Je to tvoj prvi obisk v Sloveniji? Kako se počutiš pri nas?

Res je, tukaj sem prvič, vsega pa je kriva moja hrvaška prijateljica Dora, ki dobro pozna Ljubljano in Monokel in me je prepričala, da moram nujno imeti koncert pri vas, ker so »slovenske lezbijke tako zelo fajn« (smeh). No, pa sem prišla.

Na internetu sem poskusila najti nekaj osnovnih informacij o tebi, saj se večina mladih glasbenikov brez založbe zelo agresivno oglašuje na spletu. Kot kaže, pa zate to ne velja.

Moja glasba je pogosto o meni in je meni tudi namenjena, tako da je ta koncept igranja za druge zame pravzaprav povsem nov pojav. Sicer mi je zaenkrat všeč, vendar pa je bilo moje ustvarjanje tako dolgo moja osebna stvar, da ... Nisem še povsem navajena. Ker sama nisem najbolj podkovana na področju trženja in tehnologije, so mi šele prijatelji v zadnjem času odkrili vse možnosti samopromocije in me spodbujali, naj svojo glasbo delim z drugimi. Glasba je bila vedno nekaj, kar sem počela zase, sama ne potrebujem nekih bleščavih nastopov in ni se mi treba prodajati, čeprav vedno bolj ugotavljam, da bi glasba na ta način lahko postala moj vsakdan, in ne zgolj hobi. Glasbena kariera me vedno bolj zanima.

Za tiste, ki te ne poznajo, moram seveda zastaviti tudi osovraženo klišejsko vprašanje o tem, kako bi sama opisala svoje glasbeno ustvarjanje.

Kratek odgovor bi bil, da gre za bridke ljubezenske pesmi. Njihova sporočilnost je večinoma izražena

v metaforah in ... pravzaprav je lastno glasbo res težko opisati (smeh). Kadar pišem pesmi, se glasba, besede, občutki in čustva nekako zlijejo v eno. Moje pesmi so zelo osebne, kljub temu pa se mi zdi, da sem včasih nekje zunaj sebe, kar služi kot nekakšen ventil. Skozi pesmi lahko izrazim stvari, ki jih sicer nikoli ne bi povedala, saj v vsakdanjem življenju nisem tako čustvena in poetična. Pesmi mi tako služijo kot medij.

Danes si igrala pred majhnim občinstvom, vendar je bil nastop morda ravno zato izjemno čustven in doživet. Kako doživljaš nastopanje v živo?

Na odru se popolnoma razgališ, poslušalcem in poslušalkam ponudiš vse, kar imaš. Na začetku vedno nekoliko omahuješ in si negotova, sprašuješ se, ali bo ljudem tvoja glasba všeč, ali te bodo hoteli poslušati dalj časa. To ni tako enostavno. Zato je najboljša stvar, ki se ti pri igranju v živo lahko zgodi, da ljudje začutijo tvojo glasbo, da »padejo noter«. Ko to vidiš, tudi ti od nekje prejmeš dodatne moči in se lahko res vživiš. Ko si tako povezan s poslušalci, je občutek res fantastičen.

V promocijskem gradivu za današnji nastop smo lahko prebrali, da se identificiraš kot »genderfucking dyke«. Glede na to, da genderfucking govori o preseganju spola in da ga izraz dyke pravzaprav definira, pa je to tako rekoč okismoron, mar ne?

Kar zadeva spolno usmerjenost, so mi bile vedno všeč ženske. Sem tudi feministka. Vendar pa obstaja del mene, ki je bil vedno nekoliko »pedrski«. Ne gejevski v smislu moje spolne usmerjenosti, gre bolj za način izražanja, ki ga prakticiram. Včasih se počutim kot fant, včasih kot gej, včasih pa kot butch ali femme. To se mi zdi zabavno. Zato ta izraz zame ni oksimoron, ker lahko spolno usmerjenost izražam na en način, moja spolna identiteta pa je lahko malo tu, malo tam. V osnovi pa sem še vedno ženska, ki ljubi ženske.

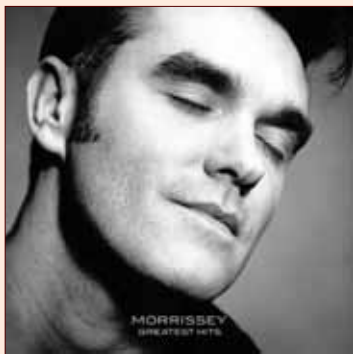
Kako se to igranje s spolom oz. genderfucking kaže v tvoji glasbi in nastopu?

Moja najbolj ženstvena lastnost je moj glas, ki pa se nekako ne ujema z ostalim, kar vidite (smeh). Prijatelji, ki me prvič slišijo peti, so zelo presenečeni nad ženstvenostjo mojega glasu. Tudi v glasbi je spolnost močno prisotna, saj ne pojem o ženskah zgolj z uporabo ženskih zaimkov, temveč tudi o dejanskem ljubljenju z njimi.

Kakšni pa so tvoji načrti za prihodnost?

Zanima me ogromno stvari, tudi aktivizem in socialno delo, toda ko pomislim, kaj je tisto, kar me žene, je odgovor jasen. Glasba. In še enkrat glasba.

Morrissey — Greatest Hits

Morrissey, nekdanje srce in duša legendarnih Smithsov, goji neustavljivo potrebo po izdajanju plošč z največjimi uspešnicami. Razmerje je nekako 5:8 v korist njegovim siceršnjim (studijskim) albumom, na katerih najdemo precej več logike in tudi precej več uspešnic. Tokratni izbor boleha za vsemi običajnimi simptomi kompilacij. Sestavljen je iz očitnih hitičev tipa *Everyday Is Like Sunday* in *The More You Ignore Me, The Closer I Get*, poleg tega pa se znajdejo na plošči še nekateri precej bolj »švoh« komadi, ki so ali niso bili izdani kot singli, ter dve povsem novi stvaritvi, od katerih vsaj ena spada v *Kva?* kategorijo. Vsekakor vam svetujem, da si raje omislite *You are the Quarry* in *Ringleader of the Tormentors*, zadnja dva albuma tega sicer izvrstnega umetnika, pa mogoče še *Bona Drag* in *Vauxhall And I* iz devetdesetih za polno mero. Na ta način boste ljubitelji dobre glasbe dobili skoraj vse komade te kompilacije, zraven pa še vse tiste res dobre Morrisseyeve pesmi.

Ocena

Gay for Johnny Depp — The Politics of Cruelty

Konceptualni bendi dandanes niso redkost, bendi s tako ozko zastavljenim konceptom, ki je v povsem obratnem razmerju z doseženim uspehom, pa so vsekakor nekoliko nenavadno presenečenje. *Gay for Johnny Depp* so hardcore, nekateri bi rekli metalski bend, ki svoje viže plete okrog sadističnih homoerotičnih dogodivščin z igralcem Johnnyjem Deppom, kadar so prave volje pa še z ameriški marinci. S promocijskim gradivom v obliki eksplicitnega pisma Johnnyju Deppu so razburkali glasbeno javnost in najavili svoj prvenec, ki se je presenetljivo pojavil na glasbenih lestvicah. Na njem mrgoli obscenih, enoinpolminutnih žaganj, variacij na znano temo. Zanimivo bo videti, kako dolgo bodo pri njej vztrajali in kdaj se bodo poslušalci naveličali monotone glasbene pornografije. Zaenkrat so še zmerno do pretežno zanimivi, če lahko verjamemo govoricam, pa nas v najslabšem primeru čaka še nadaljevanje v obliki benda bivšega člana z imenom Gayer for Johnny Depp. Ali kot bi rekla vaša babica: ježišmarija!

Ocena

Silence — Ljubezen na smrt

Tišina je zoper udarila, tokrat prvič v materinščini. Duo je na zgolj izdal glasbo iz gledališke predstave *Ljubezen na smrt - Koncert za kuharja, 6 vajencev in 3 pomivalce* in ponovno zadel žeblico na glavico. Za izhodišče sta zbrala pesmi, ki govorijo o ljubezni in smrti ter njunem prepletanju, in v vlogo pevcev postavila kar gledališke igralce iz omenjene predstave. Besedila so prispevali mojstri ekspresionizma in simbolizma, orgazmirali pa boste tudi privrženci fin de sièclevske dekadence. Na jedilniku se med drugim tako znajdejo Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Wilde in Lorca (le komu se ob tem sezamu ne bi oglasil gejdar), ki doživijo nove interpretacije svojih del v moderni glasbeni preobleki, ki pa se od pesmi do pesmi močno razlikuje, saj se Silence poigravata z izjemno raznolikimi žanri (ljudje okrog vas pa že dobivajo tisti vprašujoči kdo-je-zame-njal-cd pogled). Glasbena in gledališka mojstrovina, ki napolni vaše srce in vaše želodčke. Vredno ogleda in prisluha.

Ocena

P. J. Harvey — White Chalk

Osebnost se mi vedno zdijo zelo zanimivi izdelki, ki pri kritikih dobijo izjemno visoke ocene, pri siceršnjem poslušalstvu pa pogorijo. Obratni fenomen je nekoliko lažje razložljiv (panem et circenses oz. Birtney et Christina), ker je raja pač raja, nenavadno pa je, da je odlični album P. J. Harvey doživel tako negativen odziv ravno pri oboževalcih. Možen vzrok? Preveliko odstopanje od prejšnjih del, prevelika inovativnost in drznost. *File mignon* v BigMacu, kot se je izrazil nek kritik. Polly Jean na tem hipnotičnem, kontemplativnem albumu opusti veselo kitarško pankijado in se posveti javkajočim baladam na klavirju, odpetim s precej višjim glasom, kot smo ga vajeni. Akustične skladbe zaudarjajo po poznih jesenskih dneh, prežetih s temačno poezijo hrepenjenja in iskanja, ki odmeva po močvirnatih poljih in vas pahne v depresijo za naslednjih nekaj dni. Ta polurni ezoterični izlet pripočam predvsem eklektikom, ki so se pripravljene potopiti globoko vase in tam malce šariti naokrog.

Ocena

Filme gleda Luka Pieri

pieri.luka@gmail.com

Lak za lase

Odlična igra, optimizem, privlačne koreografije in glasba se spojijo z zimzelenimi tematikami v živopi-snem muzikalu okroglih razsežnosti.

Produkcija: ZDA, 2007. Režija: Adam Shankman

Scenarij: Leslie Dixon (po predlogi Johna Watersa)

Igrajo: Nikki Blonsky, Michelle Pfeiffer, John Travolta, James Marsden, Queen Latifah

»Dobro jutro, Baltimore!« prepeva živahna, bunkasta najstnica Tracy (enkratna debitantka Nikki Blonsky) nekega sončnega jutra leta 1962, medtem ko se odpravlja v šolo. Doma, prilepljena na televizijski sprejemnik, je s prijateljico Penny tako rekoč, še preden bi šolski zvonec do konca zazvonil, da slučajno ne bi zamudila priljubljenega šova Cornyja Collinsa (vedno lepi James Marsden). Bolj kot kar koli na svetu si Tracy namreč želi nekoč nastopiti v znameniti oddaji.

Sreča se ji nasmehne – v obliki čednega sošolca in zvezde oddaje Linke Larkina (Zac Efron iz *Srednješolskega muzikala*) – in širokosrčna mladenka zapleše do zvezdnitva. Kar gre hudo v nos dosednji prvi dami šova Amber (Brittany Snow), še bolj pa njeni spletkarski mami (čudovito zlobna Michelle »Zasebnost prihrani za kamere« Pfeiffer), koproducentki oddaje, ki se zavzema za hčerino zmago na težko pričakovanem tekmovanju za naziv Miss frizure in za dokončno ukinitvev »Črnskega dne«, posebnega kotička Collinsovega šova, ki ga enkrat na mesec vodi Raglja Maybelle (Queen Latifah). *Rhythm & blues* je med mladino vse bolj priljubljen in v integraciji je prihodnost. Tega se zaveda tudi Tracy, ki ima še eno skrito željo: da bi bil vsak dan črnski dan.

Eno leto pred zgodovinskim navorom Martina Luthra Kinga se bodo Tracy in njeni novi prijatelji iz črnske skupnosti, združeni v skupni želji po vidnosti in svobodi, z roko v roki uprli diskriminaciji in lice-merstvu zavrte družbe in spremenili svet. »Dobrodošla v šestdesetih,« veselo zapoje Tracy še bolj okrogli, ljubeče zaščitniški mami (fenomenalni John Travolta), ki že deset let ni stopila iz stanovanja, ko jo povede na ulice »novega ritma«, v »čas drugačnih«.

V novi priredbi kultnega filma Johna Watersa (nikar ne zamudite njegove genialne *cameo* vloge ekshibicionista v uvodnem prizoru) – ki se je s prvim *Hairsprayem* nekoliko oddaljil od provokativne zbadljivosti predhodnih del kot *Polyester*, *Female Trouble* in *Pink Flamingos*, vendar je, prav tako kot Shankman skoraj dvajset let pozneje, s humorjem, glasbo in dobro voljo zadel v polno – si vse-kakor zasluži posebno pozornost ravno John Travolta, ki je s svojo briljantno vlogo ustvaril enega najboljših likov zadnjih let.

V nasprotju s prvo Edno, ki jo je v Watersovem filmu igrala (dobesedno) velika Divine (alias Harris

Glenn Milstead, transvestitska ikona *par excellence*, kateri je bil posvečen letošnji GLBT filmski festival v Torinu), je Travoltova Edna le zmerno kičasta, stereotipizirana zgolj v smislu staromodne gospe delavskega razreda, nikoli groteskna. Bizarni rezultat njegove perfektne pojave je, da Edna, kljub temu da dobro vemo, da jo igra moški, izgubi kakršen koli namig karikature in postane prav tako, če ne še bolj, pristna kot ostali liki – in že zaradi njegove smrtno resne izjave: »Veš kaj, punca. Sanjala sem o pralnem avtomatu na kovance, pa sem (cikcakasti zamah z dlanjo) prav hitro pristala na trdnih tleh,« je film več kot vreden ogleda.

Lak za lase je eksplozivna, pisana himna radosti, enakopravnosti in, še prej kot strpnosti, *ljubezni* do drugačnosti in raznolikosti, polna odlične glasbe in razposajenega plesa, ki togim arogantnejšem kot ostru klobučka sporoča, da je napočila čas, da si *outsiderji* vsega sveta izborijo pravice, za katere so bili prikrajšani. Vsekakor najbolj gejevski film leta.

Ocena ★★★★★

Novo na DVD ... doma

Zapiski o škandalu

Produkcija: VB, 2006. Režija: Richard Eyre

Scenarij: Patrick Marber (po romanu Zoe Heller)

Igrajo: Judi Dench, Cate Blanchett, Bill Nighy, Andrew Simpson

Silna drama o pošastni obsedenosti, sebični strasti, ki se sprevrže v umsko ugrabitev zbeganih čustev. Barbara je učiteljica zgodovine, stara devica, zmajevka, ki je med srednješolci in kolegi znana po hladni strogosti. Napeta razdalja med ponosno Barbaro in svetom, na katerega potihoma gleda zviška, je skoraj srhljiva, kot tudi njeno »prežanje« na novo učiteljico likovne umetnosti, mlado Shebo. Za njeno porcelanasto nežnostjo Barbara sčasoma zazna krhko nezadovoljstvo, ki pa si ga – predana edino intimni zvezi z zvestim dnevnikom – razlaga čisto po svoje. »Ona je tista, ki sem jo čakala.« Shebin tesnobni notranji svet pretrese predrzni petnajstletni učenec, ki se mu Sheba sprva upre, nazadnje pa se prepusti skrivnemu razmerju, ki predstavlja težko pričakovano možnost za beg od napornih družinskih in družbenih obveznosti. Ko ju Barbara odkrije, se dotleje natančna, čeprav lažna slika, ki jo je ustvarila njena potuhnjena, samozadostna strast, nenadoma zamegli. In s čustvenim izsiljevanjem preračunljiva Barbara končno doseže svoj cilj, ko se v begu pred javnim osramočenjem in družino nesrečna Sheba zateče v njen hinavski brlog. Igralski *tour de force* odličnih Judi Dench in Cate Blanchett.

Ocena ★★★★★

Novo na DVD ... v tujini

The Gymnast (Telovadka)

Produkcija: ZDA, 2006. Scenarij in režija: Ned Farr

Igrajo: Drea Weber, Addie Yungmee, Allison Mackie, David De Simone

Po usodnem padcu se je morala izjemno nadarjena telovadka Jane odločiti za kariero in je zdaj poklicna maserka. Neizživeto ljubezen do športa nadomešča z rednim tekom po predmestni sosesi, s katerim preganja tudi nezadovoljstvo, ki izvira iz zakona, v katerem ljubezni že dolgo ni več. Ko se ji ponudi nepričakovana možnost, da bi nastopala kot akrobatka v Las Vegasu, Jane brez pomislekov sprejme novi izziv. Tako spozna čedno plesalko Sereno, s katero začne vneto trenirati, toda ob njej se v Jane prebudijo tudi nova čustva, ki si jih sprva ne zna razložiti, naposled pa privedejo do osupljivega odkritja. Film, ki je na različnih festivalih prejel številne nagrade in je bil prikazan tudi na lanskoletnem ljubljanskem festivalu gejvskega in lezbičnega filma, je vizualno hipnotično delo, ki spretno kombinira dramatičnost, čustvenost in sproščujoč humor. Glavni igralci se odlično ujameta in zmerni režijski čut Neda Farra (ki je tudi mož glavne igralkice in koproducentke Dreae Weber, sicer priznane akrobatke, ki je med drugimi sodelovala z Madonno, Cher in Pink) ustvari prepričljivo napet ritem, ki ga prepojitja skrivnostnost in čutnost.

Ocena

Puccini for Beginners

Produkcija: ZDA, 2006. Scenarij in režija: Maria Maggenti

Igrajo: Elizabeth Reaser, Gretchen Mol, Justin Kirk

Romantična komedija o ženski, ki se ni zmožna zavezati z žensko, o moškem, ki se ne more zavezati z drugo žensko in se zaplete s prvo žensko – ki se medtem zaplete tudi z drugo. Allegra preboleva biseksualko, ki jo je pravkar zapustila, ker je Allegra ni ljubila, in spozna univerzitetnega profesorja Philipa, s katerim se začne videvati, ker ji je všeč. Nato spozna Grace, ki je lepa, zanimiva in zmedena zaradi težav, ki jih ima s fantom. Trikrat lahko ugrabite, kdo je njen fant. In Allegra in Grace se začneta videvati, ker ... ker imata nekaj skupnega. Eden glavnih problemov filma so zoporni teatralni vložki (par, ki kot strela z jasnega nagovori zamišljeno Allegra v parku z »modrimi« nasveti o ljubezni; samske ženske, ki oponašajo njene kretnje ob srkanju kave v baru; glas, ki Allegra nahruli preko zvočnika na podzemnem vlaku), ki na nek način spominjajo na film *Jeffrey* (ki pa je temeljil na gledališki igri, zato so bili tam povsem primerni in učinkoviti). Kljub nekaterim zabavnim prizorom (predvsem proti koncu) je film tudi prepogosto okrašen s hudo neizvirnim humorjem (Samantha: *Nisem lezbijka. Allegra: Ne morem verjeti, da me bočeš zapustiti zaradi tako trapaste malenkosti; Volila je za republikance, že takrat bi te moralo skrbeti* – stokrat slišano), za nameček pa je tudi precej slabo odigran (izjema je pasja »ledena kraljica« Nelle, ki jo igra Tine Benko). Primeren kvečjemu za deževno nedeljsko popoldne.

Ocena

Scenes of a Sexual Nature

Produkcija: VB, 2006. Režija: Ed Blum. Scenarij: Aschlin Ditta

Igrajo: Adrian Lester, Ewan McGregor, Catherine Tate, Andrew Lincoln

Sedem bolj ali manj povezanih zgodb nekega sončnega popoldne v londonskem Hampstead Heathu. Jamie in njegova žena Molly se pogovarjata o multiplih orgazmih, ko Molly spozna, da njen mož odsotno opazuje privlačno dekle, ki bere Camusa. V majički in spodnjicah. Priletna Iris in Eddie se spoznata na klopi z razgledom na mesto in ugovovita, da se v resnici že dolgo poznata (pa recimo, da ne bomo razkrili, od kdaj). Dolgoletna partnerja Billy in Brian medtem uživata ob jezeru, kamor zahajajo (»križarijo«, lovijo, saj veste ...) moški, in se mimogrede dotakneta Billyjevih težav s promiskuiteto. Ob pogledu na mimoidočo družino Billy predlaga nenavadno rešitev: lahko bi posvojila otroka. Toda Brian ni navdušen ... in morda ima prav, kajti Billy kmalu izgine v grmovje za privlačnim mladeničem. Anna, čudaška ženska spremenljivega razpoloženja, se preroka s fantom, in ko ta odide, jo skuša mladi Noel potolažiti, čeprav se ne poznata. Po razumljivih poskusih, da bi ga nagnala, mu Anna predlaga, da se dasta dol. Kar tam. Sicer občasno zabaven in mestoma prisrčen film, ki pa bi se lahko osredotočil le na tri ali štiri zgodbe, saj je po desetih minutah že precej utrujajoč.

Ocena

Itty Bitty Titty Committee

Produkcija: ZDA, 2007
Režija: Jamie Babbit

Scenarij: Tina Mabry, Abigail Shafran
Igrajo: Melonie Diaz, Nicole Vicious, Melanie Mayron, Carly Pope, Guinevere Turner

Po uspešnem debutu s filmom *But I Am a Cheerleader* (1999) se Jamie Babbit vrača s filmom *Itty Bitty Titty Committee*. Glavno junakinjo Anno (Melonie Diaz) spoznamo kot sramežljivo dekle, ki dela na kliniki za plastične operacije. Živi doma, kjer je njena homoseksualnost povsem sprejeta. Njen svet se povsem spremeni, ko spozna Sadie (Nicole Vicious), ki s sprejem »napade« posloplje klinike in zahteva javni prostor za ženske. Na Saidieno povabilo se pridruži radikalni aktivistični skupini *Clits in Action* (CiA), ki opozarja na nevarnosti lepotnih operacij za ženske. Potegnjena v svet uporništv, aktivizma in seksa, spremljamo njeno osebno preobrazbo, javni angažma proti degradirajočim lepotnim stereotipom, kakor tudi ljubzenski rollercoaster med njo in Sadie.

Čeprav ne tako zabaven in dodelan kot *But I Am a Cheerleader*, nam film *Itty Bitty Titty Committee* ponudi dostojno mešanico romance in udarne lezbične gverile, pri čemer prevladuje romanca nad aktivizmom, saj kot se je sama režiserka pošalila v enem izmed nedavnih intervjujev, politični aktivizem za mnoge lezbijke služi kot platforma za zmenke. Kljub vsemu je tematika lezbične gverile še kako dobrodošla popestritev lezbičnega filma tretjega tisočletja, ki se danes večinoma osredinja na nezahtevne zabave.

Ocena

Katarina Majerhold

Foto: Nada Žgank / Memento

Suzana Tratnik
suzana.tratnik@amis.net

Intervju z Urošem Smolejem, prodornim igralcem in dobitnikom nagrade Prešernovega sklada 2008 za vlogo Konferansjeja v predstavi Kabaret Mestnega gledališča ljubljanskega.

»Konferansjeju bi dal trikotnik v vseh barvah«

Za vlogo Konferansjeja v predstavi Kabaret si dobil veliko nagrad, Severjevo 2006, Dnevnikovo 2007, Borštnikovo 2007, slednjic še nagrado Prešernovega sklada. Kaj ti pomeni, da si dobitnik nacionalne nagrade?

Razlika je samo v tem, da so nekatere nagrade bolj stanovskega značaja, medtem ko nagrada Prešernovega sklada zajema vse ustvarjalce, ne glede na vrst, ki v nekem obdobju sodijo v vrh nacionalne ustvarjalnosti, in je zato še posebej dragocena, je nekakšna pika na i. Glede na to, da sem za to vlogo že dobil nekaj nagrad, nisem pričakoval še nacionalne. Tako kot vsaka nagrada, je tudi ta spodbuda za naprej in potrdilo za preteklo delo, kar pa ne pomeni, da mi bo zdaj z rožicami postlano ali da bi lahko počival na lovori-kah. Trenutek je bil lep, pohvale seveda godijo, a gremo naprej.

Tudi jaz sem, kakor mnogi drugi, imela občutek, da ti je vloga Konferansjeja

pisana na kožo. Na začetku predstave sem celo pomislila, da gre za playback. A si to vlogo zlahka dobil?

Mjuzikel kot zvrst me zelo zanima, rad pojem, plešem in igram hkrati. Tega v Sloveniji ni veliko, ker so to pač drage postavitve. Na nekakšni interni avdiciji nas je režiser (Stanislav Moša, ravnatelj in režiser Mestnega gledališča v Brnu, tekstopisec in libretist, op. avt.) hotel malo spoznati in preizkusiti in potem se je odločil za zasedbo. Tako sem dobil vlogo Konferansjeja, ki je zelo polnokrvna, saj si kot igralec lahko privoščiš marsikaj. Čeprav sem bil po svoji navadi na začetku skeptičen, se je k sreči dobro izteklo. Nisem vedel, ali je slovenski prostor pripravljen na predstavo, ki se je vedno povezovala z Broadwayem in z veliko produkcijo, ki je nam še vedno nedosegljiva. A predstava je zelo uspešna in je medijsko izjemno dobro pokrita, kar za teater ni tako pogosto. Je bolj komercialnega značaja, kar pa ne pomeni, da je zato umetniško manj vredna.

Večina nastopajočih v Kabaretu, razen tebe, ima alternacije. Kako recimo vpliva na samo predstavo in na tvojo igro, da igraš z različnimi igralci?

Moja vloga je že zasnovana drugače, saj je Konferansje zelo samosvoj in nima veliko soigre z igralci v alternacijah. Zato sam ne občutim nobene razlike, četudi isto vlogo zasedajo različni igralci in igralke. Imam namreč samo en song s Sally, ki je v alternaciji. V začetku je bilo mišljeno, da bi tudi jaz imel alternacijo, a padla je odločitev, da bom sam. Zaenkrat je to fajn, ker je tako vloga res moja in sem samo jaz edini Konferansje, po drugi strani pa bi bilo zanimivo, če bi še kdo imel to isto vlogo in bi se lahko morda dopolnjevala.

Koliko ponovitev je že bilo?

V eni sezoni in pol je bilo blizu osemdeset ponovitev. Bilo bi jih absolutno več, če teater ne bi imel še drugih premier in predstav, s katerimi je oder zaseden. Poleg tega je zasedba *Kabareta* velika in je težko vedno znova zbrati vse te ljudi. A dokler je zanimanje občinstva veliko, se bo to še nekaj časa igralo.

Te je kdaj skrbelo, da bi bil s kakšno vlogo preveč zaznamovan?

Lepo je slišati, da mi je vloga Konferansjeja pisana na kožo, ampak meni to ni preveč všeč, ker bi to pomenilo, kot da je to že kar moja življenjska vloga. Seveda upam še na kakšne enako močne vloge. Pogosto me sprašujejo, kaj imam raje, komedijo, resne stvari ... Jaz odgovarjam, da imam rad vse. Sem tak tip igralca, ki rad igra različne stvari, že za protitež rad odigram tudi kaj resnejšega da pokažem občinstvu, da nisem samo za »afengunc«. Ta vloga v *Kabaretu* me bo absolutno zaznamovala, ker je tudi tako odmevna, nikakor pa si ne bi želel, da bi moje prihodnje vloge še dolgo primerjali z vlogo Konferansjeja. To je zdaj lepo obdobje in lepa vloga, ki pa se bo enkrat izpela kakor vse ostale. Gledališka predstava je pač živ organizem in slej ko prej bo tudi te pravljice konec.

Poznamo zlasti film Kabaret (r. Bob Fosse, 1972), ki sodi med nepozabne stvaritve, ki na neki način govorijo o svobodnem svetu in so del gejevske klasike. Je bil ta film tudi del tvojega osebnega imaginarija?

Pravzaprav ne. Film sem si prvič ogledal v srednji šoli, pa še to ne celega. Sem pa pogosto slišal, kako je to dober film. Meni se je zdel dober mjuzikel, nisem se pa takrat preveč ukvarjal z vsebino ali z ozaveščanjem političnih pome-

nov. Film sem si ponovno ogledal v času študija svoje vloge, čeprav se nisem hotel preveč opirati nanj. Pri naši predstavi se je sicer precej črpalo iz filma, že zaradi same koreografije, ki je zelo fossovska, a malo bolj popeglana. Res pa *Kabaret* obravnava marsikaj, kar je aktualno še danes, vprašanje svobode, tako osebne kakor seksualne, in svobode izražanja. V naši različici sicer malo okleščeno, ker ima originalen tekst več homoerotičnih konotacij v odnosu med glavnim likom in enim od kabaretistov. Temu se je režiser ognil, najbrž zato, ker bi to predstavo podaljšalo še za pol ure ali morda preobložilo zgodbo. Meni se sicer zdi škoda, ker bi bila lahko ta dekadencija Berlina v tridesetih letih še bolj izražena, ampak mogoče gre tudi za neko previdnost, da prvi mjuzikel le ne bi bil preveč provokativen. Kakšne stvari so drznejše nakazane, ampak ne do ekstrema.

Zdi se zanimivo, da je predstava kljub malce drznejšim temam hkrati ljudska uspešnica v tem dobrem smislu, da si jo ogleda ogromno ljudi, čeprav v realnosti te tolerance ni najti. Kaj vleče ljudi k taki predstavi?

Ker je seveda varno. Vsaka stvar, ki jo gledaš z distance in je zavita v neki celofan in postavljena na oder ali na film ali v obliki druge umetnine, je varna. Tudi ljudje, ki bi se v običajnem življenju zgražali, se v gledališču ne morejo, saj gre tudi za časovno in geografsko distanco samega dogajanja v predstavi. Poleg tega ti sam žanr in sami kostumi onemogočajo, da bi se totalno poistovetil z realnostjo. Menim tudi, da predstava sploh ni tako provokativna, saj ni golote, ni seksualnih prizorov, homoerotične relacije so v naši verziji črtane, dekleta iz kluba Kitkat, ki so prostitutke, so prikazane kot sko-

Foto: Žiga Koritnik

rajda nedolžne punce. Moja vloga Konferansjeja pa je tudi zmes mnogih stvari, tako da se sploh ne da reči, kaj on konkretno je. Ne da se ga opredeliti črnobelo, saj je pri njem vse v milijon barvah.

Konferansje se včasih zdi kakor en hudiček.

Konferansje je vse: božje, diabolno bitje, androgeno bitje, pravzaprav je brezspolen, večplasten in ne veš, kako bi ga opredelil. Mogoče je malo metafizičen. Sam ga niti ne dojemam kot realnega, zato ga lahko tudi tako sproščeno igram. V nekih trenutkih je lahko zelo plastičen, z izrazitimi grimasami in podobno, v drugih popolnoma človeški. Ko ga ob vdoru nacizma skupaj z vsemi drugimi pospravijo v koncentracijsko taborišče in se tudi sam prelevi iz ene vloge v drugo, se pokaže, da je ta tip samo igralec ali lutka v rokah nekoga, ki je nad vsem. Čeprav je v konkretnem kabarejskem primeru on tisti, ki drži vse niti v rokah.

Konec predstave je streznitven, kajti po zadnjem songu, ki spet poziva vse na brezskrbno zabavo v kabaret, je jasno, da se niti v kabaretu ne da več odmisлити teže realnih okoliščin in čedalje močnejšega vzpona nacizma v Nemčiji. V zadnjem prizoru vsi nosijo taboriščna obeležja, v glavnem rumene zvezde, konferansje pa rožnati trikotnik.

Ima trikotnik, ampak rdečega, mislim, da je to neko politično obeležje. Čeprav bi v bistvu moral imeti rožnatega. Če bi ga jaz delal, bi mu zaradi njegove nedoločljivosti dal trikotnik v vseh barvah. Čisto na koncu, ko udari boben, jaz kot Konferansje naredim še tole (dvigne prst, op. avt.), v smislu *show must go on*, se pravi, da če je še taka katastrofa za posameznika, gre življenje naprej in v tem smislu tudi kabaret.

Ta show must go on razumem tudi v tem smislu, da je v ozadju vedno znova neka represija, realnost, ki je v nekem trenutku ne moremo več odpraviti?

Konkretno situacijo iz tistega časa berlinskih tridesetih let seveda lahko vedno aktualiziraš, kajti v vsakem sistemu je ali je bila takšna ali drugačna represija. V sami predstavi so sicer na koncu vsi vrženi v en koš: Judi, prostitutke, tujke, geji ..., kar pa se dogaja še danes.

Katere vloge so ti še ostale v spominu, si se s kakšnimi bolj poistovetil?

Zame je bila ena boljših šol sodelovanje s Koreodramo Damirja Zlatarja Freya. To mi bo vedno ostalo v spominu. Sicer pa ima zame vsaka vloga v svojem času določeno vrednost. Ne zdi pa se mi nujno, da bi se ravno identificiral z vlogo, seveda ohranjam distanco do vsake vloge. Ne morem posebej izpostaviti nobene vloge, v spominu pa mi ostajajo tiste, ki so bile večje in kompleksnejše.

Imaš tudi izkušnje s filmom. Te še kdaj zamika filmska vloga?

Film je super stvar. Zelo rad bi se spopadel s kakšno večjo filmsko vlogo. Ampak tukaj so vedno težave z dobrimi scenariji in slovenska filmska produkcija je že tako razmeroma okrnjena. Vloge, ki sem jih imel v filmu, so bile manjše, z njimi se nisem ukvarjal toliko kot z gledališkimi. Način dela je drugačen, pri filmu posnameš nekaj sekvenč, ki ostanejo vedno enake, in potem delaš naprej nove stvari, v gledališču pa moraš zaobjeti vso vlogo in jo vsakič odigrati celo, kar tudi pomeni, da ni vedno enaka.

Odpravljaj se v Nemčijo, najbrž delovno?

Ja, ta režiser, ki je pri nas delal *Kabaret*, bo zdaj delal isto predstavo pod okriljem nemškega producenta, ki je naročnik. Igralci bodo iz različnih držav, to bo tako bolj EU predstava. Ta producent je videl tudi mene oziroma mu je režiser predlagal mene za vlogo

Konferansjeja. S predstavo bomo imeli krajšo turnejo po Nemčiji, jaz pa se bom seveda moral naučiti nemškega besedila in angleških songov. Tako bom za nekaj tednov popolnoma pretrgal stike s Slovenijo in se posvečal samo temu. Grem pa v popolnoma neznanu, ker nimam pojma, kako to poteka v tujini.

Kaj se ti obeta za naprej?

V tej sezoni ne bo nič novega. Bom pa delal za naslednjo sezono, za mjuzikel po filmu, ki je meni zelo ljub, to je *Nekateri so za vroče*, naslov predstave bo *Sugar*. Konkretno še ne vem dosti, razen tega, da bom igral vlogo Jacka Lemmona. Glede na priljubljenost filma bi to znala biti hecna stvar.

Pred leti sem v prispevku o tebi v reviji *Revolver* prebrala, da je tvoja želja ob koncu solanja na Akademiji bila, da bi lahko s svojim poklicem spodobno živel. To se ti je najbrž uresničilo. Kakšne so želje zdaj?

Foto: Žiga Koritnik

Takrat, ko sem to izjavil, sem bil še študent. Taka pozicija, kot jo imam danes, je v redu. Mislim pa, da je pri nas igralski poklic še vedno podcenjen. Upam, da se bo sčasoma le bolje uredil tudi gmojni položaj, da bodo te stvari šle v korak z inflacijo in podobno. Zase bi rekel, da nisem ne revež, pa tudi bogat ne. Če pa bi to, kar sem kot igralec naredil v Sloveniji, primerjal s tujino, si upam trditi, da bi drugje živel še bolje. Ne govorim le o materialni sferi, ampak tudi o prepoznavnosti igralcev in igralok v tujini. Če si igralec pri nas, to gotovo ni nikakršen »luksuz«, zaradi tega nimaš nobenih drugih bonitet in ničesar ne dobiš zastoj. Sicer pa je Slovenija tudi tako majhna, da slej ko prej vsakogar srečaš in spoznaš mnogo znanih ljudi.

Koliko ti je dala Akademija kot igralcu? Si med tistimi, ki menijo, da so se pravega igralstva naučili šele pri drugih učiteljih, ali pa med tistimi, ki menijo, da je Akademija solidna osnova?

Zame je bila Akademija nepozabna, ne samo zaradi učnega programa, ampak že kot življenjska izkušnja. To je tak poseben študij, bili smo majhen letnik, cele dneve smo preživeli skupaj. Zelo veliko se osebnostno razgaljaš, vsi smo

bili na neki način tudi senzibilni. Tista štiri leta so bila zelo zanimiva, pestra, zelo zabavna, bili so tudi zelo boleči trenutki. Mislim, da ti Akademija res da osnovo. Iz vsake stvari lahko potegneš nekaj dobrega zase, če imaš možnost, jo velja izkoristiti in moraš tudi sam kaj vložiti. Seveda bi bile lahko nekatere stvari še boljše, lahko bi se delalo več na petju, plesu ali filmski igri. Morda so se zdaj stvari že spremenile. Je pa tudi res, da je to šola, ki je na zelo malem prostoru. Že dolgo se sicer govori, naj bi se vse akademije združile, torej tudi glasbena in likovna, kar bi omogočilo tudi neko simbiozo oziroma medsebojno sodelovanje.

Kaj bi počel, če ne bi bil igralec? Si imel kakšno alternativo?

Nobene. Ne vem, kaj bi bil, če ne bi bil igralec. Seveda so bili vmes trenutki, ko sem si rekel, da bi raje kaj drugega počel. Potem se vprašam, kaj pa sploh znam – saj ničesar ne znam. Ne vem, najbrž bi se že česa priučil, kot se človek pač marsičesa lahko priučil. Sicer pa je bilo zame igralstvo edina opcija in k sreči se je izteklo tako, kot se je. Tako da sem igralec in to je to.

Tea Hvala

tea.hvala@gmail.com

Zamotane družine

Če bi Roberto Gregory (1953), pionirko ameriškega lezbičnega stripa, vprašala, zakaj svoji junakinji Bitchy Butch v nobeni od štiri-desetih epizod serije *Naughty Bits* ni privoščila radosti družinskega življenja, bi v najboljšem primeru pogledala mačko, ki dremlje na kavču, v najslabšem pa bi se namesto avtorice – in to ne bi bilo prvič – iz kadra oglasila kar Bitchy Butch: »Jaz pa družina!? Krava zmešana! Sploh veš, kdo sem!?«. Vem, vem, *The World's Angriest Dyke!* Živela si med leti 1991 in 2004, že v prvi epizodi si bila jezna na ves svet, sama sebi si se zdela stara, Roberta Gregory pa te je v vsaki naslednji izdaji samo še postarala... in razložila, da ves tvoj bes izvira iz razočaranja nad lezbičnim gibanjem, ki je »v starih časih« znalo za šalo obkoliti, osramotiti in pregnati še tako vztrajne katoliške protestnike proti splavu, lezbijkam in satanistom, »dandanes« pa se lezbijke gibljejo samo v ledjih, zberejo se samo še ob nani-zanki *The L-Word*, potem pa se pogovarjajo o partnerkah in otrocih. Za bruhat, rečeš, nahraniš mačko in prižgeš televizor... Podobno kot Bitchy Butch, tudi legendarna *Hothead Paisan: Homicidal Lesbian Terrorist* (podnaslov serije je: *Comics for the Fed Up - Way Cheaper than Therapy*) ameriške risarke Diane DiMassa (1959), ki jo je v teh krajih prva predstavila revija *Lesbo*, živi z mačko in stavi na bes. Z razliko, da njena mačka Chicken ne molči, temveč brez dlake na jeziku stresa cinične opazke. Skupaj z vročekrvno in morilsko razpoloženo lezbično

teroristko vse od leta 1993 namer-no potrjujeja stereotipe o jeznih lezbijkah, ki sovražijo moške, še bolj pa strejt ženske in tiste babu-re, ki skesane pridejo k lezbijkam potem, ko so jih razočarali moški. Za obe besni stripovski anti-juna-kinji je značilna samoironija in smešenje vseh pravil, pa naj gre za tiste, ki jih postavlja veljavna mo-rala, ali pač tiste, ki nastanejo znotraj levičarskih lezbičnih sku-pin, in da, celo znotraj lezbičnih družin. S tem obe stripovski seriji izpolnjujeta osnovi pogoj za kvali-tetno in zabavno branje, hkrati pa njun radikalizem ustreza bralkam in bralcem z zelo specifičnim oku-som, recimo takšnim, ki stripa o tem, kako Hothead Paisan v peda-goške namene posili moškega, ker si je drznil brez strahu hoditi po nočnih ulicah (moški objokan za-ključi, da zanj »nikoli več ne bo, kot je bilo«), ne bodo razumeli dobesedno.

Posiljeni možakar ima prav. Danes si je, posebej v Sloveniji, težko zamisliti lezbično stripovsko juna-kinjo s podobno ostrino. Ne gre samo za to, da je prišlo do politič-ne diferenciacije in znatnega pre-mika v desno, a zlato sredino, do-mače avtorice in avtorje, ki rišejo stripe z lezbičnimi ali gejevskimi vsebinami, žal lahko preštejemo na prste ene... poškodovane roke. Revija *Lesbo* je pred davnimi časi objavljala ilustracije Petre Varl in v obdobju 2000 – 2002 (št. 9 – 18) serijo (dvo)pasličnih stri-pov Borisa Benka *Eva van Dyke*. Čeprav je bil, kot kaže, Benko prvi, ki je v Sloveniji narisal strip o lezbijki, bi bilo *Eva van Dyke* tve-gano proglasiti za prvi slovenski lezbični strip. Pa ne zato, ker ga je narisal moški, temveč zato, ker glavna junakinja ni Eva, temveč prvoosebni pripovedovalec, ljubek strejt fižolček z lulčkom, ki k Bogu in Evi toži zaradi njene spolne

Bitchy Butch

nedosegljivosti. Najbolj sveže ilustracije s stripovsko estetiko, lezbično vsebino in na trenutke absurdnim smislom za humor je narisala Katerina Kalc. Njene risbe popestrijo informativni knjižici *Homofobija ni kul* in *Ljubezen je ljubezen* Maje Pan, izdani lani pri Amnesty International Slovenija. V omenjenih brošurah zakon o registraciji istospolne skupnosti najbolj posrečeno komentira ilustracija dekleta, ki kleči pred nosečo žensko (v ozadju slike je parkiran registriran avtomobil) in jo za roko prosi z besedami »Draga, ali bi me ti registrirala?«. Radikalizem? Mnogo bližji bi mu bil komentar, ki bi izrazil istospolna ali katerakoli druga družinska skupnost razumel v širšem, komunitarnem, pa tudi slovarskem smislu: torej kot nekaj, kar je sestavljeno iz več ljudi, ki jih družijo in povezujejo skupne lastnosti, potrebe, cilji, in tvori celoto. Torej kot priznanje večstarševske družine, ki ne zamaja samo predstave o »dospolni« družini, ampak tudi legitimnost predstave o nuklearni družini kot najboljši možni skupnosti. Tudi strip Karoline Bång na sosednji strani za hip izbriše samoumev-

nost nuklearne družine, le da jo pretresa z utopične in queer, morda najbolj radikalne perspektive. Karolina Bång je štiriindvajsetletna »queer grrrl« iz Švedske. Študira na eni od (tudi v svetovnem merilu) redkih umetniških šol, posvečenih stripu in ilustraciji v Malmu. Zato, pa tudi zaradi številnih samoizdaj (recimo, fanzini *Ghetto*, *Fetto* in *Prezzo*) in revijalnih objav, je Karolina na dobri poti, da postane poklicna risarka stripov, kar je tudi na Švedskem za večino stripovskih avtorjev, še bolj pa avtoric, ki vztrajajo pri lastni estetiki in nekomercialnih temah, malo verjetna kariera. Njeni stripi oblikovno niso eksperimentalne sorte in spoštujejo pravila, celo zelo dopadljivi so. Za bralko in bralca, ki hlepita po lezbičnem, queer ali feminističnem stripu, so dragoceni zaradi vsebine: Karolina riše stripe o političnih gibanjih (recimo strip *Queer Nation*, ki je v angleščini izšel v 46. številki revije za strip *Stripburger*), umetniških skupinah

Hothead Paisan

HE WOULD CULTIVATE THESE YOUNG MEN LIKE ORCHIDS.

Iz priročnika *Ljubezen je ljubezen*. Ideja: Maja Pan. Narisala: Katarina Kalc.Alison Bechdel: *Fun Home*

(npr. *Guerilla Girls*) in družbeni dimenziji lezbične identitete, kar je prava redkost, saj v neodvisni stripovski produkciji, tudi lezbični in gejevski, odločno prevladujejo avtobiografske ljubezenske zgodbe. V politične in osebne zgodbe (da ne bo nesporazuma, tudi ona kdaj nariše strip o nesrečni ljubezni) vnaša svežino in pogled, ki je dovolj oddaljen, da se lahko poigra tudi z utopično perspektivo sveta, obrnjenega na glavo. Da pa je tudi »povsem navadna« družina v realistični pripovedi lahko obrnjena na glavo, dokazuje Alison Bechdel (1960), ameriška avtorica stripov, ki je najbolj znana po odlični seriji *Dykes To Watch Out For*. Pred dvema letoma je nuklearni družini, posebej očetovstvu, posvetila 232-stranski avtobiografski album z naslovom *Fun Home: A Family Tragicomic*. Tragikomika izvira iz dvojnega življenja

njenega očeta: hčerka ga pozna kot zglednega očeta, izobraženca, učitelja angleščine, strastnega aranžerja in restavratorja. Drugo plat, njegovo ljubezen do mladeničev, ji oče dolgo prikriva, celo potem, ko mu sama pri osemnajstih prizna, da je lezbijka. Njun zamotan odnos premleva še dolgo po očetovi prerani smrti, v stripu *Fun Home* pa ga vzporeja z odnosom med Dedalom in Ikarjem, ki je, ker ni upošteval očetovega sveta, zgrmel v prazno ... Če si za konec še jaz sposodim njun mit, je Ikar padel v tisto praznino, ki čaka vsakega čudaškega in nepokornega otroka, ne glede na to, ali je odrasel v eno, dvo ali trispolni starševski družini.

P. S. Vsi omenjeni stripi so dostopni v Lezbični knjižnici na Metelkovi.

KAKO JE IZGINILA NUKLEARNA DRUŽINA - UTOPIJA

AVTORICA:
KAROLINA
BANG

TODA KAM JE IZGINILA NUKLEARNA DRUŽINA?

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Konec Galfonovega signala

Decembra 2007 je po dvanajstih letih delovanja prekinil zvezo Galfon, ena od institucij gejevskega in lezbičnega gibanja na Slovenskem. Ob tej priliki smo se pogovarjali z njegovim dolgoletnim koordinatorjem Brantom Mozetičem.

Kako je Galfon nastal?

Galfon je nastal kot del velikega projekta v zvezi z aidsom, ki smo ga prijavi na *United Nations Development Program*. Znotraj tega projekta smo po vzoru zahodnih gejevskih organizacij, ki so v zadnjih 20-ih letih veliko delale pod marelom aidsa, vključili tudi telefon za svetovanje lezbijkam in gejem v zvezi z aidsom. To je bilo uradno, potem pa se je telefon razširil tudi v splošno svetovanje gejem in lezbijkam. In ko je bil projekt na začudenje vseh odobren, smo večino aktivnosti tudi izpeljali. Prvi dve leti, 1996 in 97, ki sta bili najbolj poskočni leti Galfona, sta bili v celoti kriti s sredstvi UNDP. Potem pa je šla zgodba v druge vode.

V katere?

Po začetnem navdušenju, ko je bilo več kot 20 prostovoljcev, ki so delali na Galfonu, kar je veliko, saj je šlo za pionirsko delo, so se stvari postopoma poslabševale. Čisto na koncu jih je delalo le še 5. Na začetku je Galfon deloval vsak dan, pa če je bilo to novo leto, silvester, teden, vikend, od 7 do 10 zvečer. Prvih par let sta vedno delala dva, gej in lezbijka, saj praviloma lezbijka želi govoriti z

Sodelavke in sodelavci Galfona

lezbijko in gej z gejem. Sčasoma se je zaradi finančnih težav postava zmanjšala, delal je le po en prostovoljec, potem smo opuščali tudi vikende in praznike. Upadalo je tudi število klicev. Ljudje so pač našli druge načine anonimnega komuniciranja, večinoma preko interneta.

Kdo so bili ti prostovoljci?

To so morali biti ljudje, ki so lahko sproščeno govorili o homoseksualnosti in spolnosti. Leta 1995 je bila scena še bolj aktivistična in manjša, ne tako kot pozneje, ko je prišlo do individualizacije, ko skoraj ni nikogar več, ki bi želel kaj delati. Na začetku je bilo težko, ker nismo imeli nobenih smernic o funkcioniranju takega telefona. Imeli smo delavnice, ki so nam pri delovanju pomagale, potem pa še vsakoletna izobraževanja pod vodstvom predavateljev iz tujine. S sodelavci smo imeli tudi redne sestanke, kjer smo se pogovarjali o delu in kako to delo vpliva na svetovance. Zelo težko je zapreti vrata, tako da klici ne hodijo več za teboj. Imeli smo torej tudi precej dela sami s sabo.

Ste imeli kakšne težave?

Na začetku nismo vedeli, da je treba skrbno čuvati lokacijo. Zgodilo se je, da je klicalec prostovoljca, na katerega se je navezal in

ga ves čas klical, počakal spodaj. Do fizičnega kontakta pa nikoli ne sme priti. Potem smo potrebovali tudi nekaj časa, da smo ugotovili, da potrebujemo lažna imena. Glede tega smo imeli tudi par resnejših problemov.

Zakaj je Galfon pravzaprav nehal delovati?

Pomanjkanje klicev, prostovoljcev, njihova izčrpanost. Vse skupaj in denar. Galfon se je vse bolj ukvarjal s svojimi finančnimi težavami in si zagotavljal denar iz drugih projektov, več kot polovico denarja smo pobirali od drugje.

S čim so bili največji stroški?

Največ s prostorom, tudi z oglaševanjem in nadomestili za prostovoljce, saj ti niso viseli tukaj zastonj, čeprav so dobili le simbolične zneske. Vse skupaj se nabere kar veliko denarja.

Kakšni pa so bili klici?

V prvih dveh mesecih je bilo 220 klicev oziroma 3,67 na dan, s tem da je bilo 100 klicev prekinjenih. Sprva je bil problem prav s tem, da ljudje, ki pokličejo, sploh kaj rečejo. Na začetku je bilo skoraj 80% moških, v povprečju so govorili 15 minut. Starostna struktura je bila med 15 in 65 let, največ jih je bilo pod 30 let.

Kako se je potem ta statistika spreminjala?

Število prekinjenih klicev je sčasoma zelo padalo, povečal se je odstotek klicalk, v celoti pa se je število klicev zmanjšalo, tako da je od 3,67 klicev na dan v zadnjih letih prišlo na 1 klic na teden. Kar tudi zelo zbija moralo prostovoljcev, ki čakajo in so na voljo.

Glede na to, da ste denar dobili skozi aids projekte, so bili tudi klici večinoma o tem?

Bilo jih je nekaj. Mi sami pa smo morali pogovor napeljati na varnejšo spolnost, ne glede na klic. Prostovoljci so morali dobro obvladati vse o okužbi s HIV in zdravljenju ter o varni spolnosti.

In drugi klici?

Nekateri so imeli hujše psihične težave, še posebej pri ženskah je bilo govor tudi o zlorabah. Sicer pa so nekateri iskali sploh prvi stik. Ali so imeli težave s starši, morda s partnerjem. Nekatere so zanimali posebni placji. Klicali so tudi tujci, ki jih je zanimalo, kam lahko grejo. Ali naši, ki so šli v tujino in jih je zanimalo, kam lahko grejo.

Aha, Spartacus klici?

Ja, takrat ni bilo interneta, kamor bi to vtipkal. Sicer pa jih je precej klicalo iz dolgega časa. Nekaj, čeprav malo, je bilo zafrkantskih klicev kakšnih dijakov.

Je kakšen klic, ki ti je ostal v spominu?

Dolgo časa je za mano hodil pogovor, in še zmeraj se ga včasih spomnim, ki je bil zelo poseben. Klical je precej star gospod, čez 70 let, ki mi je izpovedal vse svoje skrivno življenje in trdil, da vse to govori prvič v življenju. In ko vse to poslušáš, se nate useda precejšnja teža.

Galfonovo tradicijo v zadnjem času nadaljujeta Legebitrina svetovalnica in Mavrična svetovalnica.

Legebitrina svetovalnica je brezplačna in je namenjena istospolno usmerjenim posameznikom/posameznicam in njihovim bližnjim, ki se soočajo s težavami pri sebi in v širši družbi. Največ klicev in osebnih obiskov je v želji po točnih in relevantnih informacijah o istospolni usmerjenosti. Nekaj ljudi pa se na svetovalnico obrne tudi zaradi neenakopravnega obravnavanja, šikaniranja ter verbalne in fizične zlorabe v različnih okoljih. Osebo ali telefonsko vas bo sprejel usposobljen in izkušen svetovalec/svetovalka.

Svetovalnica deluje vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro. Telefon: 01 / 430 51 44, e-mail: legebitra@siol.net, www.drustvo-legebitra.si.

Mavrična svetovalnica je brezplačna svetovalnica za pomoč v stiski. Strokovnjaki in strokovnjakinje odgovarjajo na vprašanja, ki so povezana z GLBT tematiko. Svetovalnica je dosegljiva po telefonu, lahko pa se oglasite tudi osebno (po predhodni najavi) ali pišete na njen elektronski naslov.

Svetovalnica deluje vsak ponedeljek, sredo in petek med 18. in 20. uro. Telefon: 031 258 685, e-mail: mavricna.svetovalnica@gmail.com, www.dih.si.

Dr. Boštjan Mlakar

Sifilis ponovno vstopa skozi vsa tri vrata

Bil je utrujen, bled, po telesu in dlaneh je imel rdečkaste izpuščaje. K meni ga je napotil infektolog. Bral sem dolgo odpustno pismo: »Sprejet zaradi slabega počutja in visoke temperature. Izpuščaji. Ima povečane bezgavke v dimljah, ki so se zagnojile in smo jih morali izprazniti. Za pet let je samovoljno prekinil terapijo za HIV. Ugotovili smo infekcijsko mononukleozo. Ima težave z zadnjikom. Izdamo napotnico za proktologa.« Pregledal sem ga. Imel je neobičajne kondilome zadnjika in globoko razjedo v zadnjikovem kanalu. Opravili smo testiranja za spolno prenosljive bolezni. Potrebna je bila operacija. Dokazali smo sifilis, okužbo s humanim virusom papiloma in displazijo (predrakave spremembe) hude stopnje v zadnjiku. Sifilis so pozdravili dermatologi. Čez dva meseca je prišel na kontrolo. Pred mano je stal mlad, zdrav moški ...

Sifilis poznamo že stoletja. Gre za spolno prenosljivo bolezen, ki jo povzroča bakterija *Treponema pallidum*. V dobi antibiotikov je število primerov okužbe s sifilisom močno upadlo, vendar bolezen nikoli ni bila izkoreninjena. Nasprotno. V zadnjih letih je bolezen ponovno na pohodu. V nekaterih večjih mestih v ZDA in Evropi so imeli v zadnjih letih prave epidemije, več sto primerov sifilisa predvsem med moškimi, ki seksajo z moškimi (MSM). Zdravstvene institucije so ob pomoči GLBT organizacij in združenj izvedle številne bolj ali manj uspešne kampanje testiranja

MSM populacije. Tudi pri nas število obolelih narašča. Vsako leto odkrijejo od 10 do 40 novih primerov. Žal izkušnje govorijo, da na to bolezen tudi zdravniki ne pomislijo dovolj pogosto.

Sifilis se prenaša pri nezaščitenem analnem/vaginalnem seksu, oralnem seksu, prenos pa je bistveno redkeje mogoč tudi s poljubljanjem, če ima okuženi v ustih raniče, ali z rimmingom, če ima okuženi ploščate sifilitične kondilome (ti se nekoliko razlikujejo od tistih, ki jih povzroča HPV) zadnjika.

Od okužbe do prvih znakov bolezni običajno minejo trije tedni. Najprej se pojavi majhna, praviloma neboleča trda razjeda, ki ji pravimo trdi čankar. Nastane pa na mestu vstopa okužbe, torej na penisu, v nožnici, v zadnjikovem kanalu, na zunanjem spolovilu ženske, redkeje na ustnicah ali v ustih. Takšne razjede so izjemno kužne. Po tednu dni se v bližini razjede pojavijo povečane, neboleče bezgavke, sledi slabo počutje, povišana temperatura, čez deset tednov pa se pojavi še rdečkast izpuščaj po trupu, dlaneh in stopalih.

Razjede se v dveh do šestih tednih po okužbi zacelijo brez zdravljenja, pa tudi izpuščaj v nekaj mesecih izgine. A če bolezen ne zdravimo, se ta nezadržno širi. Pojavi se izpadanje las, običajno v obliki izpadanja celih šopov, tako da je lasišče videti kot od moljev nažrto blago. Po letu dni naš imunski sistem bolezen večinoma nevtralizira in zunanji vidni znaki bolezni popolnoma izginejo. Bolezen lahko preide v spečo fazo, ki traja več let, praviloma pa se bolezen v polnosti razvije čez 10 ali celo 20 let z nepopravljivimi okvarami srca,

Kipec okuženega s sifilisom iz 16. stoletja

Foto: Michail Jungierek

možganov, živčevja in drugih organov.

Bolezen je možno ozdraviti z antibiotiki. Potrebne so večmesečne kontrole in testiranje partnerja.

Cepi se!

Škuc Magnus v sodelovanju z Zavodom za zdravstveno varstvo Ljubljana v okviru svojih preventivnih akcij ponuja možnost brezplačnega cepljenja proti virusni zlatenici A+B ali samo B (hepatitis).

Letos je na voljo 25 brezplačnih cepljenj.

Če se boste zanj odločili, se prijavite po elektronski pošti skucmagnus@hotmail.com. Po prijavi po meju boste dobili napotilo, osebno ali po pošti, s katerim boste upravičeni do brezplačnega cepljenja.

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Vse fotografije: Ana Marija Kanc

Gejevska plaža

Več kot mojito, taksi in cigare

Pravijo, da kot turist na Kubi ne boste našli dveh stvari: dobre hrane in gejevske scene. Nobena trditev ne drži, če se na pot odpravite obveščeni in zagnani. Hrana je lahko namreč odlična (tropski sadeži, jastog, fižol, riž, tropska zelenjava in nekaj osnovnih vrst mesa za mesojedce), še zlasti, če se boste prehranjevali v t. i. *casas particular*, to se pravi, če boste bivali pri domačinih za 25 – 30\$ za dve osebi na sobo na noč; za 3\$ vam pripravijo tudi zajtrk, za 8\$ pa večerjo.

Za orientacijo še tole o denarju. Za turiste velja druga valuta in zvečine boste plačevali v t. i. konvertibilnih pesosih oz. CUC-ih, ki jim pravijo tudi »dolarji«. Ameriških dolarjev pa na Kubi sploh ne potrebujete, saj jih menjajo zelo slabo. Za 50 eurov boste v menjalnicah dobili približno 57 CUC. Pivo stane od 1,5 do 3 CUC, mojito od 3 CUC navzgor, solidna večerja od 8 CUC navzgor. Vstopnina za muzeje in nekatere klube je praviloma 5 CUC. Tudi žicalci vas bodo za 1 CUC oziroma »un peso«.

Gejevska scena na Havani

Po nasvetih predhodnikov in predhodnic smo tri slovenske lezbijke že bile približno informirane, kje so GLBT točke. Pa začnimo s Havano, ki premore nekaj štrik placov, na katerih se zbirajo samo geji, zato jih vseh osebno nismo šle preverjat. Za radovedne pa vseeno: štrikarska destinacija je na ulici La Rampa pod hotelom Hilton, kjer dobite tudi informacije o tem, kaj dogaja in če se v kratkem obeta kak gejevski party. Za gejevsko plažo se boste morali premakniti iz Havane na Playas del este (Vzhodne plaže). Svetujemo taksi – za plačilo se dogovorite vnaprej in ne pristanite na več kot 15 CUC v eno smer! – v lokalnem avtobusu št. 400 se vam bo v vročini in gužvi utrgalo, pa še kaj vam bo zmanjkalo. Taksi naj vas odpelje do lokala Mi Cayito. Na drugi strani je plaža in tam boste nedvomno srečali kakšno skupinico lokalnih in turističnih gejev. Opazile smo tudi kakšno lezbijko!

Gej, ki smo ga spoznale preko neke prijateljice iz Kanade, nam je

povedal, da je trenutno edini gejevsko-lezbični lokal Bar de las Estrellas, in sicer v havanski četrti po imenu Lawton. Žal tisti vikend, ko smo bile še v Havani, ni obratoval. O tem, kdaj je odprt ta bar, ki je znan tudi kot Casa de Rogelio, se lahko prehodno pozanimata na številki 986129.

Jug Kube

Mi pa že gremo naprej v mesto Trinidad na južnem delu otoka, majhen kraj pod zaščito Unesca. Posrečilo se nam je dobiti odlično *caso particular*, ne da bi imele prejkaj rezervirano. Zvečer vsi hodijo na velikansko dvorišče, znano kot Casa de la musica. Tam boste opazili tudi geje in pa nezgrešljive transice, vsi pa so na preži za turisti/turistkami. Naj še omenim, da je plaža, oddaljena 12 km iz Trinidad, prečudovita, čeprav nič kaj štrikarska.

Iz Trinidad se odpeljemo z avtobusom Viazul, ki prevažata samo turiste oz. tiste, ki lahko plačajo v CUC. Naslednja postaja je mesto Santa Clara, znano zlasti po muzeju in grobnici revolucionarja Che Guevare – vredno ogleda. Zvečer smo se odpravile v Club

Mejunje, o katerem smo slišale, da imajo zanimiv program, menda tudi koncerte, literarne večere, predstave in – drag šove! Klub je lociran na Calle Marta Abreu 12, to je v samem središču Santa Clare. Svetujemo, da imate s sabo *Lonely Planet*, v katerem so zelo točne informacije, pa tudi zemljevidi vseh mest itn. Imele smo srečo, kajti sobotna noč v open-air klubu Mejunje očitno res pomeni gejevski večer! S peščico lezbijk, seveda. Ko se je folk začel nabirati, smo ugotovljale, da smo preplavljene s skoraj 300-glavo množico lokalnih gejev in transic. Kot turistke smo sicer plačale vstopnino po 5 CUC, verjetno edine tistega večera. Mateja je bila prva, ki je navezala stik z dregico Olgo, preko nje pa se jih je zdaj že »naša« Olga skorajda odganjala. Srečati turiste pomeni namreč dobiti tudi kako pijačo. Za večino Kubancev so lokali zelo dragi, pijače si ne morejo privoščiti niti v svoji nacionalni valuti. Za ilustracijo samo toliko, da njihova plača znaša 12\$ (oz. CUC) – na mesec. Mejunje ima zares svojevrsten čar in tukaj vam bo zagotovo jasno, zakaj Santa Clara velja ne le za univerzitetno, pač pa tudi za najliberalnejše mesto na Kubi. Stranišča v klubu so sicer obupna, kar pomeni, da ni ne papirja ne tekoče vode, toda kot turist se boste po parih dneh na Kubi tega že navadili. Prav tako naj vam ne pokvari razpoloženja dejstvo, da v Mejunje nimajo nobene poštene pijače. Na koktejle kar pozabite, pivo prinesejo zelo pozno in ga še toplega vržejo v mrzlo vodo in še preden se ohladi, ga že zmanjka. Vina, mente in špirita, ki jih pijejo domačini, pa si ne boste prav nič želeli. Ampak v vsem tem času boste gotovo že navezali stike z lokalci, ki vam bodo za CUC ali

Transica Olga

dva z veseljem skočili po piksno v kakšen okoliški lokal. Seveda se pričakuje, da boste z njimi delili tako tega boste dotlej že vajeni: nenehna žicanja namreč. Ni pa problem reči ne ali pa da nekomu nečesa ne boste plačali, samo jasno to izrazite in čim prej postavite meje. In nikoli nikoli se ne razjezite, ker to enostavno ne paše tja. Sicer pa je Kuba idealna dežela za škrteže! Pa tudi vaja za vse, ki se morajo še naučiti reči: Ne.

Kar se tiče glasbe, boste v klubu slišali nekaj salse, zlasti pa house, hip-hop, disco in celo Madonno. Vse pleše, vse se zabava in se smeje. Fotografiranje ni noben pro-

blem, vsi z veseljem pozirajo in se smehljajo v kamero, mnogi so nas spraševali, ali se bodo njihove slike pojavile v kakšni »revisti«. Evo, pa so se res! Olga, ki je sicer hotela kakšnega slovenskega »chica«, se je zadovoljila tudi z družbo treh lezbijk. Pred oko Ana Marijine kamere je pripeljala veliko lepih ali pa vsaj zanimivih dregic, ki so ponosne na svojo »naravno« lepoto, saj na Kubi ni dobiti umetnih hormonov, operacije spola pa so menda sploh prepovedane. Hm, še kozmetika je redka dobrina. Še ena reč, ki je na Kubi zagotovo ne boste našli, so droge. Ni-

te ga v kar jih ne iščite in na daleč se izognite redkim *bad guys*, ki vam jih bodo poskušali ponuditi.

Za uživanje, posedovanje, kupovanje ali prodajo droge lahko dobite tudi do 30 let zapora brez možnosti skrajšanja (marihuana pri tem ni izvzeta in nikakor ne velja za manjše zlo). Turisti niso izvzeti. Brezveze, ne? Tako zaradi praktično nične ponudbe mamil kot zaradi strogih kazni pa je na Kubi zelo varno. Kdor ukrade nahrbtnik, ga lahko doleti 30 let zapora, kdor koga ubije, je obsojen na smrt. Zato veljajo tako na cesti kot v klubih običajna pravila samozaščitnega obnašanja in ravnanja z vrednostmi: denarja ne kažite preveč niti ga ne nosite v velikih količinah s seboj, ne hrani-

te ga v visečih torbica niti v žepih, nad katerimi nimate stalnega nadzora (denimo na zadnjih), za vsak slučaj pa raje nikoli v nahrbtniku. Klub Mejunje se zapira ob 1.00 ponoči – podaljšanje ni možno. Toda dotlej se bo okoli vas že zbrala gručica transic in gejev, ki vas bodo z veseljem odpeljali kam drugam trošit konvertibilne pesose, če boste še pri volji, ali pa vam bodo povedali, v katerih klubih bo gejevska scena aktualna drugega dne. Njihova prijaznost in ljubeznivost sta neomajni, toda ne pozabite, da tega ne boste mogli vedno natančno ločiti od njihove povsem razumljive želje po turističnih pesosih. Kakšen angleško govoreči se vam bo ponudil tudi za dnevnega vodiča po mestnih in drugačnih znamenitostih itn., v zameno za pijačo in večerjo, seveda. Kar sploh ni slaba ideja, saj se boste s prevajalcem lažje znašli

Klub Mejunje

Roman Kuhar

roman.kuhar@gmail.com

Strupena salomejščina

»Jebi ga,« je rekla Salome, ko je na začetku četrtega nadaljevanja *Slovenia's Next Best Drag* v K4 konec januarja povedala, da je Sanela, ena od štirih tekmovalcev, ki bi se morali pomeriti tisto noč, odšla »k unimi svojimi dol v Bosno«. Zaradi tega je bil četrtfinalni večer prekvalificiran v polfinalni večer, na katerem so se pomerili Afroditita, Fedora in Goran. A še preden so na oder stopile zvezde večera, si je Salome vzela svojih pet minut za lastno promocijo. »Dobro izgledam, a ne,« je rekla, ko je občinstvu razkrila, da bo letos praznovala 40. rojstni dan. Po aplavzu, ki ga je za to dobila, je lahko dodala le eno. In tudi je: »Dr. Glumičić!«

Afrodito, Fedoro in Gorana – vsak od njih se je predstavil z dvema točkama – je ocenjevala tričlanska žirija: Miha Lobnik, Suzana Tratnik (ki jo Salome vztrajno naslavlja kot »dobitnico Prešernovega sklada« ... kar celega sklada?) in Rebeka Dremelj. Ta je zatrdila, da bo kot predsednica »zafrknjena« in da ima kot miss še vedno deformacijo, zato bo dala največ točk »tistemu, ki bo najbolj hotel rešiti svet«.

V tej vlogi je bil očitno najboljši Goran, saj je bil zmagovalec večera. Med Afrodito in Fedoro pa je odločala dolžina aplavza. Več ga je dobila Afroditita in tako sta ona in Goran postala finalista tekmovanja.

Finalni večer je bil na sporedu 17. februarja. K4 je bil takrat poln zvezdnških imen. Afrodito in

Lezbijka, ki je častila pivo

med domačini, od katerih nihče ne govori angleško, pa še drugi vam ne bodo kar naprej ponujali taksi, mojito ali fejk cigare.

Sicer pa so se kubanski geji zelo zanimali, kako živijo geji v Sloveniji, ali imamo gejevske klube in pozimi sneg, in če jih lahko spoznamo s kakšnimi slovenskimi fanti. Tako smo s to reportažo napravile reklamo še na tej strani!

Lezbijke in pivo

Kar se tiče lezbijk, ženske, ne obupajte prekmalu. Nekega dne nas je pred čokoladnico v središču stare Havane ogovorila lezbijka in nas povabila v modernejši klub Atelier v četrti Vedado, kjer tu pa tam rolajo tudi DJanes, menda pa imajo tudi kakšen *women only* večer. Omenjena znanka, sicer tudi

pesnica, vegetarijanka, anarhistka, hip-hoperka in nasprotnica Castrovega režima, nas je z veseljem popeljala po Havani. In bila je edina, ki nam je častila pivo.

Fedora

Afrodita

Goran

Gorana, ki sta se predstavila vsak v treh nastopih, na koncu pa še – kot presenečenje – v duetu – so ocenjevali Nuša Derenda, Alenka Godec, Nina Osenar, Marlenna in Urša Fras.

Salomejini klikerji so včasih občudovanja vredni. Njeno vodenje seveda ni tako speglano, kot če bi gledali kakšnega drugega mariovoditelja, a njen strupen jezik – ki je sem in tja spravljal v nelagodje tudi del zvezdnikov v komisiji – udari s tako neposrednim humorjem, da se mu je težko upreti. Je pa res, da so substance, v katere je namakala jezik, proti koncu večera udarjale vse močneje, kar je rezultiralo v inflaciji »pizd« in »pičk«. Teh je bilo na koncu že toliko, da jih je bilo preprosto preveč. »Zajebava me, kako vodim,« je Salome zabrusila Marlenni. »Če bi jaz govorila čisto slovenščino, bi te razturila! Jebiga, tale salomejščina je pač taka!«

Tako Goran kot Afrodita sta blestela in izrabljena fraza, da je bilo delo komisije težko, je bila tokrat na mestu. V kombinatoriki različnih glasov – odločala sta tako komisija kot občinstvo – je na koncu zmagala Afrodita, pobrala naslov kraljice preobleke in v žep stlačila obljubljenih 1000 evrov. Delo se zanjo šele začinja, saj mora zdaj dobro negovati ime, ki si ga je ustvarila. Za Gorana, ki si že uspešno utira pot na odrih preobleke, pa je bilo sodelovanje na *Slovenija's Next Best Drag* zgolj še en korak k večji prepoznavnosti in drugo mesto pravzaprav zmagaja.

A ne glede na vse to Salome ostaja v vrhu. Tudi zaradi tega, ker zna izkoristiti sleherno priložnost. Ko je namreč Goran imitiral Magnifico *Silvijo* in je Marlenna povedala, da back vokale v tej skladbi

poje Alenka Godec, je Salome stegnila jezik in rekla: »Alenka, jaz bom za svojo ploščo tudi rabila back vokale.« »Pridem,« je rekla Alenka ... in Salome je skorajda fršlok. »Res prideš?« jo je potem z odra spraševala še cel večer – in Alenka je cel večer zatrjevala, da če nekaj obljubi, to tudi naredi. Alenka Godec bo torej pela stranske vokale na plošči, ki jo pripravljva Salome. In če ji vse to propade, ima na zalogi še eno idejo, ki ji jo je predlagala Rebeka Dremelj: »Ma, Salome, ti moraš izdat slovar salomejskega jezika!«

23. marca je bil v K4 zadnji del *Slovenija's Next Best Drag* – ponovno snidenje vseh tekmovalcev. In zdaj bi bilo res škoda, da se ta zgodba prekine, kajti, kot je dejal Miha Lobnik, organizator roza večerov v K4, s tem tekmovanjem dokazujemo, »da obstaja več spolov, ne samo dva.« In takšne epohalne bitke je vedno treba biti skozi humor. Vedno znova.

[Slovenija's Next Best Drag so omogočili generalni sponzor Durex, Cvetličarna Emporia in Restavracija Arboretum. Prireditvev podpirata DIH in LEGEBITRA.]

Komisija na finalnem izboru (od leve): Marlenna, Nina Osenar, Nuša Derenda, Alenka Godec in Urška Fras

Drugouvrščeni Goran, Salome in zmagovalka Afrodita

Daniel Léveillé danse: Ljubezen, trpka in grozljiva.
Festival Exodus, 2005, Ljubljana

Pomoč

MAVRIČNA SVETOVALNICA – telefonsko, e-mail in osebno svetovanje za pomoč v stiski. Vsak ponedeljek, sredo in petek med 18. in 20. uro. Telefon: 031 258 685, e-mail: mavricna.svetovalnica@gmail.com

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivamo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt.

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira skupino, ki je namenjena mlajšim gejem in lezbijkam do 26. leta starosti. Praviloma vsak petek ob 16. uri poteka pogovorna skupina Legebitre na Trubarjevi 76/a v Ljubljani. Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.drustvo-legebitra.si

DIC Legebitra organizira tudi »Iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Skupina se srečuje vsak drugi ponedeljek ob 18h na Trubarjevi 76/a. Glej: www.drustvo-legebitra.si

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak petek ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in Kopru (klub MKC, Gregorčičeva 4, Koper). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih-drustvo.si

Lezbična skupina Škuc LL praviloma enkrat mesečno ob torkih ob 19. uri organizira pogovore na različne teme, ki so povezane z življenjem gejev in lezbijk. Pogovori potekajo v lezbičnem klubu Monokel (Metelkova Mesto, Masarykova 24, Ljubljana). Za program in vsebino pogovornih skupin glej program Monokla: www.ljudmila.org/lesbo/monokel.htm

Pogovorna skupina za starše gejev in lezbijk

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorno skupino za starše organizira enkrat mesečno v Ljubljani (Slomškova 11). Za program in vsebino glej: www.dih.si

Informacijski centri in knjižnice

Kiss Legebitra (Kulturno informacijsko in svetovalno središče Legebitra), Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. Odprto vsak dan med 12. in 18. uro. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor. [www.lingsium.org]

Revije ter radijske oddaje

Narobe [www.narobe.si]
eL magazin [www.elmagazin.com]
Lesbo [www.ljudmila.org/lesbo/lesbo.htm]
1xy [www.1xy.biz]
Revolver [www.ljudmila.org/siqrd/Revolver]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako tretjo soboto v mesecu ob 17. uri) [www.ljudmila.org/lesbo/lezbomanija.htm]

Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]
Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]
DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]
Lingsium [www.lingsium.org]

Klubi

Tiffany – gejevski klub v okviru sekcije ŠKUC – Magnus, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.ljudmila.org/siqrd/tiffany]

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – nedeljski gejevski in lezbični diskoteka, občasno tudi ob sobotah. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Kafeterija Lan – »strejt frendli« lokal, Gallusovo nabrežje 27 (ob Ljubljani, blizu akademije za glasbo), Ljubljana.

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med. 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Izbrane internetne strani

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Slovenske gejevske strani [www.ljudmila.org/sgs]
Gaja Kafe – kavarna za ženske pogovore [www.gaja-kafe.org]
G! [www.gej.si]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Forum Labris (samo za ženske) [www.gaja-kafe/labris]
Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]
Queer forum [www.queer-forum.com/index.php]
Roza simbioza [http://galeb.mojforum.si/]
Drugačen [http://www.drugacen.org/smf/index.php]
Yingyang club [http://yingyangclub.mojforum.si/]
Rozalija (za roza mame in očete) [http://rozalija.editboard.com/]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma – najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf]

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

Turizem

Slovenia For Gay Travelers – koristne informacije za homo turiste [www.sloveniaforgaytravelers.com]

In še

Škratova čitalnica – radikalna gej frendli infoteka, Metelkova 4, 1000 Ljubljana (Metelkova mesto) Telefon: 01 4340 345. Izposoja: od ponedeljka do četrтка od 17. do 21. ure [www.ljudmila.org/anarhiv/]

ISSN 1854-8474

9 771854 847004

Serija plakatov
Različne družine, enaka ljubezen:
spoštujemo različnosti in priznavajmo
enake pravice vsem,
ki jih je ob mednarodni konferenci
o LGBT družinah v Ljubljani
izdala ILGA Europe.

narobe

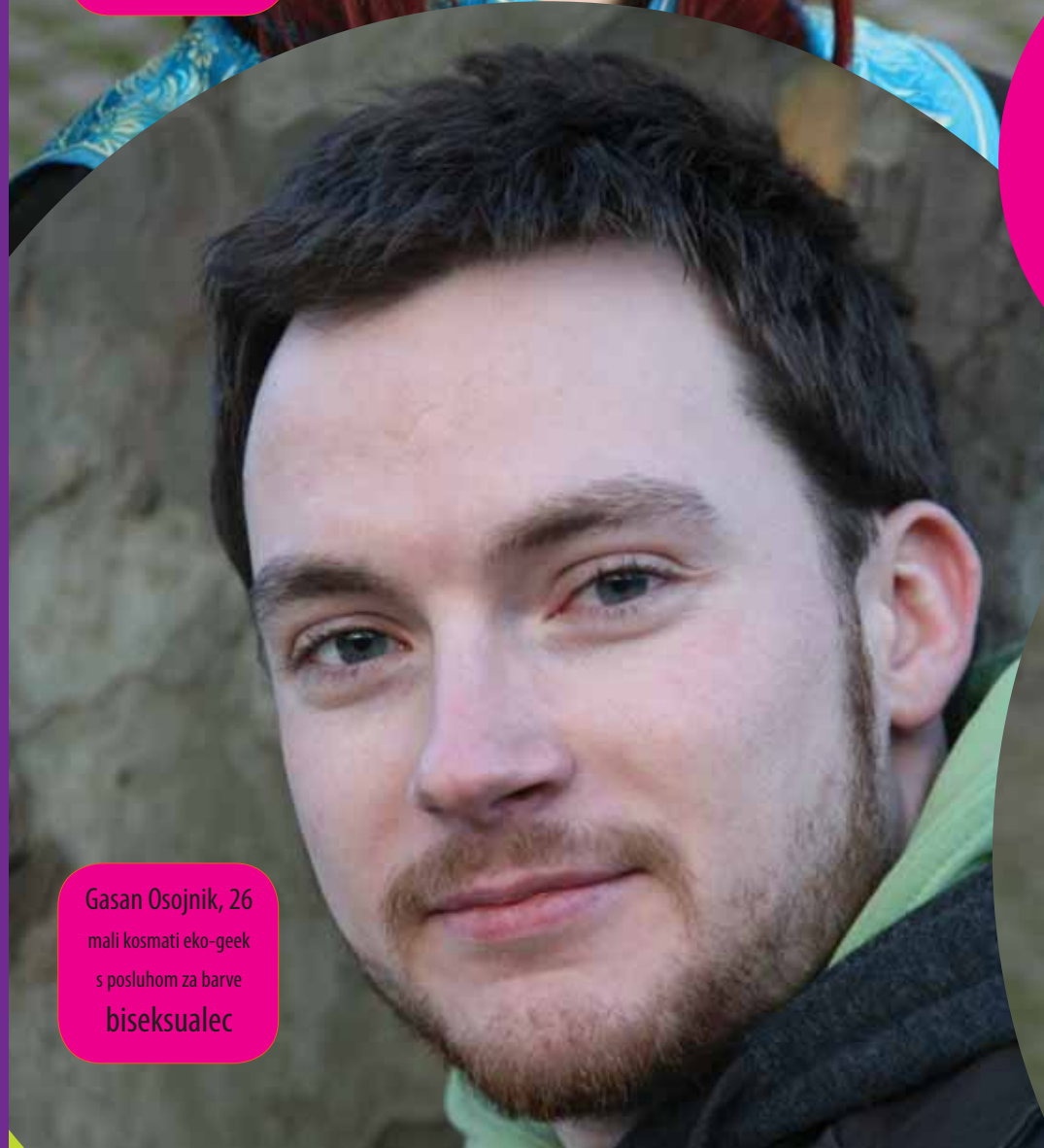
Eva Kragelj, 18
boemčica aka besna glista,
blueviolinist,
Sašina boljša polovica
biseksualka

Sanel Pašić,
3. 7. 1987
glasbenik, D.J.,
ljubiteljski fotomodel,
naravno obdarjen
biseksualec

Foto razkritje

Če želite sodelovati pri akciji Foto razkritje, kontaktirajte Doris Orel (tel.: 040/522-881; e-pošta: gink.biloba@gmail.com).

Gasan Osojnik, 26
mali kosmati eko-geek
s posluhom za barve
biseksualec

Saša Dogan, 21
baraba, pesnica,
Ponchik addict, Evina še
boljša polovica
biseksualka

Foto: Nadia Žgank / Memento